

ERKKI KINNUNEN

Yksimielisyys on voimamme

Oravisalon työväenyhdistys 1912-2012

Kirjahanketta ovat tukeneet:

- Museovirasto**
- Antti Jussi Kososen rahasto**
- Rääkkylän Osuuspankki**
- Kaupparinne Teppo Mononen Oy**
- Metsä Majoinen Oy**
- Metsäkone Kiiskinen Oy**
- Saimaan saariston kehittämisyhdistys**
- Oravisalon Osakaskunta**
- Kaivuriurakointi Urho Tapanen**

Oravisalon Työväenyhdistys 1912 - 2012
ISBN 978-93-9891-1

Saatteeksi

Sosialismin aate saapui Rääkkylään vuonna 1906, jolloin suurlakon innoittamana perustettiin ensimmäinen työväenyhdistys kirkonkylälle. Alkuinnostuksen jälkeen yhdistys oli nukahduksissa useamman vuoden. Rääkkylän kirkonkylän työväenyhdistys lakkautettiin piiritoimikunnan päätöksellä vuonna 1910.

Rääkkylän Oravisalon ja Varpasalon saarilla alettiin puuhata yhteistä työväenyhdistystä 1910-luvun alussa. Aloitteentekijöinä toimivat Oravisalon kyläläiset. Varpasalolaiset eivät asialle lämmenneet eivätkä he saapuneet yhteiseen kutsuttuun kokoukseen.

Oravisalon työväenyhdistyksen perustava kokous pidettiin 17. maaliskuuta 1912 Oravisalon kylän Ilvolan talossa. Kokouksessa päätettiin liittyä Suomen Työläisliittoon osastoksi nimellä Rääkkylän Oravisalon työväenyhdistys. Yhdistykseen liittyi heti 26 jäsentä. Näin oli syntynyt Oravisalon sos.dem. työväenyhdistys.

Ajatus Oravisalon työväenyhdistys ry:n historia- ja tutkimusaineiston keräämisestä tuli ajankohtaiseksi, kun vuoden 2015 Museoviraston avustusta voitiin hakea maaseudun työväen kulttuurin tutkimus- ja kirjoitushankkeisiin. Vihjeen haettavasta avustuksesta esitti liperiläinen kotiseutuaktiivi Raimo Virkkunen silloiselle työväenyhdistyksen puheenjohtaja Jouko Päiviselle. Myönteisen päätöksen jälkeen yhdistyksen arkistoaineisto koottiin, järjestettiin ja saatettiin arkistokuntoon kunnallisneuvos Ilkka Simanaisen ja muiden talkootyöhön osallistuneiden avustuksella Rääkkylän kunnanviraston tiloissa. Aineisto luovutettiin Joensuun maakunta-arkistolle, jossa se on kaikkien kiinnostuneiden käytettävissä.

Oravisalon työväenyhdistys valitsi historiategoksen kirjoittajaksi fil. maist. Erkki Kinnusen. Ulkoasun ja taittotyön suunnittelijaksi valittiin Kauko Ratilainen. Kirjan kuvatoimituksesta vastasivat kirjoittaja ja Raimo Virkkunen yhteistyössä.

Yhdistyksen satavuotinen historia on nyt saatu yksien kansien väliin. Oravisalon työväenyhdistys ry esittää lämpimät kiitokset ennen kaikkea historiateoksen kirjoittajalle, taittajalle ja kaikille hankkeen tukijoille ja valokuvien luovuttajille. Historiateoksen julkaiseminen on ollut haastava ponnistus myös taloudellisesti. Kiitämme lämpimästi Museovirastoa taloudellisesta tuesta, jota ilman tehtävä ei olisi ollut mahdollinen. Kiitämme lisäksi kirjan taittotyötä taloudellisesti tukeneita yrityksiä ja yhdistyksiä, joita olivat Rääkkylän Osuuspankki, Kaupparinne Teppo Mononen Oy, Metsä Majoinen Oy, Metsäkone Kiiskinen Oy, Saimaan saariston kehittämissyhdystys, Oravisalon Osakaskunta ja Kaivuriurakointi Urho Tapanen. Rääkkylä-Seuran puheenjohtajalle Tapio Hämäläiselle myös lämpimät kiitokset hänen ottaessaan teoksen Rääkkylä-Seuran kotisivuille.

Tämä teos on samalla kunnianosoituksena niille työväenyhdistyksen jäsenille, jotka itseään säästämättä, usein vaikeissa oloissa ovat edistäneet työväen asiaa Rääkkylässä. Voimakkaasta vastuksesta huolimatta sosialidemokratia kohosi pian vahvimmaksi poliittiseksi voimaksi Rääkkylässä. Oravisalon sos. dem. työväenyhdistys on voimakkaimpana sos. dem. yhdistyksenä toiminut jatkuvasti tavallaan koko työväenliikkeen lipunkantajana Rääkkylässä.

Toivomme, että tämä historia tavoittaa yhtä hyvin 'oman väen' kuin myös poliittisesta järjestötyöstä ja Rääkkylän kunnan poliittisesta historiasta kiinnostuneen laajan yleisön.

Antoisia lukuhetkiä,

Rääkkylässä 1.2.2018

Oravisalon työväenyhdistys ry

Petteri Pakarinen
puheenjohtaja

Jouko Päivinen
varapuheenjohtaja

Erkki Kinnunen

Yksimielisyys on voimamme

Oravisalon työväenyhdistys 1912-2012

Julkaisija: Oravisalon työväenyhdistys ry
Kirjoittaja: Erkki Kinnunen

Etukannen kuva: Oravisalon työväentalon näyttämökulissi
1930-luvulta. Valokuva: Raimo Virkkunen
Takakannen kuva: Oravisalon työväentalo 1930-luvulla.
Kuva: Aili Kinnunen

© Erkki Kinnunen ja Oravisalon työväenyhdistys ry

Ulkoasu ja taitto: Kauko Ratilainen
Kuvatoimitus: Erkki Kinnunen ja Raimo Virkkunen
Lehtileikkeet: Kansalliskirjaston digitoidut aineistot.

SISÄLLYS

SAATTEEKSI

JOHDANTO

- Oravisalo – kylä saarella 10
- TIETOLAATIKKO: Tarinoita Oravisalosta 14
- Työväenliikkeen ensiaskeleet Rääkkylässä 22
- Ensimmäiset vaalit – sosialidemokraattien yllättävä menestys 26

ORAVISALON TYÖVÄENYHDISTYS PERUSTETAAN

- Ensimmäiset toimenpiteet 31
- Perustava kokous 32
- Jäsenmäärä ja rakenne 35
- Oman katon alle 38

VALLANKUMOUSVUODET (1917-1918)

- Vallankumouksellisuutta Rääkkylässäkin 43
- Poliittinen jännitys lisääntyy 45
- Työväen järjestyskaartit Rääkkylässä 48
- Suojeluskunnan perustaminen 55
- Epävarmuuden aika Rääkkylässä 57
- Pitäjä puhdistetaan punaisista 58
- Asevelvollisuuden suuri vastustus 65
- Vuoden 1918 punaiset uhrit Rääkkylässä 73

UUTEEN NOUSUUN

- Ylösnousu toimintaan 75
- Järjestötoiminnan kasvu 78
- Yhdistyksen toimihenkilöt 81
- Voimat riittävät vaaleihin ja kunnallisiin tehtäviin 83
- Rääkkylän voimakkain työväenyhdistys 86

ÄÄRILIIKKEITÄ VASTAAN

- Työväenliike jakautuu 89
- Äärioikeiston laineet 91
- Taistelu pienviljelijän äänistä 95

VALISTUSTOIMINTAA JÄSENILLE

- Lukurengas ja näytelmäseura 99
- Opintokerho Alku 102
- Voimistelu- ja urheiluosasto 105

SODASTA HAJAANNUKSEEN

- Sotavuodet 106
- SKDL haastajana 108
- Puolue repeää kahtia 111
- Huvitoiminta 113

SOSIALIDEMOKRAATTIEN NOUSU

- Vaalimenestys vaihtelee 116
- Työväenyhdistys 1970-luvulla 122
- ”Manu-presidentiksi!” 127

KOHTI NYKYPÄIVÄÄ

- Rakennemuutoksen muovaama kunta 129
- Rääkkylästä saaristokunta 133
- EU-Suomeen 135
- Järjestötoiminnan heikkeneminen 136
- Vaaleissa nousuja ja laskuja 139
- Työväentalon ylläpito 143

SADAN VUODEN TAIVAL 147

LIITTEET

- LÄHTEET JA KIRJALLISUUS 151 - 153
- LÄHDEVIITTEET 154 - 158

” – Työläiset! Järjestykää, käykää käsiksi tiedon puuhun, yhteisin voimin! Tieto on valtaa, yksimielisyys on voimaa, se on se pohja, jolla me seisomme taistellessamme taantumusta vastaan. Se pohja on kestävä – tää taistomme voittava – on, ettekö näe – läpi usvien jo välkkyä uuden aamun sarastus.”

Ote Oravisalon työväenyhdistyksen vuoden 1912 toimintakertomuksesta, kirjoittanut Pekka Kettunen. OTA. JoMA.

JOHDANTO

Oravisalo – kylä saarella

Rääkkylänpitäjääsuurtenvesienhelmassakiertyvineniemineen ja mahtavine saarineen on Pohjois-Karjalassa aina arvostettu perin korkealle. Rääkkylän kartanot, hevoset ja isännät ovat olleet omaa luokkaansa puhumattakaan navetoista, jotka aikoinaan luonnonkivistä tehtyinä muistuttavat vieläkin omalaatuisesta kilpailusta. Karjalan kulttuurihistoria merkitsee useita merkkimiehistään rääkkyläläisiksi, ja sieltä on myös moni menestyvä suku peräisin.

Rääkkylän suuruudenaika on kuitenkin jo kaukana takanapäin. Naapurikunnat ovat ohittaneet sen monin tavoin, ja tänään kunta ponnisteleeekin jo tiukalla taistelulla leivästä, työstä ja itsenäisyydestä. Rääkkyläläiset eivät olisi esi-isiensä poikia, ellei heillä olisi jo ratkaisujakin keksittynä ongelmiinsa. Sen sai huomata valtioneuvosto, kun kriisikunta yritettiin pakkoliittää Kiteen kaupunkiin. Rääkkylän kunnassa liehuivat marraskuussa 2016 juhlaviirit kunnan itsenäisyyden kunniaksi. KHO kumosi valtioneuvoston päätöksen Rääkkylän yhdistymisestä Kiteeseen. Korkein hallinto-oikeus katsoi, että kunnan kyky tarjota palveluita oli arvioitava uudelleen sote- ja maakuntauudistuksen näkökulmasta käsin.

Pohjois-Karjalan eteläiseen osaan sijoittuvalle Rääkkylälle on suotu vettä, saaria, niemiä, lahdelmia ja luonnonkauneutta. Kunnan 720 km²:n pinta-alasta yli 40 % on vettä, rantaviivaa on noin 500 km. Oriveden suuret selät sekä Onkamojärvet rajaavat pitäjän niin, että maarajaa on vain noin 20 km.¹

Pyhäselän ja Oriveden yhtymäkohdassa sijaitseva saari on nimeltään Oravisalo. Saarella sijaitsi kolme kylää, joista kaksi, Hernevaara ja Oravisalo, kuului vielä 1820-luvulla Liperiin ja yksi, myös nimeltään Oravisalo, Rääkkylään. Nykyään koko saari kuuluu Rääkkylälle ja Liperin Oravisalosta on tullut Hypönniemi. Oravisalon erottaa Varpasalosta Ihalansalmi. Mantereesta se eroaa Kivisalmen ja Arvinsalmen luona.²

Karjalan ja Savon heimojen rajamaille uudisasutus työntyi keskiajan lopulla niin lännestä kuin idästä. Ensimmäisinä Rääkkylän seuduille ehtivät Laatokan seudun karjalaiset. Eräretkillään he metsästivät, kalastivat ja polttivat kaskea. Turkiskauppa kukoisti. Lappalaisilta eränkävijät oppivat monia asioita alueen luonnosta. Vaikutus näkyy yhä nykyisissä paikannimissä. Rääkkylä sai ensimmäiset pysyvät asukkaansa 1500-luvun lopulla karjalaisasutuksen leviämisen loppuvaiheissa.³

Oravisalo ilmestyi ensi kerran kartalle, kun Täyssinän rauhassa (1595) yksi rajapaikka, Paskoluoto, sijaitsi Oravisalosta

vähän länteen. Raja kulki Rääkkylän länsipuolella Oriveden selkien, Paasiveden ja Savonselän kautta. Se jäi pitkäksi aikaa lääninrajaksi ja on pysynyt nykypäiviin asti heimo- eli maakuntarajana. Ruotsin valta piti voimassa entisen pogosta- eli hallintopitäjäjärjestelmän. Kiteen ja Liperin pogostan vanha raja kulki Oravisalon ja Varpasalon saarten poikki. Ensimmäisen asukkaansa kylä sai jo ennen vuotta 1618, vaikka kylää ei mainitakaan. Vielä vuoden 1618 maakirjassa ortodoksi Lassi Varoisen talo laskettiin Oravilahteen kuuluvaksi, vaikka talo oli Oravisalossa. Sieltä asutus levisi ensin Rasivaaraan ja Kiesvaaraan ja sitten Niemisen suuntaan.

Oravisalo ja Varpasalo toimivat savolaisasutuksen portteina maakuntaan. 1600-luvulla savolaisasutus voimistui ja Oravisalossa oli pian 13 taloa ja neljä torppaa. Saaren asutus keskittyi Holoppalan- eli Firmanmäelle, nykyisen tienvarren mäille ja pohjoisessa Vannilaan ja Hernevaaraan. Varpasalossa ensimmäiset asukkaat asettuivat Voiniemen ja Kähkölän seudulle, jossa vaarat laskevat järven rantaan. Kaskeaminen oli tulokasväestön pääelinkeino. Kun saarten isot metsät oli poltettu ja sadot uhkasivat ehtyä, asutus levisi itään Kiteelle, Tohmajärvelle ja muihin Pohjois-Karjalan suurpitäjiin, joissa oli runsaasti koskematonta metsää.

Vene oli keskiajalla erämiehen kulkuväline ja järvet ja joet tärkeitä kulkureittejä. Rääkkylän kautta kulki vanha eräreitti, jota pitkin karjalaiset kulkivat veneillään Laatokalta Pieliselle ja

Perämerelle saakka. Oriveden ja Pyhäselän erottava Kivisalmi oli sen ajan tien risteys ja levähdyspaikka. Talvisin matkaa tehtiin reellä. Siihen Pyhäselän ja Oriveden selät ja lahdet antoivat erinomaiset mahdollisuudet.

Jo 1600-luvulla oli käytössä maatie Kiteen Muljulan hovista länteen. Se kulki Jaaman kylän kautta Sangenlahdelle ja siitä Oravilahteen. Idästä tulleet tiet ja ratsupolut yhtyivät Oravilahden kyläharjanteella. Siitä yleinen kärrytie jatkui kirkonkylän kautta nykyiseen meijerin rantaan Paksuniemessä ja venetienä Jänisselän yli Liperin Tutjunniemeen.

Suurinakuolovuosina 1696-1697 syttyi Käkisalmen pohjoisessa läänissä – nykyisessä Pohjois-Karjalassa – talonpoikaikapina. Rääkkylässä se alkoi 1697, kun oravisalolaiset vangitsivat, pahoinpitelivät ja ryöstivät kaksi veronottajaa. Kalle Tolvasen pihalle kokoontui yhteensä 15 aseistautunutta miestä. Sidottu pirstaavi mukanaan he lähtivät yön selkään kohti Oravisaloa. Miehet tunkeutuivat aamun koitteessa Juvosen torppaan, jossa he ryöstivät ja pahoinpitelivät Muljulan ja Suorlahden hovien veronkantaja Jöran Molleniuksen. Ratsumestari Stare sai samanlaisen kohtelun. He osallistuivat myös Rasivaaran kahakkaan sotaväen kanssa. Ryöstäjinä on mainittu kymmenen oravisalolaista. Yksi oravisalolainen teloitettiin kapinan jälkiselvittelyssä.⁴

TIETOLAATIKKO: Tarinoita Oravisalosta

Runsaat sata vuotta sitten kuvattiin Oravisaloa ja sen asukkaita seuraavaan tapaan Karjalatar-sanomalehdessä:⁵

Asukkaita on Oravisalossa ollut jo ammoisista ajoista alkaen, joka onkin luonnollista, sillä saarella on ennen muinoin ollut isoja metsiä. Se on ollut tosiaankin suuri ”Salo”, jonka sydämessä piileskeli runsaasti metsän riistaa (nimestä päättäen etupäässä oravia). Myöskin kalaiset vedet, jotka ympäröivät saarta joka taholta, lienevät houkutelleet uudisasukkaita mainitulle seudulle.

Kalastus onkin nähtävästi ollut alkuaan asukkaiden pääelinkeino. Sitä todistavat eri osista saarta löydetyt muinaisjäännökset: ns. kalasaunat, joista on järven rannoilta tavattu merkkejä, sellaisia kuin tulisijoja, kalan luita ja ruotoja. Mutta vähitellen kun ihmisiä alkoi kertyä liiaksi, ei kalanpyynti enää elättänyt ja sen vuoksi täytyi ryhtyä miettimään toisia keinoja toimeentulon turvaamiseksi. Mentiin kaatamaan kaskea ja ryhdyttiin maata viljelemään. Aurinkoiset paikat, mäkien rinteet raivattiin viljeltäviksi, mutta soihin, joita kyllä olisi ollut runsaastikin, ei uskallettu koskea. Tämä nähdään siitakin, että melkein joka ainoa talo sijaitsee pienellä mäen nyppylällä. Pieniä kallioita ja kukkuloita onkin saarella aika paljon. Nuo lukuisat mäet ja niiden välillä olevat hyvät, tuuheata koivikkoa kasvavat rotkot tekevät näköalan sangen vaihtelevaksi.

Taistelu kovaa luontoa vastaan ei ole ollut suinkaan helppoa saaren asukkaille, mutta muunkinlaisia vastuksia ja kärsimyksiä ovat esivanhemmat saaneet kestää. Sillä ei sota entisinä aikoina säästänyt näitäkään seutuja, niin syrjäisiä kuin ne itse asiassa ovatkin. Jo isonvihan aikoina ovat saaren asukkaat saaneet ase kädessä puolustaa ja suojella kotiaan ja omaisuuttaan vihollisen saaliiksi joutumasta. Isonvihan loputtua on saari kansan suussa säilyneiden kertomusten mukaan muodostanut oikein oman seurakuntansa. Sillä on ollut pappi, joka on koettanut estää siveellistä turmelusta, mitä järjestyneiden olojen hävitessä yhä enemmän alkoi päästä valtaan. Kenties on ollut kirkkokin, mutta vihollinen lienee sen polttanut, koskapa jumalan palveluskokouksia kerrotaan pidetyn taivasalla.

Kansalle on saarnattu ns. Pappilan kankaalla sijaitsevalta jyrkältä kalliolta käsin. Erityinen oma hautausmaakin kuuluu saarelaisilla olleen. Ja tarinassa voi olla perääkin, sillä eräältä kankaalta on äskettäin (v. 1914, E.K.) löydetty ihmisruumiin luita.

Nämä kerrotut seikat ovat enimmäkseen vain tarunsekaisia tietoja ja otaksumia. Totta on, että täällä kalasteltiin ahkerasti, mutta melkein yksinomaan nuotalla. Joillakuilla varakkaimmilla oli sentään muutamia verkkojakin, jotka oli tehty kotona kehrätyistä paksuista rihmoista, mutta kaloja saatiin näilläkin, vieläpä välistä oikein kosolti. Kalatkin lienevät sitten kai "sivistyneet" ja viisastuneet, sillä saalis väheni. Mutta sitä mukaa alettiin laittaa parempia pyyntikeinoja, verkot tehtiin hyvin hienoista tehtaan rihmoista ja niinpä kalaa alettiin taas saada paremmin. Tätä ei kumminkaan kestänyt kauan, sillä Länsi-Suomesta tuli paikkakunnalle kalamiehiä tuoden mukanaan iso-rysiä ja kalat menivät niihin. Nuo vieraat pyydystäjät häädettiin kumminkin ennen pitkää pois. Nyt alkoivat paikkakunnan asukkaat tehdä samanmallisia rysiä, vaikka tosin pienempiä, ja näillä pyydyksillä saatiin ensi vuosina saalista aika lailla hyvin.

Maanviljelys saarella ei ole vielä kovin kehittyneellä kannalla. Maaperä on karua, pellot kivikkoja, joihin ei vielä oikein toden teolla uskallettu käsiksi käydä. Kun viljelysmaat olivat yläviä, teki pouta sangen suurta haittaa maamiehille, ja kun vilja ei kasvanut, masensi se viljelijän mieltä. On tavoiteltu karjanhoitoa, josta kumminkin saatiin niukat tulot, sillä eihän ilman kunnollista maanviljelystä voi olla puhettakaan tuottavasta karjanhoidosta. Joillakuilla harvoilla on sentään karjatalous aika hyvällä kannalla. On uudenaikaisesti sisustettuja navettoja niissä hyvälypsyisiä, hyvin hoidettuja lehmiä, joista saadut tulokset ovat olleet tyydyttäviä. Luontokin laittaa usein esteitä tielle: keväisin monesti tulvavedet haittaavat, niityt pysyvät kosteina, joka taas vaikeuttaa työskentelyä niillä. Sitä paitsi pääsy saarelle paikasta toiseen oli hyvin huono, ei ollut kuin metsäpolkuja, sillä maanteitä ei jaksettu rakentaa.

Vuonna 1809 Suomen liittyessä Venäjään avautuivat yhteydet itään ja etelään. Itä-Suomi joutui Pietarin vaikutuspiiriin. Voinvienti edisti karjataloutta. Voi oli Rääkkylän tärkeimpiä vientituotteita 1800-luvulla. Liikenne kehittyi Saimaan, Varkauden Taipaleen ja Oravin kanavien valmistuessa. Rääkkylän sijainti vesistöjen varsilla oli höyrylaivaliikenteen alkaessa edullinen erityisesti Varpasalon ja Oravisalon taloille. Varpasalon Voiniemestä kasvoi tänä aikana maakunnan merkkitala.⁶

Rääkkylän seitsemästätoista kylästä Oravisalo oli Rasivaaran jälkeen taloluvultaan toiseksi suurin. Tilanumeroita oli 18, sekä lisäksi kruununtorppa, josta tuli isojaossa kruununtala numero 19. Kaikki tilat olivat kruununtiloja aina vuoteen 1841 asti, jolloin ensimmäinen tila lunastettiin perintötilaksi. Verrattuna muihin Rääkkylän kyliin Oravisalon talot sijaitsivat suhteellisen hajallaan, enimmäkseen kumpujen laella. Talot voidaan kuitenkin jakaa kahteen taloryhmään, joiden välillä oli yli kilometrin verran etäisyyttä. Oravisalon pohjoisosan nimi Vannilanvaara esiintyykin muun muassa isojakoasiakirjoissa sekä joskus tuomiokirjoissa. Vannilanvaara koostui kuitenkin vain viidestä talonumerosta, joten se ei voinut elää kovin muusta Oravisalosta eristynyttä elämää, varsinkin kun sen toisella puolella oli Liperiä ja järveä.⁷

Suurin osa Oravisalon 19 talosta oli jakautunut kahteen tai vieläkin useampaan osaan, jolla oli oma vastuullinen isäntä.

Talollisten (61 % väestöstä) lisäksi tärkeimmät sosiaaliryhmät Oravisalossa olivat torpparit (17 %) ja loiset eli joutolaiset (18 %). Loisia oli Oravisalossa pääasiassa kahdenlaisia, vanhoja ja heikkoja yksineläjiä sekä köyhiä perheitä. Myös tilalta jaon yhteydessä ulos lunastetut veljet, jotka eivät olleet muuttaneet pois, kirjattiin loisiin.

Oravisalo oli 1820-luvulla noin 400 hengen ja 80 kotitalouden kylä. Etäisyyttä Rääkkylän kirkolle oli Rääkkylän Oravisalosta noin kuusi kilometriä. Vaikka Oravisalo oli siis rajakylä, se ei ollut mikään syrjäkylä. Kelirikkoaikaan tai syysmyrskyillä yhteydet ulkomaailmaan tosin olivat luultavasti jonkin aikaan poikki.⁸

Liperin Oravisalon eli Hypönniemen sekä Hernevaaran siirtyminen vanhasta emäpitäjästä Liperistä Rääkkylään liittyi läheisesti Rääkkylän itsenäisen seurakunnan perustamiseen ja sen eroamiseen Kiteestä. Rääkkylästä oli tullut Kiteen kappeli vuonna 1697. Kun asia oli ensimmäisen kerran esillä 1820-luvun lopulla, mainittiin tulevan seurakunnan alueina Rääkkylä, Puhossalo sekä Liperin Oravisalo eli Hypönniemi. Itsenäinen seurakunta jäi vielä perustamatta, mutta rääkkyläläiset onnistuivat saamaan oman vakinaisen pitäjänapulaisen. Kun Rääkkylä erosi Kiteestä omaksi kappeliseurakunnaksi, se tunnettiin aluksi Oravilahden – vanhimman kylän – nimellä.⁹

Rääkkyläläisten toive toteutui senaatin päätöksellä vuonna 1857, jolloin Rääkkylä, Hypönniemi ja Hernevaara muodostettiin itsenäiseksi seurakunnaksi kirkkoherroineen ja pitäjänapulaisineen. Käytännössä asia toteutui vasta, kun sekä Kiteen että Liperin silloiset kirkkoherrat olivat poistuneet viroistaan. Tämä ehto toteutui vasta vuonna 1893, jolloin ensimmäinen oma kirkkoherra astui virkaansa. Rääkkylän seurakunnan väkiluku oli vuonna 1900 6 730 ja vuonna 1910 6 892 henkeä. Oravilahden Usvanmäelle rakennettiin vuonna 1739 vaatimaton kappelikirkko. Ihan ensimmäinen Kiteen kappelikuntaan kuuluva Rääkkylän kirkko sijaitsi nykyisessä kirkonkylässä. Kun kirkko Ison vihan aikana hävitettiin, rakennettiin tuo Oravilahden kappelikirkko. Kun kirkko paloi, syntyi riita uuden kirkon paikasta. Lopulta kirkko rakennettiin kirkonkylään, nykyisen kirkon paikalle 1793. Tämäkin kirkko paloi vuonna 1837. Nykyinen kirkko rakennettiin vuosina 1849-1851. Kirkko oli saanut lopullisen paikkansa. Nykyinen kupolikirkko vuonna 1851 valmistui. Sen harvinaislaatuudesta arkkitehtuurista vastasi arkkitehti Lohrmann, jonka piirustusten mukaan se rakennettiin rakennusmestari Teodor Tolpon johdolla.¹⁰

Seurakunnallisen eron toteutumista odotellessa tapahtui toisaalla kehitystä, joka osaltaan vahvisti Kiteen ja Rääkkylän erkaantumista. Asetus ”kunnallishallituksesta maalla” annettiin helmikuussa 1865. Kunnallishallintoon siirtymisessä oli kolmen ja enimmillään kymmenen vuoden määräaika,

joka päättyi vuonna 1875. Rääkkylässä ruvettiin puuhaamaan kuntakokousta koolle vasta kahdeksan vuoden jälkeen asetuksen antamisesta, silloinkin kuvernöörin määräyksestä. Rääkkylässä astui tämä uusi määräys voimaan 15.6.1873, jolloin kuntakokous valitsi uudet johtoelimet, kuntakokouksen puheenjohtajan ja kunnallislautakunnan. Ensimmäiseksi kuntakokouksen esimieheksi valittiin kauppias Pentti Hirvonen kirkolta ja kunnallislautakunnan esimieheksi maanviljelijä Mikko Hirvonen Jaamalta. Päättävä elin oli kuntakokous, jossa isäntien ääni- ja päätösvalta riippui veronmaksukyvyistä. Kuntakokouksia pidettiin aluksi P. Kinnusen perillisten talossa. Kunnallishallitukselle hyväksyttiin ohjesääntö 28. kesäkuuta 1903. Kunnantalo saatiin vanhasta pappilanrakennuksesta vuonna 1909. Oikeudellisesti ja hallinnollisesti Rääkkylä oli osa Kiteen kärjäkuntaa ja pitäjää Karjalan alisessa tuomio- ja kihlakunnassa. Rääkkylä erosi Kiteestä omaksi nimismiespiirikseen vuonna 1879. Ensimmäinen vallesmanni oli Mårten Almanzor Lagerstam (1879-1881).¹¹

Vaivaistalon tontti hankittiin 1895. Ensimmäinen johtaja ja vaivaistalon ohjesääntö saatiin marraskuussa 1896. Kunnankätilö aloitti tehtävässään vuonna 1889. Kiteen kunnanlääkäri kävi vuodesta 1904 lähtien kerran kuukaudessa vastaanottamassa sairaita. Kuntaan anottiin omaa apteekkia vuonna 1904, mutta se saatiin kirkonkylään vasta kahdeksan vuotta myöhemmin.¹²

Rääkkylästä lähes puolet on vesistöä. Sadoista saarista Oravisalo (48,6 km²) on Suomen yhdeksänneksi suurin. Vetinen ja soinen Rääkkylä on luonnollisesti alavaa – vain muutamat harjanteet nousevat yli 120 metrin. Korkein kohta on 140-metrinen Havukkalanmäki Oravisalossa.

Laivaliikenteen ollessa vilkkaimmillaan poikkесivat Saimaan kyntäjät Rääkkylässä yli kymmenessä laiturissa. 1900-luvun alussa rakennettu Kivisalmen kanava toi laivaliikenteen kirkonkylään, jonka asema kunnan keskuksena vahvistui. Maitoa ja voita lastattiin Joensuun tarpeiksi, ja etevät kauppamiehet tuottivat tavaraa vesiteitse suoraan Pietarista ja myöhemmin Viipurista. Puu kelpasi silloin etelään, ja isännät saattoivat myhällä tuulisilla niemillään tyytyväisinä metsäänsä arvioidessaan. Vedenanti oli myös tyydyttävää ja kun kaupunki Pyhäselän pohjoisrannalla kasvoi, tiesi se hyvää markkinointipaikkaa. Oltiin Rääkkylästä eikä ”krannista”. Tehtiin alussa mainituita navetoita. Voiniemeen peräti 70 metriä pitkä, jotta ei sekoaisi toisiin. Tilat pysyivät sukujen hallussa, josta johtuen valtiolla ei siellä ollut maata ja yhtiölläkin vain parisataa hehtaaria. Vesien takaiset Oravisalon ja Varpasalon kylät olivat omavaraisia höyrylaivaliikenteen kaudella.

Rääkkylässä maanomistusolot olivat pohjoiskarjalaisittain poikkeukselliset. Yleensä tilat olivat pieniä ja niitä oli paljon. Rääkkylässä oli perinteisesti ollut muutamia yhden maanviljelijäsuvun hallitsemissa suurina tiloina. Köyhässä ja syrjäisessä kunnassa tämä synnytti suuren tilattomien ryhmän

jo 1800-luvulla. Rääkkylässä oli loisväestöä 1900-luvun alussa suhteellisesti enemmän kuin missään muussa maakunnan pitäjässä. Työtilaisuuksia oli tarjolla runsaasti karjatalouden, metsänhakkuun ja uiton piirissä. Yhteiskunnalliset luokkarajat olivat harvinaisen selvät. Poliittisella tasolla vastakkainasettelu alkoi ilmetä selkeästi vasta ensimmäisen maailmansodan jälkeen.

Ensin rautatien tulo Tohmajärven kautta Joensuuhun ja sitten sodat seurauksineen, mullistivat entisen pitäjääsetelman. Saimaan kanavayhteyden katkettua etelässä alkoivat rääkkyläläiset laivalaiturit lahota. Liikenne hakeutui uusiin uomiin. Pitäjä jäi syrjään vanhojen, mutkaisten maanteidensä taakse. Laivat olivat vain uteliaita turisteja kuljettavia näkyjä keskikesän maisemassa. Maatalouden koneellistuessa työtilaisuudet vähenivät päivä päivältä, ja nuoriso alkoi kiireesti hakeutua pitäjästä rintamaille.

Kansakoulu Oravisaloon saatiin vuonna 1900 ja osuuskassa 1925. Juuri ennen talvisotaa saatiin valmiiksi valtion avustuksen turvin pitkään vireillä ollut Rääkkylän kirkolta Oravisalon kautta Liperiin johtava maantie, jossa oli kaksi siltaa ja lossi. Tämän tärkeän tien kautta "saarikansa" pääsi kulkuyhteyteen muun pitäjän kanssa ja liikenne läntisiin naapurikuntiin avautui. Vuonna 1954 saatiin yhteys myös Varpasalon saareen, kun leveään Ihalansalmeen tuli lossi. Eläminen saarissa muuttui, kun lautat koneistettiin. Nykyään lossi on toiminnassa enää

Arvinsalmessa. Enimmillään asukkaita oli 1950-luvulla liki 400 henkeä. Vuonna 2010 Oravisalossa asui ympärivuotisesti 224 asukasta. Oravisalo-Varpasalo -kyläpari valittiin Pohjois-Karjalan Vuoden kyläksi 2012.¹³

Työväenliikkeen ensiaskeleet Rääkkylässä

Teollisuustyöväestön määrän kasvu ja puutteet työväen asemassa pohjustivat työväenliikkeen syntyä Suomessa. Liikkeen ensimmäinen vaihe tunnetaan ns. wrightiläisenä työväenliikkeenä, jolle oli ominaista työnantajajohtoisuus ja pyrkimys ristiriitojen selvittelyyn työpaikoilla työnantajien ja työntekijöiden yhteisvoimin. Monin paikoin perustettiin työväenyhdistyksiä vuodesta 1883 lähtien. 1890-luvulta lähtien alkoi marxilainen työväenliike levitä Suomessa varsin nopeasti koska se pystyi käyttämään hyväkseen jo olemassa ollutta työväenyhdistysten verkostoa. Suurten joukkojen tulo työväenliikkeeseen tapahtui ensimmäisen sortokauden lopulla, jolloin teollisuustyöväestön määrän nopea kasvu ja toisaalta ajan poliittinen ilmapiiri aktivoivat ihmisiä toimintaan.¹⁴

Suomen sosialidemokraattinen puolue perustettiin 1899, jolloin sen nimi oli Suomen Työväenpuolue. Elokuussa 1903 Forssassa pidetyssä kokouksessa työväenpuolue omaksui uuden sosialistisen periaateohjelman, joka tuli sitten olemaan voimassa vuoteen 1932. Puolueen nimeksi otettiin Suomen sosialidemokraattinen puolue.

Oivallisen maaperän työväenliikkeen leviämiselle ja radikalisoitumiselle loi vuoden 1905 suurlakko: Suomen ensimmäinen yleislakko, joka johti ensimmäisen sortokauden päättymiseen, yleiseen ja yhtäläiseen äänioikeuteen sekä eduskunnan perustamiseen. Suurlakon jälkeen sekä vanhoihin että uusiin työväenyhdistyksiin tulvi väkeä. Usko joukkovoiman mahtiin kasvoi syrjäkyliä myöten. Työväenyhdistystoiminnan läpimurtoon vaikutti myös sosialidemokraattisen puolueen aikaisempaa suunnitelmallisempi agitaatiotyö.

Vuoden 1905 lopulla ja seuraavan vuoden aikana perustettiin lukuisia työväenyhdistyksiä eri puolille Pohjois-Karjalan maaseutua. Joulukuussa 1906 tehdyn laskelman mukaan maakunnassa oli jo 46 työväenyhdistystä ja niissä 4 527 jäsentä. Ennen suurlakkoa oli Pohjois-Karjalassa Joensuun lisäksi työväenyhdistys ainoastaan kolmessa maaseutupitäjässä (Nurmes, Pielisjärvi, Tohmajärvi).¹⁵

Suurlakon jälkeen työväestö odotti tapahtuvaksi jotain suurta mullistusta, jonka seurauksensa se saisi määräysvallan. Vaikka järjestötoiminta lähti räjähtäen liikkeelle, kohtasi se myös vastoinkäymisiä. Jäsenistöä karkotti etenkin järjestöjen perimät korkeat maksut, viranomaisten ja porvareiden painostus sekä uskontokysymys.

Rääkkylässä työväenliikkeen potentiaaliset kannattajat olivat torppareita ja maalaisköyhälistöä, jotka käynnistivät alueen

ensimmäisen työväenyhdistyksen toiminnan. Helmikuussa 1906 perustettiin Rääkkylän kirkonkylän työväenyhdistys. Vuonna 1906 jäsenmääräksi ilmoitetaan 75, mutta seuraavana vuonna ainoastaan 16. Kirjatut jäsenmäärät näiltä vuosilta ovat epäluotettavia, mutta paljastavat kehityksen suunnan. Alkuinnostuksen jälkeen yhdistys oli nukahduksissa useamman vuoden. Rääkkylän kirkonkylän työväenyhdistys lakkautettiin piiritoimikunnan päätöksellä 1910, koska entiset jäsenet olivat muuttaneet paikkakunnalta ja yhdistys oli ollut nukahtaneena jo jonkin aikaa. Vallankumousvuonna 1917 se perustettiin uudelleen.¹⁶

Pohjois-Karjalan sosialidemokraattisen piirijärjestön perustavaan kokoukseen 23.-24. syyskuuta 1906 oli saapunut 46 edustajaa piiriin kuuluvista pitäjistä. Rääkkylän työväenyhdistyksellä oli virallinen edustaja. Vaalipiiritoimikuntaan valittiin Maria Kinnunen Rääkkylästä. Vielä vuonna 1910 kunnallisjärjestö puuttui Rääkkylästä kokonaan. Eikä sitä yrityksistä huolimatta saatu perustettua seuraavanakaan vuonna. Kunnassa toimi vain kaksi työväenyhdistystä ja paikkakuntalaisten mielestä maantieteelliset syyt tekivät kunnallisjärjestön perustamisen mahdottomaksi.¹⁷ Rääkkylän kunnallistoimikunta saatiin perustettua vasta 22.7.1917.¹⁸

Rääkkylän T:yhdistys
viettää

Juhannus-

Oravisalon
Holopaisen talossa

huvit

24 p:nä t. k. Ohjelma vaihteleva ja lopuksi tanssi.
Pääsy 50 p. ja lapsilta puolet.
Alkaa kello 5 j. pp.
Rääkkylän T:yhdistys.

*Rääkkylän työväenyhdistys
järjesti juhannushuvit vuonna
1908 Oravisalon Holopaisen
talossa.
Rajavahti 22.6.1908*

Rääkkylän
Työväen yhdistys
tolmeenpanee

Rekiajot

tämän kuun 29 p:nä Oravisaloon
Lievosen taloon, viettäen perillä

iltaman

seuraavalla ohjelmalla:

Laulua, yksiaanisesti.
Tervehdyspuhe, A. Koljonen
Runo.
Laulua.
(Väliaika).
Laulua.
Puhe, Kansan edust. A. Suomalainen.
Runo.
Satu.
2 kuvaelmaa.
Vapaata ohjelmaa.
Yleinen tanssi.
Alkaa kello 5 j. p. p.
Lähdetään Vuorlahdesta klo 4 ip.
Siis terve tuloa!
Rääkkylän T. yhdistys.

*Rääkkylän työväenyhdistys
järjesti rekiajot Oravisaloon
joulukuussa 1907.
Rajavahti 23.12.1907*

Ensimmäiset vaalit

– sosialidemokraattien yllättävä menestys

Vuoden 1907 alussa valmistuminen ensimmäisiin eduskuntavaaleihin sävytti Rääkkylän poliittista elämää. Niitä odotettiin, ja niiltä monet toivoivat paljon. Maaliskuun 15. ja 16. olivat juhlallisia päiviä. Useimmat pääsivät äänestämään ensimmäistä kertaa. Vaikka vaalit olivat ensimmäiset, useimmilla ihmisillä oli tarkka selko siitä, miten menetellä. Äänestystekniikkaa oli nimittäin opeteltu etukäteen ns. ”leikkivaaleissa”, joissa agitaattorit tai paikalliset asiantuntijat olivat neuvoneet kädestä pitäen, kuinka punainen viiva vedetään suurikokoisen ehdokaslistan johonkin ruutuun.

Vuoden 1907 vaaleissa Pohjois-Karjala oli Suomen punaisimpia alueita, ja sosialidemokraattien kannatus oli suurta lähes kaikissa myöhemmissäkin eduskuntavaaleissa. Rääkkylä kuului niihin pitäjiin, joissa sosialidemokraattien kannatuksen suuruus yllätti. Se ei ollut yllätys, jos katsoo Rääkkylän maatalousväestön rakennetta, mutta se oli odottamatonta sikäli, että vielä vuoden 1907 alussa työväenyhdistykset eivät toimineet juuri ollenkaan ja maalaisköyhälistön innostaminen oli jopa kansainvälisesti vertaillen vaikeata. Rääkkylässä sosialidemokraatit saivat 856 ääntä ja 46,3 %. Se oli vähemmän kuin koko Pohjois-Karjalassa keskimäärin (50,3 %), mutta selvästi enemmän kuin naapuripitäjissä Liperissä (40,5 %) ja Kiteellä (45,6 %).¹⁹

Kaikissa tapauksissa Rääkkylässä oli lyhyessä ajassa tapahtunut valtava henkinen murros. Sosialidemokraateista tuli kerralla paikkakunnan suurin puolue. Silloisen sosialidemokraattisen puolueen ohjelmallinen sanoma oli jyrkässä ristiriidassa sen hetken vallitsevien käsitysten kanssa. Tosin vaaliohjelma ja vaalipropaganda olivat varsinkin uskonto- ja kirkkokysymyksissä varovaisia. Kun lähes puolet aktiivisista rääkkyläläisistä antoi äänensä ohjelmallisesti vallankumoukselliselle puolueelle, niin voiepäillä omaksuttujen käsitysten syvyyttä. Matti Peltonen onkin väitöskirjassaan korostanut, ettei puolueen kannatus merkinnyt sosialististen aatteiden omaksumista, vaan sosialidemokraattien lupauksiin tarttumista nimenomaan torpparien itsenäistämisasiassa.²⁰

Nuorsuomalaisten sijoittuminen toiseksi ei ollut yllätys, 799 ääntä ja 43,2 %, sillä porvarillisen politiikan eriytymisessä nuorsuomalaisuus tuli Pohjois-Karjalassa vallitsevaksi. Rääkkylä kuului puolueen ydinalueisiin maakunnassa. Rääkkylä oli maakunnan maatalousvaltaisempia kuntia. Maataomistavan väestön osuus koko maatalousväestöstä oli kunnassa yli keskimäärän. Myöskin keskimääräisen tilakoon mukaan se kuului parhaaseen (= suurin tilakoko) ryhmään. Tämä saattaisi huomattavalta osin selittää nuorsuomalaisten suurta kannatusta sosialidemokraattiseen puolueeseen nähden.

Savossa ja Karjalassa sosiaaliset ja sivistykselliset erot olivat pienemmät Länsi-Suomeen verrattuna, ja valmius

jonkinasteiseen tasapäisyyteen ja siten maltillis-liberaaliseen uudistusmielisyyteen oli samalla suurempi. Näin syntyi erityinen itäsuomalainen puolueiden suuruusjärjestys, jossa maalaisliitto myöhemmin otti nuorsuomalaisen puolueen paikan toiseksi suurimpana ryhmänä.²¹

Vanhasuomalaiset eivät saaneet Pohjois-Karjalassa lähellekään samansuuruista kannatusta kuin koko maassa keskimäärin. Sen luonnollinen kannattajakunta jäi maakunnassa erittäin kapeaksi. Puolueen kannatus Pohjois-Karjalassa oli vuoden 1907 vaaleissa vain 18,0 %. Rääkkylässä se jäi vielä kahdeksan prosenttiyksikköä tätäkin pienemmäksi (10,1 %).

ERI PUOLUEIDEN OSUUS RÄÄKKYLÄN VIIDESSÄ ÄÄNESTYSALUEESSA VUODEN 1907 EDUSKUNTAVAALEISSA²²

Äänestysalue	Nuorsuom.	Vanhasuom.	Sos.dem.
Haapasalmi	75,9	6,2	17,0
Nieminen	25,6	7,3	64,5
Oravisalo	36,9	8,9	53,1
Rasivaara	36,0	5,1	57,6
Rääkkylä	44,4	21,0	33,8

Rääkkylä oli ensimmäisissä vaaleissa jaettu viiteen äänestysalueeseen. Vain Karjalatar julkaisi äänestysalueittain tietoja

Rääkkylän vaalituloksista. Ne kertoivat poliittisten puolueiden kannatuksen vaihdelleen jyrkästi äänestysalueittain. Sosialidemokraatit saivat yli puolet äänistä kolmessa äänestysalueessa. Suurin kannatus oli Niemisen alueella 64,5, sitten Rasivaarassa 57,6 ja kolmanneksi Oravisalossa 53,1 %. Rääkkylän äänestysalueella (kirkonkylä) sosialidemokraatit jäivät vähemmistöön (33,8 %), mutta Haapasalmi poikkesi ratkaisevasti muista. Siellä sosialidemokraatteja äänesti vain 17 %. Nuorsuomalaiset saivat sen sijaan $\frac{3}{4}$ osuuden ja siihen liittyi sosialidemokraattien heikko menestys. Haapasalmen lisäksi nuorsuomalaiset saivat keskimääräistä suuremman kannatuksen Rääkkylän (kirkonkylän) äänestysalueella. Heikointa se oli Niemisen alueella, jossa sosialidemokraattien osuus oli korkein. Vanhasuomalaiset saivat selvästi suurinta kannatusta (21,0 %) Rääkkylän äänestysalueella.

Toinen sortokausi (1908-1917) alkoi, kun kesäkuussa 1908 annetulla määräyksellä Suomen asioita ryhdyttiin hoitamaan pääosin Venäjän ministerineuvoston kautta. Aikaisemmin Suomessa koskeneet asiat oli esitelty suoraan keisarille. Tämän seurauksena eduskunnan asema heikkeni, mikä näkyi eduskunnan usein toistuvina hajottamisina.

Vuosia 1908-1913 sävyttivätkin lähes jokavuotiset vaalit. Vaikka puolueet yrittivät piiskata kannattajiaan vaaleihin ja vaikka puheissa ja lehdissäkin kielenkäyttö koveni, niin viidennellä kerralla Rääkkylän äänioikeutetuista naisista eivät enää

puoletkaan käyneet äänestämässä. Vaikka aikaisempiin oli aikaa kaksi ja puoli vuotta, vaalit vuonna 1913 eivät jaksaneet kiinnostaa. Rääkkylässä vain vajaa 38 % kävi äänestämässä ja naisista enää vajaa 30 %. Vaikka osallistuminen laski, niin puolueiden osuudet pysyivät sitkeästi lähes samanlaisina. Vaalit olivat jähmettäneet asenteet. Sosialidemokraatit olivat selvästi Rääkkylän suurin puolue. Vuoden 1913 vaaleissa sosialidemokraatit saivat 613 ääntä ja 53,5 % äänistä.²³

ORAVISALON TYÖVÄENYHDISTYS PERUSTETAAN

Ensimmäiset toimenpiteet

Oravisalon työväenyhdistyksen perustamisvuotena voidaan pitää vuotta 1911, jolloin järjestettiin yhdistyksen perustamistarkoituksessa Hypönniemen ja Varpasalon työväenyhdistyksen kokous. Tässä kokouksessa, joka pidettiin 5. maaliskuuta 1911 Varpasalossa, alusti kysymyksen koko saaria käsittävän yhdistyksen perustamisesta torppari ja räätäli Pekka Kettunen, jonka aktiivinen toiminta aloitti työväenyhdistyksen toiminnan Oravisalossa. Läsnä oli noin 30 henkeä. Työväenyhdistyksen vuosijuhlia on pidetty niin, että perustamisvuodeksi on katsottu vuosi 1911.²⁴

Kettunen totesi alustuksessaan, ettei Hypönniemen & Varpasalon työväenyhdistys ”jaksakaan toimia entisillä voimilla, kun sen puheenjohtaja ja useimmat johtokunnan jäsenistä ovat muuttuneet ‘porvareiksi’”. Tämä oli ensimmäinen kokous Oravisalon työväenyhdistyksen perustamista varten, vaikka perustamisasia ei ollutkaan virallisesti esillä. Kokouksen lopputuloksena oli vain kirjallisuustoimikunnan valitseminen.²⁵

Seuraava Hypönniemen ja Varpasalon yhdistyksen kokous oli 17. huhtikuuta 1911 Hypönniemellä, jossa on jo tehty päätös saaria käsittävän yhdistyksen perustamisesta. Pöytäkirja kertoo:²⁶

”Pöytäkirja tehty Hypönniemen ja Varpasalon työväenyhdistyksen entisten jäsenten kokouksessa, huhtikuun 17. päivänä 1911.

1§. Valittiin puheenjohtajaksi P. Kettunen ja kirjuriksi Pentti Karvinen.

2§. Päättiin perustaa Oravisalon ja Varpasalon saaria käsittävä saarien työväenyhdistys. Jäseniä kirjoittautui seitsemän.

3§. Hypönniemen & Varpasalon t. v. yhdistyksen entiset varat päätettiin luovuttaa uudelle yhdistykselle.”

Syynäsihen, että kyseinen kokous oli ”entisten jäsenten” kokous, oli se, että Hypönniemen & Varpasalon työväenyhdistyksen toiminta oli väsähtänyt vuonna 1908. Yhdistys oli toiminut Rääkkylän kirkonkylän työväenyhdistyksen haaraosastona. Vuonna 1912 yhdistys päätti kuitenkin jatkaa toimintaansa. Muutaman vuoden päästä se kuitenkin lakkasi ja sen varat peri Oravisalon työväenyhdistys.²⁷

Perustava kokous

Seuraavaa kokousta saatiin odottaa lähes vuosi. Historiikin mukaan, jonka silloinen sihteeri Pekka Kettunen on aina pöytäkirjan mukaan liittänyt, kerrotaan työväen järjestötoiminnan käynnistämistä vaikeuksista Oravisalossa mm. seuraavaa:²⁸

”Työväen aate oli vielä epäselvä suurelle työläiskansalle, että näytti miltei mahdottomalta ruveta yrittämään kukaan. Vasta vuoden 1912 alussa tutustuttuani työmies Hjalmar Hänniseen, tulimme pian innostuneiksi asiaan ja päätimme ruveta ’akiteeraamaan’ yhdistyksen perustamiseksi. Kovan ’pehmityksen’ ja Rajavahdin kirjoitusten kautta saatiin kumminkin siksi paljon itseluottamusta työläisiin, että saimme kokoon kokouksen.”

Oravisalon työväen kokous pidettiin talollisten Antti ja Heikki Ilvosten talossa 17. maaliskuuta 1912. Tätä pidetään yhdistyksen virallisena perustamiskokouksena. Kokouksessa oli läsnä noin 40 henkeä, mutta Hypönniemeltä ja Varpasalosta ei ainoatakaan, ”vaikka sinne moneen kertaan ilmoitimme”. Niinpä yhdistyksen toimihenkilöt valittiin oravisalolaisista. Kokouksen puheenjohtajana oli Hjalmar Hänninen ja sihteerinä Pekka Kettunen. Kokouksessa päätettiin liittyä Suomen Työläisliittoon osastoksi nimellä Rääkkylän Oravisalon työväenyhdistys. Huhtikuun 16. päivänä yhdistys hyväksyttiin Suomen Työläisliittoon numerolla 1580 ja 18. toukokuuta se rekisteröitiin Kuopion lääninhallituksessa.

Ensimmäiseen johtokuntaan valittiin vakinaisina jäseninä Hjalmar Hänninen, Juho Ilkonen, Pekka Kettunen, Antti Tapanen, Pekka Kähkönen ja Pekka Ellonen. Varajäseninä olivat Juho Lievonen ja Heikki Kinnunen. Ensimmäiseksi puheenjohtajaksi valittiin Hjalmar ”Jalmari” Hänninen, varapuheenjohtajaksi Pekka Ellonen, sihteeriksi Pekka Kettunen ja rahastonhoitajaksi Heikki Ilvonen. Ensimmäisenä isäntänä toimi Hj. Hänninen ja ensimmäisinä emäntinä Eva Briitta Hänninen ja Elisabet Kettunen.²⁹

Yhdistykseen liittyi heti 26 jäsentä. ”Se oli jo yli toiveiden!” Jäsenmaksu oli 25 penniä kuukaudessa. Samassa kokouksessa on tehty paljon päätöksiä. Päätettiin yhdistyksen kokouksien pitoajasta, jäsenkirjojen tilaamisesta, Rajavahdin asiamiehestä, tilintarkastajista ja kirjaston hoitajista.³⁰

Toiminta käynnistyi. Perustamiskokouksen jälkeen työväenyhdistys piti ensimmäiset iltamat 8. huhtikuuta 1912 P. Ikkosen perillisten talolla. ”Yleisöä noin 150-160 henkeä, käytös jotensakin tyydyttävä, joskin ei mallikelpoinen. Ala-arvoista ohjelmaakin (taisi olla ’kalmariinin’) ansiota. Toveri henki arkaa; silmäin mulkoilua Vannilan ja Keskuskylän poikien kesken. Hävettää!”³¹

Työväenyhdistys sekä haastoi muut yhdistykset että ei haastanut. Se haastoi muut torpparien, työväestön ja maalaisköyhälistön osalta, mutta veti korostamalla omaa erityisluonnettaan rajaa muihin siten, että oli valittava joko ty tai muut. Niin ei varmastikaan iltamissa kävijöiden kohdalla tapahtunut. Kuukausikokouksissa käsiteltiin puolueelta tulleita kiertokirjeitä, ja tältä osin työväenliikkeen toiminta oli hyvin keskittynyttä.

Yhdistyksen toiminta lähti vilkkaasti käyntiin. Ensimmäisenä toimintavuotena työväenyhdistys järjesti kokouksia ja iltamia kaikkiaan 19 kertaa ja niissä esitettiin 49 ohjelmanumeroa, jotka käsittivät 8 puhetta, 7 esitelmää, 7 runoa, 4 kertomusta, 6 satua, 6 kuplettia, 1 näytelmän, 1 monologin sekä 8 ilveilytemppeä. Yhdistyksen kirjakokoelma karttui mm. teoksilla ”Ihminen” ja ”Prof. Mutakuono” sekä yhdellä viholla kupletteja ja runoteoksella ”Taistelun tuoksinasta”. Yhdistyksen alueelle tuli 19 vuosikertaa Rajavahti-lehteä ja 3 vuosikertaa Työmiestä. Jäsenmaksukirjan mukaan ensimmäisen toimintavuoden lopulla jäseniä oli kaikkiaan 29.

”Vähäpätöistä ja pientä koko homma on ollut, verraten niihin edellytyksiin, mitä paikkakunnalla on. Täällä on paljon työläisiä, mutta ainoastaan pieni osa on oivaltanut järjestäytymisen suuren merkityksen, liittymällä jäseneksi yhdistykseen”, summataan ensimmäisessä vuosikertomuksessa 1912. Vaikeuksista huolimatta usko asian oikeudellisuuteen oli vahva.³²

”Niistä huolimatta on yhd. toiminta vallan selvään näyttänyt, että me, köyhälistö, me tahdomme nousta, me tahdomme nousta, me tahdomme karistaa vuosisatoja olleet suomukset silmiltämme: tahdomme mekin osaltamme jotakin tehdä ihmiskunnan avuksi. – Työläiset! Järjestykää, käykää käsiksi tiedon puuhun, yhteisin voimin! Tieto on valtaa, yksimielisyys on voimaa, se on se pohja, jolla me seisomme taistelleessamme taantumusta vastaan. Se pohja on kestävä – tää taistomme voittava – on, ettekö näe – läpi usvien jo välkkyä uuden aamun sarastus.”

Jäsenmäärä ja rakenne

Oravisalon työväenyhdistyksen jäsenluettelo vuodelta 1912 ei ole kuin osittain säilynyt, joten oheisessa taulukossa luetellaan yhdistyksen jäsenet vuodelta 1913. Luettelo käsittää 37 nimeä, joista naisia on 11. Heitä voidaan pitää sosialidemokraattisen työväenliikkeen uranuurtajina Oravisalossa.³³

ORAVISALON TYÖVÄENYHDISTYKSEN JÄSENET VUONNA 1913

Antti Tapanen, sekatyömies, Oravisalo
Pekka Kähkönen, konetyömies, Oravisalo
Juho Ikonen, maanviljelijä, Oravisalo
Pekka Kettunen, räätäli, Oravisalo
Hj. Hänninen, työnjohtaja, Oravisalo
Juho Makkonen (vanh.), sekatyömies, Oravisalo
Eva Brita Hänninen, vaimo, Oravisalo
Mikko Ikonen, maanviljelijä, Oravisalo
E. Eelin Kettunen, vaimo, Oravisalo
Juho Pykäläinen, puuseppä, Oravisalo
Pekka Kurki, puuseppä, Hernevaara
Elias Tapanen, sekatyömies, Vannila
Juho Makkonen (nuor.), sekatyömies, Oravisalo
Heikki Ilvonen, maanviljelijä, Oravisalo
Alb. Mikkonen, laivuri, Vannila
Otto Hirvonen, maanviljelijä, Vannila
Aino Kinnunen, taloll. tytär, Vannila
Juho Salo, kalastaja, Pyssysalo
Tuomas Kinnunen, sekatyömies, Oravisalo
Simo Makkonen, palvelija, Oravisalo
Antti Pippuri, sekatyömies, Oravisalo
Juho Kähkönen, maanviljelijä, Oravisalo
Anna Turunen, palvelijatar, Oravisalo
Pekka Sallinen, maanviljelijä, Oravisalo
Pentti Hirvonen, lämmittäjä, Varpasalo
Antti Tirkkonen, sekatyömies, Varpasalo
Liisa Paasonen, sekatyöläisen leski, Oravisalo
Juho Ollinp. Ikonen, maanviljelijä, Oravisalo
Juho Kinnunen, maanviljelijä, Oravisalo
Heikki Tapanen, sekatyöläinen, Oravisalo
Elias Pippuri, suutari, Oravisalo
Maria Pippuri, vaimo, Oravisalo
Niina Hirvonen, taloll. tytär, neiti, Varpasalo
Elli Hirvonen, taloll. tytär, neiti, Varpasalo
Maria Makkonen, taloll. tytär, neiti, Oravisalo
Anni Kinnunen, taloll. tytär, neiti, Oravisalo
Niina Hirvonen, palvelijatar, Oravisalo

Suurimpina ryhminä jäsenistössä olivat vuonna 1913 maanviljelijät poikineen ja tyttärineen (13). Käytännössä he olivat pienviljelijöitä. Huomio kiinnittyy erityisesti useaan talollisen tyttäriin, jotka erotuksena rahvaasta ovat saaneet toiseksi tittelikseen neiti. Työmiehiä eri muodoissaan oli kymmenkunta. Käsityöläisten ammattikunta oli vahvasti edustettuna: heitä oli kaikkiaan kuusi. Jäsenkuntaan kuului vielä työnjohtaja vaimoineen, laivuri, kalastaja, lämmittäjä ja kolme palvelijaa. Vaimot on luettu miehen ammattinimikkeen alle.

*Oravisalon työväenyhdistyksen perustava kokous
pidettiin Ilvolan talossa.
Kuva Marja-Liisa Lamminsalon kotialbumi.*

Oman katon alle

Työväenyhdistys toimi ensimmäisinä vuosinaan satunnaisissa vuokrahuoneissa. Vuokrat eivät olleet kalliit, mutta ahtaus kiusasi, etenkin näytelmiä esitettäessä. Iltamahuoneisto oli vuosimaksulla vuokrattunakin vuosina 1914-15 talollinen Olli Ilvoselta Keskikylältä. Iltamia on pidetty useimmiten Seppälässä, Ikolassa, Kaukaalassa ja Reijolassa.³⁴

Alkuaikoina kokousten pitäminen, kirjastotoiminta, jopa iltamien pitäminen oli keskittynyt jäsenten asuttamiin taloihin. Niinpä työväenyhdistyksellä oli selkeä tavoite, oman talon saanti. Vuoden 1914 aikana keskusteltiin ensikerran oman talon hankinnasta. Tämä kysymys on kuitenkin siirtynyt seuraavalle vuodelle ja huhtikuussa 1915 on jo valittu toimikunta, jonka tehtäväksi jäi tiedustella vanhoja käyttöön sopivia rakennuksia. Enemmistön jäsenistä ollessa kuitenkin vastustavalla kannalla, taloasia siirtyi. Tammikuussa 1916 äänestyksen voittivat ”talon rakentajat”. Valittiin rakennustoimikunta, johon tulivat Juho Pykäläinen, Juho Kinnunen, Elias Tapanen, Heikki Ilvonen ja Josef Karppanen. Nämä suvut ovat sitten vuosikymmenien ajan miehittäneet yhdistyksen johtopaikkoja.³⁵

Vuoden 1917 helmikuussa on saatu tietää, että Hernevaarassa on myytävänä iso talli hintaan 500 mk ja kirkolla talorakennus hintaan 700 mk. Yhdistys on päättänyt ostaa molemmat. Rakennusten muuttotalkoot olivat huhtikuulla. Samoin on

kyläläisiltä pyydetty rakennustarpeita samaan aikaan. A. ja H. Ilvosilta vuokrattiin 12 aaria maata taloa varten. Vuokra oli 36 markkaa (43 euroa) vuodessa ja vuokra-aika 50 vuotta. Vuonna 1960 työväentalon tontti lunastettiin omaksi.³⁶

Piirustukset tähän taloon laati Pekka Kettunen. Työnjohtajana toimi Jaakko Hakkarainen. Huhtikuun lopulla 1917 oli jo seinät nostettu ja 2.5. pidetyssä kokouksessa ”näyttään arvostellun tehtyä työtä”. Talon rakentamisella on siis pidetty kiirettä, sillä jo saman vuoden vappuna on ensimmäinen juhlapuhe pidetty omalla talolla. Tosin talo ei ole ollut läheskään valmis, sillä juhlapuheen pitäjä Pekka Kettunen puhui mattovasojen päältä. Ilmankos läheiseltä mäeltä seurannut kuulija sai aiheen huomauttaa: ”Pekka, sie vielä putoot sieltä.” Vesikattoon talo saatiin kesäkuussa 1917, jolloin se vakuutettiin Rääkkylän kunnan paloapuyhtiössä 4000 markasta (noin 4800 euroa).³⁷

Talon rakennustyöt jäivät kesken, tuli väliin ”se kuuluisa luokkasota”. Talo joutui valkoisten voiton jälkeen takavarikkoon ja sen valvonta siirtyi maaherralle. Maaherra peruutti takavarikon tammikuussa 1919. Vasta vuonna 1922 talo lopullisesti valmistui. Keskeisellä paikalla Hypönniementien risteyksessä on siitä lähtien sijainnut työväentalo. Talon mittasuhteista annettiin seuraavat tiedot: ”Pituus: ravintola 5 metriä, sali 9 m, näyttämö 4 m. Leveys 7,5 m. Korkeus permannosta välikattoon 3,5 m. 6 metriä korkea vintti. Permanto ja välikatto puntatuista laudoista. Katto kauttaaltaan

päreistä. Ravintolassa leivinuuni, 5 akkunaa ja ovi ulos, salissa kakluuni, 4 akkunaa, ovi ulos ja toinen ravintolaan, näyttämöllä pahviset raamikulissit, kankaalle maalattu tausta, 1 akkuna ja 2 ovea.”³⁸

Kun omat varat olivat vähäiset, täytyi lainata, ensin perustajajäsen Juho Pykäläiseltä ja sittemmin Rääkkylän Säästöpankilta 2 000 markkaa. Ei aikaakaan, kun sen aikainen porvarillinen Säästöpankin hallitus sanoi lainan irti. Ilvolan Heikki rahastonhoitajana käveli pankille ja tuumaili: ”Mitäpäsiinä, mie maksan sen yhdistyksen velan ja otan omat rahani pois.” Heikillä oli säästöjä pankissa. Silloin oli tullut pankin herroille hätä, eikä mitään kiirettä ollutkaan yhdistyksen velalla.³⁹

Omantalonkäyttöönotto oli epäilemättä merkittävä hetki talon rakentaneille. Todistihan talo jo pelkällä olemassaolollaan, että yhdistyksessä oli voimaa ja kyvykkyyttä toimintaan. Talo oli oravisalolaisen työväenluokan vahvuuden symboli. Lisäksi on huomioitava, etteivät työväestön omat asumukset tuohon aikaan yltäneet läheskään työväentalon tarjoamaan väljyyteen. Tästä syystä siellä oli helppo viihtyä. Työväentalosta muodostui yhdistyksen toiminnan koti ja luonnollinen kokoontumispaikka.

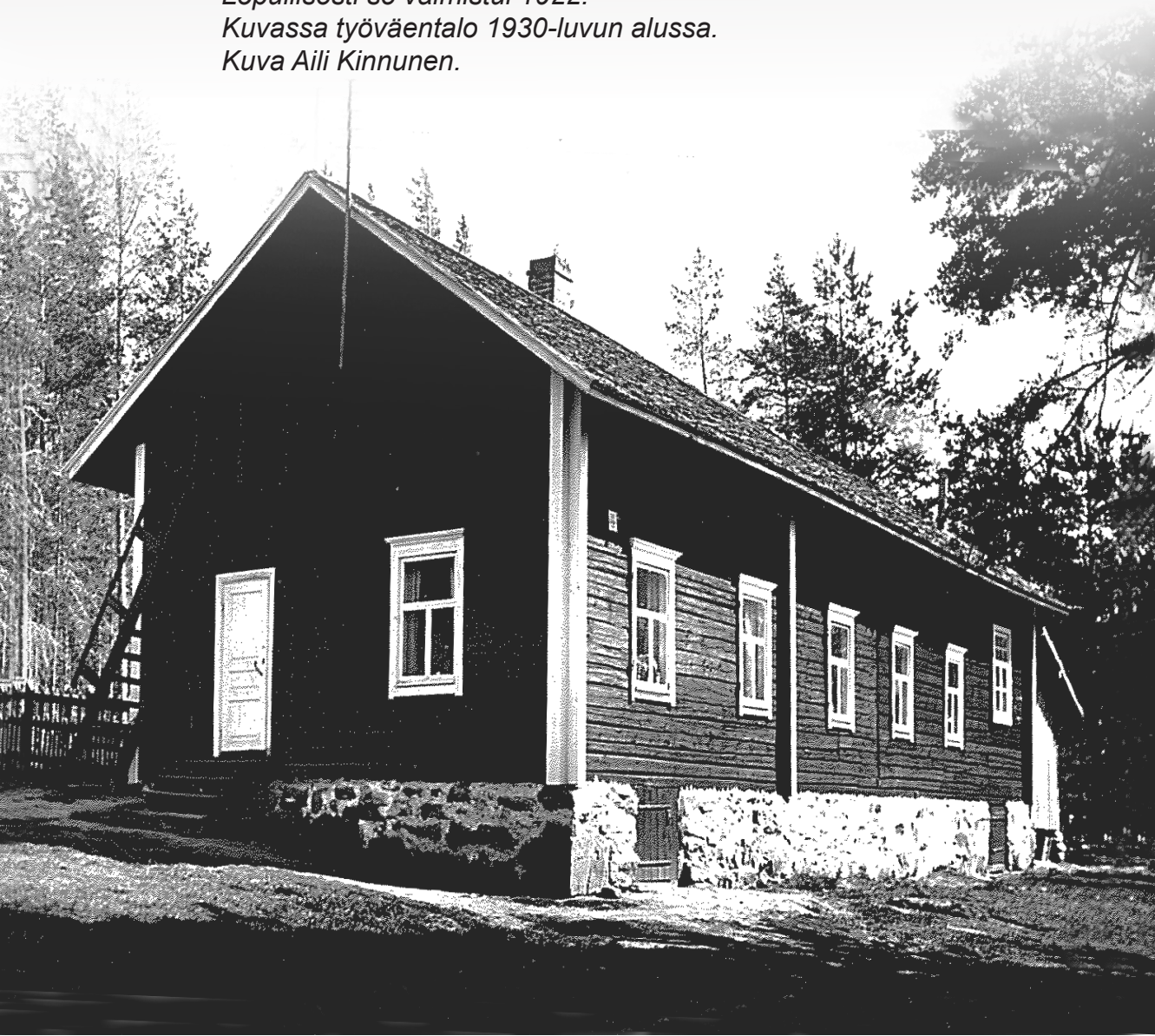
Työväentalon valmistuminen oli suuri tapahtuma yhdistykselle, mutta sen olemassaolo oli merkittävä myös työväenyhdistyksen käytännön toiminnalle, erityisesti yhdistyksen taloudelle. Voitiinhan nyt kerätä varoja järjestämällä erilaisia huvitilaisuuksia ja vuokraamalla taloa muille. Ei liene liioiteltua sanoa, että yhdistys tarvitsi oman talon toimiakseen. Työväestön mahdollisuudet käyttää yleisiä tiloja kokoontumisiinsa olivat pitkälle 1900-lukua vähäiset. Kuten aiemmin todettiin, työväenyhdistyksen alullepanijat pitivät epäviralliset kokouksensa muun muassa sellaisessa kodissa, jonne hieman suurempi porukka kerralla mahtui. Nyt yhdistyksellä oli oma talo, jonka suojissa suunnitella tulevaa, ja jonne jokainen kiinnostunut osasi tulla.

Yhdistyksen vuosi- ja kuukausikokoukset pidettiin lähes poikkeuksetta "omalla talolla", kuten pöytäkirjaan oli tapana merkitä. Johtokunta kokoontui omassa huoneessaan yleensä kuukausikokouksen alla tai tarvittaessa, kaiken kaikkiaan noin kymmenen kertaa vuodessa.

1930-luvun jälkipuoliskolla työväentalolla tehtiin useissa vaiheissa kunnostustöitä. Työväentalo mm. maalattiin, jolloin lähinnä paikalliset suojeluskuntalaiset saivat aiheen huomauttaa:

*"Moskovastahan komeeta tehään."*⁴

*Oravisalon työväentalo valmistui vesikattoon vuonna 1917.
Lopullisesti se valmistui 1922.
Kuvassa työväentalo 1930-luvun alussa.
Kuva Aili Kinnunen.*

VALLANKUMOUSVUODET (1917-1918)

Vallankumouksellisuutta Rääkkylässäkin

Vuotta 1917 sävyttivät Rääkkylässä suurista valtiollisista tapahtumista heijastuvat vaikutukset, ja ne toivat poliittista jännitystä. Myös yhteisön sisältä tulevat tekijät järkyttivät vakiintunutta elämänmenoa. Näihin kuuluivat vaikeutuva elintarviketilanne, sen mukana ja siitä riippumattakin nopeutuva inflaatio ja työttömyys. Inflaatio muutti tulo- ja omaisuussuhteita ja synnytti kokemusta epäoikeudenmukaisuudesta ja loi epävarmuutta. Monien mielestä ”huijarit” hyötyivät inflaatiosta.

Venäjällä maailmansodan aikana kasvanut tyytymättömyys johti vallankumoukseen maaliskuussa 1917. Nikolai II luopui vallasta ja duuma perusti väliaikaisen hallituksen. Tieto vallankumouksesta otettiin Suomessa innolla vastaan. Suomelle se merkitsi sortokauden päättymistä. Kokoontumis-, yhdistymis- ja sananvapaus palautettiin.

Kansalaisaktiivisuus, suorastaan vallankumouksellisuus lisääntyi tsaarinvallan kukistumisen jälkeen. Niin työväenyhdistys kuin muutkin yhdistykset kokivat uuden tilanteen koittaneen. Oravisalon työväenyhdistys otti heti maaliskuun vallankumouksen jälkeen muutosten vaatijan roolin. Yhdistyksen järjestämässä kansalaiskokouksessa 1.

huhtikuuta kunnanhuoneella yhdistyksen puheenjohtajan Juho Kinnusen johtaessa puhetta nimismies Aarne Pirisen ja kirkkoherra Evert Blombergin erottamisvaatimus sai lähes yksimielisen kannatuksen. Lisäksi kokous vaati paria opettajaa erotettavaksi. Vanhaa valtaa palvelleet viranomaiset haluttiin pois. Työväenyhdistyksen kokouksessa 9. maaliskuuta 1917 oli jo sovittu, että ”kunnanvirkamiesten arvosteleminen jätetään ensisunnuntaiseen kansalaiskokoukseen”. Rääkkylässä kuten koko maassakin alkoi taistelu järjestysvallasta.⁴¹

Karjalatar kirjoitti kansalaiskokouksesta ”Ikäviä vallankumousilmiöitä Rääkkylässä”-otsikolla. Lehden mukaan kokoukseen kokoontui ”satamäärin punanauhoin ja -kukkasin vallankumouseliittiä”. Kansalaiskokouksen puheenjohtaja Juho Kinnunen sai tunnustusta, kun tämä koetti ”ehdottaa, etteivät ehdotetut toimenpiteet ole laillisia” ja yritti saada ”intohimoiset hurjastelijat ” hillitsemään itsensä. Lehden mukaan kokoontumisessa oli muutenkin ollut havaittavissa Suomessa tapahtuvaa vallankumousta enteileviä piirteitä. Se totesi kansalaiskokousten olevan oikeutettuja, mutta niiden tuli ainoastaan tuoda esille epäkohtia laillisten ratkaisujen löytämiseksi. Kaikki tätä pitemmälle menevät toimenpiteet olivatniillekuulumattomia. Vapaustoihmisille mahdollisuuksia ongelmien korjaamiseen, mutta samalla se edellytti vastuuta, joka ilmeni Karjalattaren mukaan yhteiskunnan sääntöjen noudattamisena.⁴²

Oliko Oravisalon ty:n puheenjohtaja Juho Kinnunen liian maltillinen tietyille piireille vai tunsiko hän itsensä vallitsevassa tilanteessa vääräksi mieheksi puheenjohtajaksi? Yhdistyksen kuukausikokouksessa 6. toukokuuta 1917 joka tapauksessa otettiin esille Kinnusen esitys ”päästä vapaaksi yhdistyksen puheenjohtajan toimesta”. Kokous kehotti puheenjohtajaa ja varapuheenjohtajaa ”ripeämpään toimintaan”. Puheenjohtaja Kinnuselle myönnettiin haluamansa ero ja varapuheenjohtaja Pekka Turunen nousi uudeksi puheenjohtajaksi. Samassa kokouksessa keskusteltiin myös siitä, ”ryhdytäänkö ottamaan selvää ketä ovat paikkakunnallamme ne henkilöt, jotka ovat Santarmihallitukseen ilmiantaneet paikkakuntamme henkilöitä ja etupäässä yhdistyksemme asioita koskevia ilmiantajia, ja valittiin Pekka Kettunen sanotuista asioista selvää ottamaan”.⁴³

Poliittinen jännitys lisääntyy

Kesän aikana maahan luotiin säännöstelyjärjestelmä, jossa paikallisen tason vastuu annettiin kunnallisille elintarvikelaentakunnille. Päähuomio kiinnitettiin viljavarojen säännöstelyyn, muissa elintarvikkeissa tyydyttiin jatkamaan aiempia vienti- ja hinnoittelurajoituksia. Oravisalon työväenyhdistys sai lautakuntaan vahvan edustuksen, sillä sen puheenjohtajaksi valittiin Pekka Kettunen ja jäseniksi mm. Jalmari Hänninen. Elintarvikelaentakunnan rahastonhoitajana

toimi kunnanvaltuuston puheenjohtaja Onni Hirvonen ja jäsenenä nimismies Aarne Pirinen, jotka edustivat poliittisesti vastakkaista suuntaa.

Syksyä kohti Suomen tapahtumat kytkeytyivät Venäjällä käytävään valtataisteluun, suomalaisen yhteiskunnan sisäiseen jännitykseen ja poliittiseen tapahtumiseen sekä elintarvike- ja työllisyystilanteen heikentymiseen. Kun Venäjän väliaikainen hallitus ja eduskunnan sosialidemokraattinen enemmistö ajautuivat törmäykseen valtakiasissa, niin sen seurauksena eduskunta hajotettiin. Eduskunnan hajotuksesta johtuneet vaalit pidettiin hyvin sekavassa ja monimutkaisessa tilanteessa. Sosialidemokraatit kokivat, että hajotuksella heiltä yritettiin viedä eduskunnan enemmistö ja kun niin sitten vaaleissa tapahtui, se vähensi luottamusta eduskuntaan. Samaan aikaan maassa olevat venäläiset sotilaat osallistuivat työväenjärjestöjen mukana erilaisiin mielenosoituksiin ja painostustoimiin, mikä herätti sekä pelkoa että suuttumusta. Vaalitaistelu ja lehtien kielenkäyttö olivat aikaisempaa kärkevämpää, mutta olennaista eroa aikaisempaan ei Rääkkylässä ollut.

RÄÄKKYLÄN VAALITULOKSET ÄÄNESTYSALUEITTAIN VUOSIEN 1916 JA 1917 EDUSKUNTAVAALEISSA⁴⁴

	Sosiaalidemokraatit				Yhtyneet porvarilliset				Maalaisliitto			
	1916	%	1917	%	1916	%	1917	%	1916	%	1917	%
Rääkkylä	110	44,7	123	45,2	121	49,2	112	41,2	13	5,3	36	13,2
Oravisalo	176	53,3	209	53,0	144	44,2	180	45,7	9	2,7	3	0,8
Haapaniemi	59	28,9	60	23,4	137	66,8	105	41,0	3	1,7	90	35,2
Rasivaara	95	50,0	96	44,0	46	24,2	58	26,6	44	23,2	63	28,9
Nieminen	119	57,5	200	62,9	71	34,3	102	32,1	15	7,2	14	4,4

Edellisiin vaaleihin verrattuna äänestysvilkkaus kohosi koko maassa. Kuopion itäisessä vaalipiirissä se jäi kuitenkin edelleen muuta maata pienemmäksi, ollen näissä vaaleissa 59 %. Rääkkylässä käytiin tätäkin vaisummin vaaliuurnilla, sillä äänestysprosentti jäi 54,3:een ja miehillä se tosin nousi 66,9:ään. Tilanne oli aikaisemmasta muuttunut sikäli, että nyt olivat vastakkain yhtyneet porvarilliset puolueet, maalaisliitto ja sosialidemokraatit. Tulokset noudattelivat samaa linjaa kuin koko maassa, sosialidemokraatit eivät menestyneet niin hyvin kuin aikaisemmin. He saivat Rääkkylässä 688 ääntä ja 47,2 %, mikä osuus oli pienempi kuin kertaakaan lukuun ottamatta vuoden 1907 ensimmäisiä vaaleja. Yhtyneet porvarilliset saivat 557 ääntä ja 38,2 %.

Maalaisliitto oli suurin vaalivoittaja. Se sai 206 ääntä ja 14,1 % (v. 1916 7,1 %). Tukevimmin maalaisliittolaisuus oli asettunut Haapasalmen äänestysalueelle (35,2 %), jossa se söi nuorsuomalaisten ääniä. Vahva ote sillä oli myös Rasivaarassa (28,9 %). Heikointa kannatus oli Oravinsalossa, jossa

maalaisliitto sai vain kolme ääntä ja 0,8 %. Sosialidemokraattien kannatus oli suurinta Niemisessä ja Oravisalossa, joissa puolue sai yli puolet äänistä. ”Niinpä vaaleissa Oravisalo on jota kuin kunnostautunut, saaten nimen ’punainen pesä.’”⁴⁵

Työväen järjestyskaartit Rääkkylässä

Suomessa järjestyksestä huolehtineet venäläinen sotaväki, santarmisto ja suomalainen poliisi menettivät toimintaedellytyksensä maaliskuun 1917 vallankumouksen jälkeen. Työväestö perusti poliisien rinnalle järjestyskaarteja, joiden tehtävänä oli tarvittaessa valvoa järjestystä ja varmistaa työväenjärjestöjen kokoontumis- ja toimintavapaus. Suomessa punakaarti -nimitys vakiintui varsinaisesti vasta tammikuun lopulla 1918 kun työväen järjestyskaartit ja Helsingin punakaarti yhdistettiin.⁴⁶

Työtaistelut ja elintarvikelevottomuudet saivat yhä enemmän luokkataistelun luonnetta. Porvaristo perusti suojeluskuntia, jotka työväenlehdistö leimasi työväestöä vastaan suunnatuiksi järjestöiksi. Porvaristo puolestaan katsoi työväenkaartit huligaanijärjestöiksi. Myöhäissyksyllä 1917 kaartien ja suojeluskuntien perustaminen saavutti jo kilpailutilannetta.

Suojeluskuntiin jatyöväenkaarteihin kuuluvien osuusväestöstä oli Pohjois-Karjalassa Suomen keskitasoa. Työväenkaarteihin kuuluvien määrä oli huomattavasti suojeluskuntiin kuuluvien

määrää isompi. Työväenkaarteja perustettiin kaikkiin Pohjois-Karjalan kuntiin ennen sisällissodan alkua. Monet kaartien jäsenistä eivät osallistuneet aktiivisesti toimintaan tai hyväksyneet väkivaltaista vallankumousta, joten pelkkien lukujen perusteella on vaikea päätellä radikaalin sosialismin kannatusta. Enemmistö järjestyskaarteista lienee ollut sosiaalidemokraattisen puoluejohdon noudattamalla varovaisella linjalla.⁴⁷

Joensuun piirissä kaartinmuodostus käynnistyi 1917 vasta sen jälkeen, kun SAJ:n valtuuskunta oli antanut kaartinperustamiskehotuksensa 20.10. Tämän jälkeen sosiaalidemokraattinen piirijärjestö kehotti toistuvasti työväenjärjestöjä perustamaan järjestyskaarteja työväen omien tilaisuuksien turvaksi sekä vastapainoksi porvariston suojeluskunnille. Työväenyhdistykset perustivat Pohjois-Karjalan piirijärjestön alueella marraskuussa 1917 ja helmikuun 1918 välisenä aikana kaikkiaan 68 työväenjärjestyskaartia. Kaarteja perustettiin kaikkiaan 17 kuntaan. Erityisen runsasta kaartinmuodostus oli marraskuussa 1917, jolloin perustettiin yli 40 eri kaartia, näistä noin puolet suurlakon aikana. Sodan alkaessa kaarteihin kuului noin 1 500 miestä.⁴⁸

Kaartilaiseksi hyväksyttiin sääntöjen mukaan vain järjestäytyneitä työläisiä. Käytännössä järjestäytyneen työläisen oli lähes aina liitettävä kaartiin. Pohjois-Karjalankaartien ylipäälliköksi sos.dem. piiritoimikunta nimitti 5.11.1917 vt.

piirisihteeri August Wesley. Pohjois-Karjalassa kaartilaiset käsittivät alussa, että kaartin tarkoituksena oli vain järjestyksen ylläpito. Toisaalta työväenlehdistö oli leimannut jo aiemmin perustetut suojeluskunnat työväestöä vastaan suunnatuiksi, jonka vuoksi suojeluskunnat käsitettiin kilpaileviksi järjestöiksi. Maaseudulla tuotiin julki huoli siitä, että porvaristo aikoi tuhota vallankumouksen saavutukset. Pohjois-Karjalassa kaartien erääksi keskeisimmistä tarkoituksista käsitettiin myös salaviinanpolton estäminen.⁴⁹ Samat syyt nousivat esiin myös kaartin perustamisessa Oravisaloon:⁵⁰

”Viinamäen miehet polttivat vähiä viljoja viinaksi ja hallituksen järjestysvalta oli voimaton. Kuuro oli myöskin kunnan porvarillinen hallinto, kun sille työväestön taholta tarjottiin kansanvaltaista kunnallista järjestyslaitosehdotusta. Lisäksi kaikenlaiset uhkaukset porvariston taholta pian alkavasta ’hulinasta’ pakotti työläiset suunnittelemaan järjestöjä turvallisuutensa takia. Minkä verran meikäläisessä järjestyskaartissa oli virtausta yhtyä niihin, jotka suunnittelivat köyhälistödiktatuuria, se ei kuulu tämän yhteyteen. Se on kuitenkin mainittava, että kaarti olemassaolonsa aikana ehkäisi suuressa mittakaavassa viinan virtaamisen yhdistyksen iltamatilaisuuksissa. Toiminta rajoittuikin kieltolain valvomiseen...”

Rääkkylässä perustettiin neljä työväenjärjestyskaartia marraskuussa 1917. Pitäjään perustettiin Oravisalon, Niemisen ja Venturin sekä Rääkkylän (kirkonkylä) työväenjärjestyskaartit, joiden ylipäälliköksi valittiin talollinen Juho Sallinen Rääkkylän pitäjän Oravilahden kylästä. Kaartilaisten määrä Rääkkylässä oli Jukka Partasen mukaan 60 miestä.

Rääkkylästä terroritilastoa varten lähetettyjen tietojen laatija ilmoittaa työväen järjestyskaartin syntyneen Niemisen ja Rääkkylän työväenyhdistysten piirissä lokakuun 11. päivänä, Venturin yhdistyksen piirissä 6. marraskuuta ja Oravisalossa lokakuun 2. päivänä 1917. Luultavasti kertomuksessa on ainakin Niemisen, Rääkkylän ja Oravisalon kaartin kohdalla virhe. Järjestöt ajoitetaan syntyneiksi lokakuussa, vaikka todellisuudessa tarkoitettaneen marraskuuta. Tätä tukee mm. se, että Oravisalon kaartin päällikkö Jalmari Hänninen ilmoittaa kuulustelupöytäkirjoissa Oravisalon kaartin perustetuksi 3.11.1917. Hänen mukaansa Joensuun piiri kaartin järjestäjänä tunnettu sosialidemokraattien piirisihteeri August Wesley oli marraskuussa kaartinmuodostuspuuhissa Rääkkylän kirkolla.⁵¹

Toinen sisällissodan johdosta kuulusteltu, Pekka Kettunen, mainitsee kaarteja syntyneen Rääkkylässä ”sos.dem. puoluehallinnon kehotuksesta”, mikä viittaa aikaan lokakuun 20. päivän jälkeen, jos kohta nämä kehotukset ajoitetaan kuulustelupöytäkirjoissa epämääräisesti ”maaliskuun vallankumouksen jälkeen”. Myös se, että Rääkkylän terroritilaston laatija puhuu ”työväen järjestyskaartista”, viittaa ehkä siihen, että järjestöt on perustettu Rääkkylässä vasta lokakuun 20. päivän jälkeen. Pitäjän Rasivaaran työväenyhdistys tosin kamppaili jäsentensä viinankeitosta aiheutuvien ongelmien kanssa jo syys-lokakuun vaihteessa, minkä johdosta voisi ajatella, että kaarti perustettiin rajoittamaan yhdistyksen jäsenten viinankeittopuuhia.

Rääkkylässä niin kuin muuallakin Joensuun piirissä kaartimuodostuksen yksi tavoite loka-marraskuussa 1917 oli estää viinankeitto. Toisaalta kun terroritilaston kertomuksessa nimenomaan mainitaan, ettei Rasivaaran kylään syntynyt kaarta, tämäkin mahdollisuus poistuu. Sen sijaan tiedetään, että Rääkkylän kirkonkylässä piti olla lokakuun 26. päivän jälkeen 1917 sosialidemokraattisen piiritoimikunnan järjestämät kuusipäiväiset luento- ja neuvontakurssit. Ne pidettiin todennäköisesti marraskuun alussa, jolloin ehkä myös Wesley pistäytyi paikkakunnalla. Tosin Wesley ei ole maininnut sosialidemokraattiselle piiritoimikunnalle laatimassaan toimintakertomuksessa käynnistä mitään. Mahdollisesti kurssien pitäjä on vain välittänyt kaartin piiripäällikön Wesleyyn terveiset ja sosialidemokraattisen piiritoimikunnan kiertokirjeen, jossa työväenyhdistyksiä kehoitettiin perustamaan kaarteja. Näin on siten joillekin ehkä syntynyt mielikuva, että Wesley todella oli marraskuussa Rääkkylän kirkonkylässä kaartihankkeissa.

Joka tapauksessa käytettyjen lähteiden perusteella on varsin todennäköistä, että Rääkkylän kaartin perustamisajat terroritilastoissa ovat väärä johtuen ilmeisesti muistivirheistä. Työväenjärjestöjen pöytäkirjat eivät tuo valaistusta asiaan. Oravisalon ty:n pöytäkirjoissa tai vuosikertomuksessa 1917 ei ole mitään mainintoja kaartin perustamisesta. Oravisalon kaartin pöytäkirjat ja nimiluettelot Pekka Kettunen poltti joulukuussa 1917.⁵²

Oravisalon järjestyskaartin eli punakaartin päälliköksi tuli työmies Hjalmar "Jalmari" Hänninen Oravisalon kylästä. Toimintansa alkuaikoina Oravisalon kaarti toimi oman ilmoituksensa mukaan salaviinanpolton ja -myynnin ehkäisemiseksi, kuten edellä todettiin. Salaviinanpoltto olikin saanut heikentyneen elintarviketilanteen johdosta yhä kielteisemmän kannan työväenjärjestöissä. Rääkkylässä se rehoitti, sillä "viina kiehui melkein joka toisen kuusen juuressa".⁵³

Tammikuussa 1918 Oravisalon työväenyhdistyksen puheenjohtajaksi valittu Pekka Kettunen kertoi kuulusteluissa, ettei Oravisalon järjestyskaartilla ole ollut ampuma-aseita eikä sillä ollut rahojakaan niiden ostoon. Kettunen oli yhdistyksen puolesta valvonut yhdessä Juho Pykäläisen ja Juho Ikosen kanssa Oravisalon järjestyskaartin toimintaa. Kettunen oli jo joulukuussa 1917 polttanut kaikki kaartin nimiluettelot ja pöytäkirjat "arvottomina". Hän kielsi tietävänsä, onko kaartin päällikkö Hänninen pitänyt harjoituksia tai johtanut kaartin jatkuvaa toimintaa. Itsellään hän kielsi jyrkästi olleen mitään ampuma-aseita tai -tarvikkeita. Muutamilla jäsenillä hän myönsi olleen aseita, "mutta ne hän on olleet jo vuosia". Tällä hän viittaa lähinnä metsästysaseisiin. Kettunen kielsi "yllyttäneensä kapinaan". Ennen sisällissotaa Pekka Kettunen oli vasemmiston keskeisin luottamushenkilö kunnallishallinnossa. Hän oli elintarvikelautakunnan puheenjohtaja ja kuului työttömyyskomiteaan.⁵⁴

Oravisalon työväenyhdistyksen perustaja ja myöhemmin kansanedustaja Pekka Kettunen (1890-1960) vuonna 1931. Pekka Kettunen oli sosialidemokraattien kansanedustaja vuosina 1933-1936 ja 1939-1945. Pekka Kettusen kokoelma.

Suojeluskunnan perustaminen

Tammikuussa 1918 valta siirtyi sosialidemokraattisessa puolueessa aseellista kaappausta tavoitteleville. Eduskunta ja senaatti antoivat 16.1. valtuudet kenraaliluutnantti Mannerheimille lujan järjestysvallan muodostamiseksi ja nimittivät hänet armeijan ylipäälliköksi. Pohjois-Karjalassa oli paikoin yhteenottoja suojeluskuntien ja venäläisten välillä. Joensuuhun saapui 24.1. vahva Sortavalan suojeluskunnan osasto. Suojeluskuntalaisia oli jo ennestään Joensuussa eri puolilta Pohjois-Karjalaa. Sotilaat riisuiivat yhdessä poliisien ja Joensuun suojeluskunnan kanssa aseet punakaartin sotilasosastoilta. Aseistariisunta toteutettiin myös maaseudulla. Pohjois-Karjalan suojeluskuntajoukkojen järjestely alkoi 25.1., ja samana päivänä tapahtui venäläisen varuskunnan sotilaiden aseistariisunta Joensuussa.⁵⁵

Helmikuun alusta lähtien järjestysvalta Pohjois-Karjalassa oli lähes täysin suojeluskuntien käsissä. Koska suojeluskunnat julistettiin maan sotajoukoiksi, vahvistettiin suojeluskuntien esikunnille ohjesäännöt ja työjärjestys. Jokaiseen pitäjään tuli perustaa paikallisesikunta, joka toimi alue-esikunnan alaisuudessa.

Sodan alkuvaiheessa maakunnan pitäjistä Rääkkylässä ja Tuupovaarassa ei toiminut lainkaan suojeluskuntaosastoja. Pohjois-Karjalan suojeluskuntien perustamisessa ja

organisoimisessa ”Rääkkylä oli unhoon jäänyt pitäjä”. Rääkkylään suojeluskunta perustettiin heti sodan ensipäivinä 25.1.1918, kun maanviljelijä Pekka Hirvonen perusti sellaisen Rasivaaran kylässä kauppias Eino Pakariselta saamiensa ohjeiden avulla. Suojeluskunnan perustaminen oli esillä kuntakokouksessa 11.2., jonne oli saapunut Joensuusta lehtori Matti Kivilinna selostamaan suojeluskunnan tarkoitusta. Sosialistit saapuivat kokoukseen kuitenkin runsaslukuisina ja saivat estetyksi suojeluskunnan perustamisen kunnallisena. Perustaminen onnistui vasta kun 50 rääkkyläläistä isäntää pian kuntakokouksen jälkeen perusti suojeluskunnan yksityisesti ja lupasivat hankkia sen toimintaa varten 40.000 markkaa (noin 14 000 euroa).⁵⁶

Paikallisesikuntaan tuli kuulua esikuntapäällikön lisäksi hänen apulaisensa, talouspäällikkö, tiedotuspäällikkö ja kansliapäällikkö. Rääkkylän suojeluskunnan johtohahmoja olivat esikuntapäällikkö kauppias Toivo Hirvonen, talouspäällikkö kunnanvaltuuston puheenjohtaja, maanviljelijä ja kauppias Onni Hirvonen ja kansliapäällikkö nimismies Aarne Pirinen.⁵⁷

Epävarmuuden aika Rääkkylässä

Pohjois-Karjalan keskusesikunta antoi 10.2. määräyksen, että kaikki maakunnan työväentalot tuli sulkea, mikä tarkoitti käytännössä kaiken työväenjärjestötoiminnan lakkauttamista.⁵⁸ Maaseudulla tilanne oli tällöin vielä epäselvä, ja esimerkiksi Rääkkylän sosialidemokraattisen kunnallisjärjestön kutsumassa kansalaiskokouksessa päätettiin sunnuntaina 3.2. yksimielisesti tunnustaa Kullervo Mannerin Kansanvaltuuskunnan maan lailliseksi hallitukseksi. Kokouksen johdossa olivat Oravisalon työväenyhdistyksen miehet yhdessä kunnallisjärjestön puheenjohtaja Juho Leppäsen kanssa. Kokouksen toisena puheenjohtajana toimi Oravisalon punakaartin päällikkö Jalmari Hänninen ja sihteerinä Juho Ikonen. Kokouksen ponsiehdotuksen laati työväenyhdistyksen puheenjohtaja Pekka Kettunen.⁵⁹

Myöhemmin osalliset puolustautuivat sillä, etteivät kaukana saloseudulla tietäneet päivän tapahtumista. Kun seuraavalla viikolla oli huomattu asian todellinen tila, oli työväestölle osoitetulla julistuksella päätetty kehottaa ”kansalaisia Rääkkylässä ehdottomaan tyyneyteen ja rauhallisuuteen”. Kehotus oli Pekka Kettusen käsialaa. Tästä huolimatta viikkoa myöhemmin pidetyssä kuntakokouksessa sosialistit estivät suojeluskuntien tukemisen. Oravisalon työväenyhdistyksen toiminta lakkasi julistuksen kirjoittamisen jälkeen eikä mitään kokouksia työväestön toimesta pidetty.⁶⁰

Pitäjä puhdistetaan punaisista

Järjestyksen takaamiseksi punakaartien toiminta oli kielletty 31.1. Kaarteja tukevien järjestöjen kokoukset kiellettiin 9.2. ja työväentalot määrättiin suljettavaksi 10.2. Suojeluskunnat vangitsivat kaartien ja työväenjärjestöjen jäseniä sekä valkoisen armeijan ja suojeluskunnan toimintaa arvostelleita henkilöitä.⁶¹ Rääkkylän kirkkoherra Evert Blomberg kertoi: "Joensuuhun meni 6.2.1918 joukko nuoria miehiä vapaaehtoisesti harjoittamaan. Sieltä palattua puhdistus täällä aloitettiin. Pääkiihoittajat vangittiin ja vähemmän vaarallisia punaisia tutkittiin ja varoitettiin."⁶²

Yhtäläisen todistuksen antoi kertomuksessaan myös Rääkkylän piirin nimismies ja Rääkkylän suojeluskunnan kansliapäällikkö Aarne Pirinen: "Hetimit aseharjoituksista Joensuusta palattuaan suojeluskuntalaiset ryhtyivät puhdistamaan pitäjää punaisista. Kapinallisten johtohenkilöt ja suuri joukko kapinallisiksi epäiltyjä vangittiin ja kuljetettiin esikuntaan tutkittavaksi. Suurin osa sai heistä varoituksen ja 6 heidän varsinaista johtomiestään lähetettiin vangittuna Joensuun Keskusesikunnan määräysten alaiseksi."⁶³

Kirkkoherra Blombergin mukaan Rääkkylässä aloitettiin varsinainen "puhdistustyö" 24.2.1918, millä hän viittaa selvästi Pekka Kettusen ja muiden johtohenkilöiden pidättämiseen. Hän oli tuolloin kinkerinpidossa Hernevaaran kylässä, jossa väkeä oli koolla viljalti. Kirkkoherra kuvaili tunnelmaa

”jännittäväksi”, mutta jo seuraavana päivänä ”toinen henki vallitsi”. Hän kuvaili tilannetta seuraavasti:

”Tuntui kuin punainen leiri olisi lyöty ja vaikka toimituspaikkana oli yksi Rääkkylän punaisimpia taloja, saattoi vapaasti ja pelkäämättä puhua kovia sanoja monilukuiselle kinkeriväelle. Osanotto oli kinkereihin sitäkin suurempi ja mielenkiinnolla seurattiin tilanteeseen sovitettuja kinkeripuheita ja opetuksia.”⁶⁴

Syrjäkylien punaisen työväen ja maalaisliittolaisten pientilallisten vastustama oikeistolainen kirkkoherra oli luonnollisesti hyvillään suojeluskunnan saadessa pitävämpää otetta pitäjässä. Blomberg sai kannatusta ja tukea kokoomuslaisilta ja kirkonkylästä ja vastustajia muualta. Evert Blombergin toiminta Rääkkylän säästöpankin isännistön puheenjohtajana liitti hänet myös ”säästöpankkipuolueeseen”, kun monet vastapuolella olivat osuustoiminnassa mukana. Rääkkylän kirkkoherraksi Blomberg oli tullut vuonna 1909.

Rääkkylän piirin nimismies Aarne Pirinen pidatti suojeluskuntalaisten avustamana Pekka Kettusen 24.2.1918. Kun paikallinen suojeluskunta oli syystä tai toisesta pidätyynyt henkilön, oli suojeluskunnan ensimmäisenä tehtävänä pidätetyn henkilön kuulustelu. Kuulustelun suoritti suojeluskunnan esikunta tai esikunnan tähän erikseen määräämä lautakunta. Varsin usein kuulusteluista vastasi pitäjän nimismies tai poliisikonstaapeli, joka oli määrätty johtamaan kuulusteluja tai kuului esikuntaan. Rääkkylän nimismies Pirinen kuului esikuntaan.⁶⁵

Kun kuulusteluja johti nimismies Aarne Pirinen, niin silloin korostui, että laillinen esivalta hoiti asiaa. Toisaalta, kun työväenyhdistys oli keväällä vaatinut Pirisen eroa, niin kuulusteluissa oli myös henkilökohtaista latausta. Koko esikunta antoi vangeista lausuntoja. Rääkkylän suojeluskunnan esikunnan lausunnossa Pekka Kettusesta todetaan:⁶⁶

”Rääkkylän kunnanhuoneella 3.2.1918 pidetyssä ns. kansalaiskokouksessa yllyttänyt läsnä ollutta kansaa kapinaan maan laillista hallitusta vastaan... Kun Pekka Kettunen, joka on tunnettu vaikutusvaltainen johtohenkilö työväenpiirissä ja järjestöissä Rääkkylänpitäjässä, paitsiedellä mainittua yllytystään kapinaan maan laillista hallitusta vastaan, sekä tottelemattomuuttaan lakia ja laillisia sääntöjä vastaan pitemmän aikaisella kiihottavalla toiminnallaan työväenpiirissä on herättänyt kapinalliseen ja rauhattomaan mielialaan kansan keskuudessa ... on hän Pekka Kettunen myöskin etupäässä ja johtajana syyllistyneen kapinahankkeeseen... Katsomme velvollisuudeksi erityisesti huomauttaa siitä, että Pekka Kettunen vapaalla jalalla pitäminen nykyisin vallitsevan kapinan aikana on erittäin vaarallista.”

Pohjois-Karjalan keskusesikunnan alueella paikallisesikunnat lähettivät vaarallisimmat vangit jatkuu kuulusteluja varten aina Joensuuhun. Vangitut vietiin ensin pidätysvankilaan, jossa suoritettiin kuulustelut ja pidätetyt toimitettiin edelleen odottamaan tuomioitaan vankileireille. Pekka Kettusesta tuli Kuopion vankileirin vanki n:o 3035. Vaarattomimpia vankeja kuten kutsunnoista poisjääneitä alettiin laskea vapaaksi jo toukokuussa 1918. Valtionpetoksen valmisteluun mahdollisesti syyllistyneet henkilöt joutuivat odottamaan

valtiorikosoikeuden istuntojen aloittamista. Näiden henkilöiden osalta lausuntoja pyydettiin kotipaikkakunnan suojeluskunnalta. Kesäkuun alkupuolella Rääkkylän suojeluskunnan esikunnassa laadittiin lausuntoja vangittuina olleista pitäjän punaisista. Lausuntoja laativat esikunnan päällikkö Pekka Hirvonen sekä esikunnan jäsenet Onni Hirvonen, A. E. Saarelainen, Juho Turtiainen, Juho Hirvonen ja Aarne Pirinen. Tämän lausuntakierroksen jälkeen suojeluskuntien toiminta käytännössä päättyi.

Rääkkylän esikunnassa laaditut lausunnot olivat monen pidätetyn kohdalla armottomia. Suojeluskunnan mukaan räätäli Pekka Kettunen oli Rääkkylän punakaartin perustaja. Esikunnankäsityksen mukaan Pekka Kettunen oli pääasiallisesti vastuussa punakaartilaisuudesta Rääkkylässä. Lausunnossa katsottiin, että Kettunen oli kehottanut työväkeä liittymään punakaartiin ja ryhtymään vallankumoukseen hallitusta vastaan. Esikunta piti Kettusta yhteiskunnan turvallisuudelle erittäin vaarallisena.

Valtionrikosoikeuden Kuopioon perustamat osastot aloittivat työskentelynsä kesäkuussa 1918. Valtiorikosoikeuden osasto 93 langetti Pekka Kettuselle tuomion 3.8.1918. Kettunen tuomittiin valtiopetoksesta kuritushuoneeseen kahdeksaksi vuodeksi ja sen päälle menettämään kansalaisluottamuksensa 15 vuodeksi. Kuopion vankileiri lakkautettiin syyskuussa ja jäljellä olleet siirrettiin Suomenlinnaan ja Hennalaan. Pekka Kettusen osoitteeksi tuli Lahden Hennala.⁶⁷

Siinä tapauksessa, että henkilö sai valtiorikosoikeudessa ehdottoman tuomion eli käytännössä yli kolme vuotta kuritushuonetta, oli mahdollisuus anoa armoa valtiorikosylioikeudelta. Pekka Kettunen laati valtiorikosylioikeudelle armahdusanomuksen 10.8.1918, jossa hän laajasti perusteli toimintaansa ja vaati tuomionsa muuttamista. Armahdusanomuksen tueksi hankittiin naapureilta, kuntalaisilta ja kunnan luottamushenkilöiltä puoltovetoomuksia Kettusen puolesta.⁶⁸

Niistäpiirtyykuvaperheensäelättävästä,tyynestä,rehellisestäja maltillisesta ihmisestä. Kettusella todettiin olevan säännölliset elämäntavat. ”Hän on kyllä valtiolliselta kannaltaan sosialisti ja lämminhenkinen työväestön asianajaja, mutta ei mikään kiihkoilija”, todisti eräs. Sittenmin kokoomusta edustanut kunnanvaltuuston puheenjohtaja Onni Hirvonenkin myönsi todistuksessaan, että elintarvikelautakunnassa Kettunen oli ”toiminut ahkerasti ja tarmokkaasti”. Rääkkylän kunnallislautakunnan esimies Benjam Partio arveli, että ”kun Kettuselle on tuomittu niin paljon rangaistusaikaa, on kohdistetut syytökset varmasti liioiteltu, taikka johtuneet väärinymmärryksestä tai persoonallisesta vihamielisyydestä”.⁶⁹

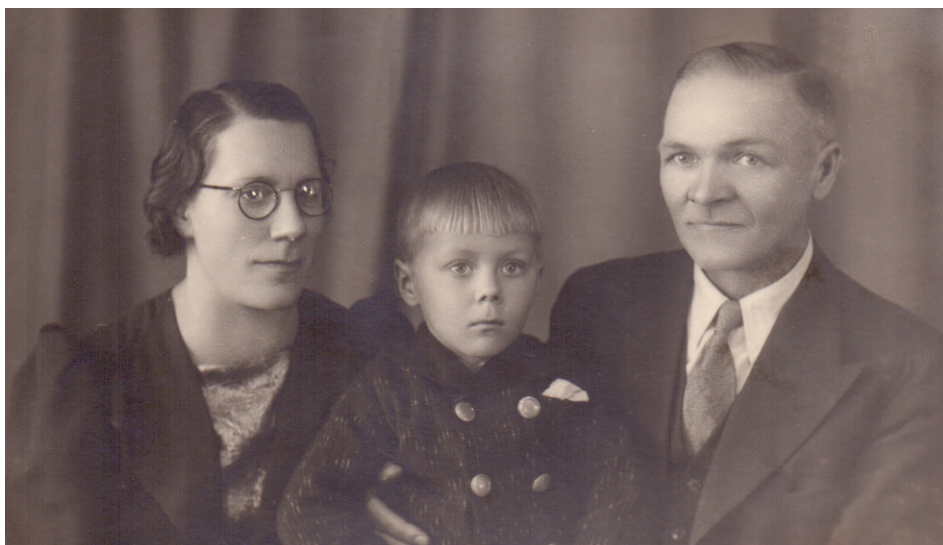
Pekka Kettunen pääsi pian armahduksesta osalliseksi. Niinpä lähes puolitoista vuotta myöhemmin, 1920, Pekka Kettunen kävi näyttämässä vapautuspassiaan nimismiehelle. Joulukuussa 1921 pidetyissä Rääkkylän kunnallisvaaleissa

Kettunen sai 587 ääntä ja valittiin kunnanvaltuustoon. Vuonna 1923 Pekka Kettusesta tuli Rääkkylän kunnanvaltuuston puheenjohtaja ja vuonna 1933 kansanedustaja.⁷⁰

Pekka Kettunen oli syntynyt 11. syyskuuta 1890 Rääkkylän Varpasalossa. Vanhemmat olivat räätäli Nikodemus Kettunen ja Liisa Makkonen. Kettunen oli hyvä puhuja ja kirjoittaja, joka kunnostautui myös näytelmäkirjailijana, vaikka oli käynyt vain kansakoulun. Pekka Kettunen työskenteli torpparina, räätälinä, konemiehenä ja vakuutusmiehenä kotipitäjässään Rääkkylässä vuoteen 1923, jolloin hän siirtyi Pielisjärvelle Pielisjärven yleisen osuusliikkeen myymälänhoitajaksi ja vuonna 1930 osuusliike Oma-Avun myymälänhoitajaksi Pielisensuuhun.

Pekka Kettunen oli sosialidemokraattien kansanedustajana vuosina 1933–1936 ja 1939–1945 edustaen Kuopion läänin itäistä vaalipiiriä. Hän oli presidentin valitsijamiehenä vuosien 1931, 1937, 1940 ja 1943 presidentinvaaleissa. Pekka Kettunen kuului puolueen vasemmistososialidemokraatteihin kuten valtaosa vaalipiirin kansanedustajista.⁷¹ Kansanedustajakausiensa välissä hän oli sosialidemokraattien puhujana ja Kuopion läänin itäisen vaalipiirin piirisihteerinä 1936–1939. Kansanedustajan tehtävän lisäksi hän oli muutamia vuosia päätoimisesti Pielisensuun kunnan palkkalistoilla kunnan esimiehenä, jolle oli määrätty eräitä muita tehtäviä, mm. huoltotarkastajan toimi muutamia vuosia. Pielisensuun

kunnanvaltuustossa hän toimi yli kymmenen vuotta, joista puheenjohtajana vuonna 1934. Kettunen oli Pielisensuun kunnanhallituksen viimeinen puheenjohtaja (1948-1953), kunnes kunta liitettiin Joensuun kaupunkiin. Oravisalon työväenyhdistyksen perustaja, talonomistaja Pekka Kettunen kuoli 28.8.1960 Joensuussa.⁷²

*Pekka Kettunen vaimonsa Hannan ja poikansa
Pekan kanssa.
Pekka Kettusen kokoelma.*

Oravisalon työväenyhdistyksen toinen perustaja ja sen ensimmäinen puheenjohtaja, punakaartin päällikkö Jalmari Hänninen (s. 1882) tuomittiin 27.7.1918 valtiopetoksesta elinkautiseen kuritushuonerangaistukseen ja menettämään kansalaisluottamuksensa ainiaaksi.⁷³

Rääkkyläläisiä punaisia pidätettiin terroritilaston mukaan kaikkiaan 101, joista oravisalolaisia oli peräti 52. Pidätetyistä Oravisalon työväenyhdistyksen jäseniä oli 17. Oravisalon työväenyhdistyksen jäsenistä Pentti Hirvonen tuomittiin kahdeksaksi vuodeksi, Heikki Halonen ja Erkki Väyrynen neljäksi vuodeksi ja Elias Tapanen kolmeksi vuodeksi kuritushuoneeseen. Muut eri aikoja pidätettynä oltuaan, tuomittiin ehdollisiin työsakkoihin ja osa vapautettiin syyttöminä.⁷⁴

Pitempiin vankeusrangaistuksiin tuomittujen punaisten ensimmäinen armahduspäätös julkistettiin 30. lokakuuta 1918. Päätöksen mukaan kaikki korkeintaan neljän vuoden vankeustuomion saaneet voitiin vapauttaa. Joulukuun armahduksessa enintään kuuden vuoden tuomion saaneet punaiset laskettiin ehdonlaiseen vapauteen. Samassa yhteydessä lievennettiin tuomioita: kuolemantuomio tuli elinkautiseksi, elinkautinen 12 vuodeksi kuritushuonetta, muut alennettiin 1/3:aan. Näiden armahduspäätösten myötä suurin osa vangeista pääsi vapauteen. Seuraavina vuosina menettelyä jatkettiin myös pitempien vankeusrangaistusten osalta.⁷⁵

Asevelvollisuuden suuri vastustus

Valkoinen armeija tarvitsi kipeästi vahvistuksia sekä etulinjaan että kotirintamille. Jo sodan alkuvaiheessa huomattiin, ettei

valkoiseen armeijaansa datarpeeksi miehiä vapaaehtoisuuden kautta. Niinpä helmikuussa määrättiin voimaan vuoden 1878 asevelvollisuuslaki. Jokaisessa pitäjässä järjestettiin asevelvollisuuskutsunnat, joihin kaikkien 21–40-vuotiaiden miesten tuli saapua ilmoittautumaan. Paikallissuojeluskuntien tehtävänä oli huolehtia asevelvollisuuskutsuntojen toimeenpanosta.

Monet kirkonmiehet hyökkäsivät kiivaaseen sävyyn työläisiä vastaan ja myös pidätyttivät heitä. Yksi näkyvimmistä oli Rääkkylän pitäjänapulainen Robert Immonen. Työväen muistitiedossa sotapappi Immonen muistetaan vuonna 1918 olleen hyvin kiihkeä ”työmiesten vihaaja”.⁷⁶

Pitäjänapulainen Robert Immonen oli niitä hyvin harvoja pappeja, jotka lähtivät rintamalle valkoisten puolella. Rintamalle Immonen meni omin luvien tuomiokapitulilta lupaa kysymättä. Kinkereillä Immonen oli innostanut seurakuntalaisiaan ilmoittautumaan vapaaehtoisiksi armeijaan. Immonen oli ensimmäinen pappi Karjalan rintamalla. Immonen myös kirjoitteli lehtiin aktiivisesti. Karjalan Sanomissa Immonen kirjoitti 5. maaliskuuta 1918, että eteläkarjalaiset olivat olleet selvästi Pohjois-Karjalan asekuntoisia miehiä alttiimpia lähtemään mukaan yhteiseen taisteluun. Asiaan oli tultava parannus, sillä nyt ratkaistiin Suomen kohtalo. Immonen kertoi, että tarkoituksena oli vapauttaa maa ”perivihollistensa ryssien ja niihin liittyneiden punaisten huligaanien sortovallasta”.⁷⁷

Kirjoitus aiheutti kohun paikallisjulkisuudessa. Immonen tuli sananvalinnoillaan kyseenalaistaneeksi yleisesti koko maakunnan ja erityisesti oman seurakuntansa isänmaallisuuden. Karjalan armeijakunnan pastori väitti, että Rääkkylästä sotajoukoissa oli mukana vain hän ja yksi kansakoulunopettaja. Asiantila ei ollut kunniaksi 7 000 asukkaan pitäjälle. Immosen arvosteluun yhtynyt August Oravala väitti Rääkkylän lisäksi monen muunkin Pohjois-Karjalan kunnan ”sotkeutuneen samaan häpeään”. Maaliskuun aikana lehdissä kirjoitettiin muitakin samansuuntaisia kirjoituksia, joissa soimattiin etenkin rääkkyläläisiä. Ainoastaan rehtori K. A. Wegelius, jolla oli maatila Rääkkylän Oravisalosta, pyrki puolustamaan Pohjois-Karjalan ja etenkin Rääkkylän miesten isänmaallisuutta. Wegelius väitti, että Immosen kirjoituksen jälkeen Rääkkylästä oli mennyt rintamalle jo lukuisia vapaaehtoisia.⁷⁸

Immosen väitteet pitivät varsin hyvin paikkansa. Tosiasiassa Rääkkylässä ei missään vaiheessa innostuttu rintamapalveluksesta. Immonen kertoi muun muassa tapauksesta, jossa Rääkkylän harjoitusleirillä harjoitusmestari oli kysynyt ketkä lähtevät vapaaehtoisena rintamalle, ei kukaan ollut ilmoittautunut. Kaikkiaan Rääkkylästä meni vapaaehtoisena rintamalle 10 miestä ja asevelvollisuuskutsunnankin jälkeen vain 50 miestä. Tämä johtui Immosen mukaan pitäjän suuresta punaisten määrästä ja arkuudesta.⁷⁹

Suurten joukkojen poisjättäytymistä tapahtui juuri Rääkkylässä. Vastustusta esiintyi myös maakunnan eteläosissa sekä Pielisjärvellä, Tohmajärvellä ja Värtsilässä. Vastustus oli yleisintä paikkakunnilla, joilla sosialismin asema oli vankka ja joita sodan tapahtumat eivät olleet suoraan koskettaneet.⁸⁰

Maaliskuun 4.–6. päivinä 1918 järjestettyjä asevelvollisuuskutsuntoja boikotoitiin Rääkkylässä yhteisellä päätöksellä. Kuukautta aiemmin punaisten kokouksessa oli tehty kutsuntalakkopäätös vastaisen varalle. Sitä noudatettiin ilmeisen voimakastahtoisesti, sillä Rääkkylän kutsuntaikäisistä saapui paikalle kunnantalolle vain puolet. Loput karkasivat erämaahan. Karkurit pakenivat lähiseuduille metsiin ja saariin.⁸¹

Pohjois-Karjalassa palveluksesta vapautettujen määrä oli selvästi maan keskiarvoa korkeampi ja maakunnan pitäjistä juuri Rääkkylässä vangittiin eniten kutsunnoissa käyneitä, mutta sittemmin karanneita miehiä. Maakunnan alueella oli 133 vangittuna, joista Rääkkylässä peräti 55. Rääkkylässä vapautettiin eniten pientilan omistavia talollisia ja mäkitupalaisia. Inhimilliset ja taloudelliset syyt vaikuttivat kutsuntalautakuntienratkaisuihin. Kuntien asevelvollisuudesta vapauttamislukuihin vaikutti eniten kuntien väestörakenne. Jos pieniä talouksia oli paljon, kuten Rääkkylässä, oli myös perheen huoltajina välttämättömiä miehiä paljon.⁸²

Rääkkylän tulehtuneesta tilanteesta kertoi sekin, että kutsuntalautakunta luokitteli epäluotettavat kolmeen ryhmään: ”punikki” (p), ”paha punikki” (pp) ja ”pirun paha punikki” (ppp). Koko Karjalan piiri noudatti senaatin ohjetta, jonka mukaan epäluotettavia asevelvollisia ei tullut ottaa armeijaan. Pohjois-Karjalassa tällä perusteella hylättyjä oli selvästi alle valtakunnallisen keskiarvon, vain 1 %. Rääkkylän tilanne oli huomattavasti monia muita Pohjois-Karjalan kuntia vaikeampi. Rääkkylässä oli erityisen vaikeaa saada kokoon vaadittuja miesmääriä ilman että punaisiksi epäiltyjäkin tuli joukkoon. Rääkkylästä meni rintamalle noin prosentti asevelvollisikäisten miesten määrästä, mikä oli selvästi pienin osuus Pohjois-Karjalan keskusesikunnan alueella. Lähinnä seuraavasti heikoiten rintamalle vapaaehtoisena lähdettiin Pielisjärveltä ja Rautavaaralta.⁸³

Ohto Mannisen laskelmien mukaan Rääkkylän 887 asevelvollisesta vastusti kutsuntaa lähes puolet. Heistä 222:lla oli hyväksyttävä syy ja 55 oli vangittuna. 151:n poissaolon syy jäi tuntemattomaksi. Osa on katsottava kapinallisiksi, jotka vastustivat valkoisen Suomen hallintoa. Heidän minimimääräkseen Ohto Manninen on laskenut 80 eli 9 prosenttia asevelvollisista. Heistä 12 on tuomittu valtionrikosoikeudessa ja 1 on teloitettu punaisena.⁸⁴

Vallankumouksellisuuden leviämisen vaikutus on todettavissa myös Rääkkylän kunnan kylittäin tarkasteltaessa.

Tuntemattomasta syystä poisjääneitä oli huomattavasti enemmän niissä kylissä, joihin oli perustettu järjestyskaarti (Oravisalo, Rääkkylä, Venturi ja Nieminen) tai jotka sijaitsivat Joensuuhun vievän maantien varressa (Sintsi, Oravilahti). Poikkeus tästä oli Pötsönlahden kylä (suhteellisesti eniten poisjättäytyneitä), jossa ei kaartiakaan maantietä ollut. Se oli kuitenkin melko keskeisellä paikalla: kirkonkylän lounainen naapurikylä. Lisäksi siellä kiersi kutsunnan aikana asevelvollisuuden vastustajia kiihottamassa. Nämä ulottivat käyntinsä jopa viereiseen Oravilahden kylään ja pitäjän kaakkoiskulmaan Jaaman kylään (siellä heillä ei kuitenkaan ollut menestystä).⁸⁵

Terroritilaston mukaan Rääkkylän asevelvollisista tiedettiin ”ison osan menneen Wenäjälle”. Ilomantsin kautta kulki pakolaisia koko eteläisestä Pohjois-Karjalasta aina Rääkkylää myöten. Amerikkaan muuttaneita asevelvollisia oli 10. Ne asevelvollisuuden välttelijät, jotka eivät uskaltaneet pyrkiä rintaman läpi Etelä-Suomeen tai lähteä pitkälle ja vaivalloiselle matkalle Venäjälle, piilottelivat. Rääkkylässä leiriytyi iso miesparvi (ainakin 20 miestä) Oriveden Olkisaareen. Samalla alueella oli pakolaisjoukkoja myös Liperin Rääkkylän puoleisessa osassa Tutjunniemellä.⁸⁶

Rääkkylän suojeluskunta sai Joensuusta aseita, kun se oli ilmoittanut punaisten pakolaisten ”parveilusta”. Nimismies Aarne Pirisen mukaan pelättiin, että usean pitäjän karkurit

laajoilla saloilla yhdistäisivät voimansa. Niin asiasta tehtiin ilmoitus, minkä johdosta ylipäällikkö lähetti Rääkkylän suojeluskunnalle ruhtinaalliset sata sotilaskivääriä ja kuusitoistatuhatta patruunaa. Näillä työkaluilla parveileminen saatiin nimismiehen mukaan loppumaan, karkurit pidätettiin ja muutenkin ”kaikenlainen kurittomuus pitäjässä lakkasi”.⁸⁷

Rääkkylästä rintamalle papiksi lähtenyt pastori Robert Immonen näki aseksymyksen hieman toisin. Hän antoi ymmärtää, että hänen silloinen kiistakumppaninsa rehtori K. A. Wegelius, jolla oli maatila Rääkkylän Oravisalosta, olisi saatu tilaamaan aseet suoraan ”ritarilliselta” Mannerheimilta. Eritoten Immonen oli käärmeissään siitä, että sadasta kivääristä kuudellekymmenelle saatiin kantajat, kun neljääkymmentä kallisarvoista asetta vain varastoitiin tyhjän panttina.⁸⁸

Immosen arviot Rääkkylän punaisesta ilmapiiristä pitivät mahdollisesti paikkansa, mutta lopputuloksen kannalta hänen moitteensa näyttäytyivät varsin runsaina. Ehkä päämajassa Mannerheimilla oli laajempi käsitys kokonaisuudesta kuin kellään edellä mainituista paikallisvaikuttajista. Päämajasta tuskin olisi tiukassa tilanteessa turhaan lähetetty sataa kivääriä linjojen takaiseen järjestyksenpitoon.

Rääkkylän Oma-Avun myymälänhoitaja Antti Asikainen (s. 1888) muisteli 1960-luvulla: ”Oltiin piilossa. Minä, Mikko I., Pekka I. ja Eemil N.. Mikko I. oli kokenut viimeisen ’kuulustelun’

reikärauta pöydällä Joensuussa syksyllä 1918.”⁸⁹ Piilossa pysyminen oli talven vuoksi vaikeaa. Yöpyminen ulkosalla oli rasittavaa. Maakuopat, joissa erämaissa asuttiin, eivät varmaankaan tarjonneet paljon suojaa talven pakkasilta. Ravinnon saantikin tuotti omat hankaluutensa. Lähtiessä mukaan otetut eväät eivät riittäneet kovin pitkään. Ruoan nouto taloista oli uskallettua, sillä suksenladut ja jalanjäljet näkyivät lumessa ja paljastivat tiet piilopaikkaan.⁹⁰

Valkoisen vallan oli ”näytettävä voimansa” sitä vastustaville. Kutsuntakarkureita pidätettiin ja kymmeniä lähetettiin Sortavalaan vankileirille. Pidätyksen yhteydessä sai surmansa ainakin yksi karkuri, johon epäilemättä sovellettiin ”ammutaan paikalla”-sotatilaohjetta. ”Karkaamisyrityksestä” ammuttiin Rääkkylässä tohmajärveläinen torpparinpoika Heikki Holopainen 26.3.1918. Valtiorikosoikeudessa tuomittiin 12 rääkkyläläistä asevelvollista kapinallisuudesta ja kutsuntojen välttämisestä. Punakaartien antautuessa huhtikuun lopussa ja toukokuun alussa vankileirit alkoivat täyttyä yli äyräittänsä. Toukokuun 7. päivänä määrättiin, että kutsunnasta poisjäämisen takia vangitut henkilöt oli heti vapautettava, jollei ollut muuta syytä heidän pidättämiseensä.⁹¹

Vuoden 1918 punaiset uhrit Rääkkylässä

Sota vaati aina uhrintsa. Näin kävi myös vuonna 1918. Sotasurmaprojektissa kerättyjen tietojen mukaan menetti henkensä vuoden 1918 tapahtumien seurauksena 23 rääkkyläläistä: 15 valkoista, seitsemän punaista ja yksi, joka ei edustanut kumpaakaan osapuolta (Rääkkylän sisällissodan uhrit löytyvät liitteestä 1).

Punaisten riveissä taistelleista rääkkyläläisistä kaatui 21-vuotias Antti Juhana Kurki Hypönniemeltä 19.3.1918. Kuusi kuoli vankileireillä. Näistä oravinsalolaisia oli ainakin kaksi. Oravisalon työväenyhdistyksen johtokunnan jäsen ja entinen puheenjohtaja, 21-vuotias talollinen Juho Ollinp. Ikonen (Oravinsalo 6) kuoli Kuopion vankileirillä 1.8.1918. Ilosen kuolinsyyksi on merkitty lavan- ja sydäntauti. Kuopion vankileirillä, jossa enimmillään kesällä 1918 oli noin 2 650 vankia, kuoli vangeista noin 480 eli lähes joka viides. 37-vuotias työmies Pekka Tirkkonen (Oravisalo 11) menehtyi Sortavalan vankileirillä 18. kesäkuuta.

29-vuotias työmies Juho Päivinen kuoli Sortavalan vankileirillä 30.6.1918. 37-vuotias työmies Elias Suhonen kuoli Tammisaaren vankileirillä 14. heinäkuuta. Kuolinsyyksi todettiin kuume ja heikkous. 23-vuotias Weikko Tuunainen menehtyi Hämeenlinnan vankileirillä 22.7. Toinen Hämeenlinnan vankileirillä kuollut oli 32-vuotias talollinen

Matti Murtonen, joka menehtyi 6.8. Murtosen kuolinsyyksi on merkitty heikkous. Lukuisista valkoisten perustamista vankileireistä oli Hämeenlinna yksi pahamaineisimmista ja se tunnettiin erityisesti kovasta kuristaan. Vankien kuolleisuus Hämeenlinnassa oli noin 20 %.⁹²

Vaikka Rääkkylän monia muita paikkakuntia pienemmät uhrit selittyvät pitkälle siitä, ettei paikkakunta jäänyt taistelun jalkoihin, niin osatekijänä vaikutti ääriasenteiden kaihtaminen. Rääkkylän tilanne oli erittäin kärjistynyt, mutta halua pysyä ulkopuolella myös riitti. Aseellisiin taisteluihin Rääkkylässä ei ryhdytty.

UUTEEN NOUSUUN

Ylösnousu toimintaan

Vuoden 1918 sodasta Suomi olisaaanut raskaan perinnön, mutta myös sillä tavalla mahdollisuuden, että se oli nyt uudenlainen valtio, jossa kansalaisten tahtoa kysyttiin vuoden 1918 kunnallisvaaleissa ja maaliskuussa 1919 valtiollisissa vaaleissa. Rääkkylässä juuri käydyn sodan taakka ei ollut likikään niin raskas kuin monilla muilla seuduilla. Täällä sota ei hävittänyt mitään, ja maataloudessa menetykset olivat pienempiä kuin muissa elinkeinoissa. Sodan väestötappiot olivat Rääkkylässä pienet eivätkä henkisesti raskaat. Kukaan rääkkyläläinen ei saanut surmaansa toisen rääkkyläläisen kädestä. Vaihe, jossa toinen puoli tunsii olevansa voittaja ja toinen sen alainen, oli lyhyt. Tietysti Rääkkylään mielialat muualta heijastuivat ja vuodesta 1918 kumpuavat jyrkät asenteet tuntuivat.

Marraskuun 5. päivänä pidettiin Helsingissä koko maata käsittävä kokous, jonka tavoitteena oli puoluetoininnan uudelleen käynnistäminen. Kokouksessa valittiin myös väliaikainen puoluetoinimikunta, joka julkaisi kolme päivää myöhemmin kehotuksen pitämään kokouksia ja elvyttämään järjestötoimintaa. Tämä kehotus ja kuukautta myöhemmin julkaistu puoluekokouskutsu vauhditti järjestötoiminnan elpymistä.⁹³ Oravisalon työväestön ylösnouseminen tapahtui odottamattoman reippaasti. Ensimmäinen kokous pidettiin 22.12.1918 J. Kähkösen talossa.⁹⁴

Oravisalon työväenyhdistyksen ensimmäinen kevät kului paljolti tilanteen, jäsenten ja omaisuuden selvittelyyn. Oravisalon työväenyhdistys valitsi tammikuussa 1919 uuden johtokunnan. Siihen kuuluivat puheenjohtajana Pekka Turunen, sihteerinä Tuomas Kinnunen, rahastonhoitajana Juho Kähkönen ja muina jäseninä Juosia Karppanen ja Juho Ikonen. Lisäksi eräät aktiivit olivat vielä vankileirillä ja jotkut vapauduttuaan vailla kansalaisluottamusta.⁹⁵

Oravisalon työväentalo joutui valkoisten voiton jälkeen takavarikkoon. Maaherra peruutti takavarikon tammikuussa 1919. Ensimmäinen kokous omalla talolla pidettiin 15.2.1919. Samassa kokouksessa valittiin uusi rakennustoimikunta talon rakentamisen loppuun saattamiseksi. Niemisen työväentalo vapautettiin vasta toukokuun lopussa 1919.⁹⁶

Eräänlaiseksi voimankoetteluksi ja -näytöksi muodostui vapun vietto toukokuun ensimmäisenä päivänä 1919. Kolmen työväenyhdistyksen yhteinen juhlakulkue marssi ”Rääkkylän kirkonkylään Makasiinin mäelle, jossa ohjelmanumerot suoritettiin ja palattiin kukin yhdistys kotikyläänsä”.

Oravisalon työväenyhdistyksessä oli herännyt myös ajatus, että Oma-Avun myymälä oli saatava mahdollisimman pian kirkonkylälle. Asiasta oli Pekka Kettunen puhunut ja runoillut: ”Oma-Apu paras apu eikä porvarin porukati”. Oma-Avun kirkonkylän myymälä perustettiin kesäkuussa

1921. Myymälä toimi vuokralaisena maalari Robert Seuralan "Pärekori-huvilassa". Sen alaisuudessa toimivat sivumyymälät Rasivaarassa, Pötsönlahdessa ja Heinoniemellä. Myymäläkiinteistö paloi 1930-luvun alussa eikä uutta rakennettu tilalle.⁹⁷

Kesällä 1919 työväenyhdistyksen naisosasto pääsi myös järjestelmälliseen toimintaan. Se järjesti iltamia ja osallistui aktiivisesti näytelmätoimintaan. Oravisalon naisjaostossa oli vuonna 1919 17 jäsentä. Voidaan sanoa, että naiset kantoivat päävastuun toiminnan uudelleen aloittamisesta. Vuonna 1919 valittuun huvitoimikuntaan kuului mm. Anni Kinnunen, Alina Kinnunen ja Elise Kettunen. Kokoonkutsujana toimi Anni Kinnunen, josta tuli myös Oravisalon työväenyhdistyksen kirjeenvaihtaja ja johtokunnan varajäsen. Moni kansalaisluottamuksensa menettänyt mies ei ollut aktiivisesti toiminnassa mukana. 1920-luvun alussa naisjaosto erosi yhdistyksen alaosastona toimimisesta ja liittyi Naisliiton osastoksi. Vuonna 1922 naisjaosto oli "pikkumaisten kinastelujen tähden horrostilassa".⁹⁸

Järjestötoiminnan kasvu

Työväenyhdistyksen jäsenmäärään vaikutti moni tekijä. Taloudellisilla tekijöillä oli merkittävä osuus. Jäsenmaksu muodostui usein kynnyksysymykseksi. Taloudellisesti heikko aika ajoi liikkuvan työväestön pois kotipaikkakunnalta. Muutettiin leivän perässä. Oravisalon työväenyhdistyksen jäsenmäärä kehittyi vuosina 1912-1939 oheisen taulukon mukaisesti:

1912	29	1922	41	1931	24
1913	35	1923	41	1932	21
1914	26	1924	14	1933	15
1915	40	1925	14	1934	19
1916	24	1926	28	1935	23
1917	68	1927	31	1936	18
1918	54	1928	22	1937	15
1919	35	1929	23	1938	16
1920	28	1930	13	1939	20
1921	19				

Vuoden 1917 aikana yhdistyksen jäsenmäärä kääntyi jyrkkään nousuun. Varsinainen ryntäys työväenjärjestöihin alkoi maassamme maaliskuun 1917 vallankumouksen jälkeen. Pohjois-Karjalan piirissä jäsenluku kasvoi yli kaksinkertaiseksi.⁹⁹ Myös Oravisalon työväenyhdistyksen jäsenhuippu saavutettiin vuonna 1917, jolloin kirjattiin 68 jäsentä. Se oli lähes kolminkertainen edelliseen vuoteen verrattuna. Vuoden 1917 vuosikertomuksessa todetaan: "Näyttää siltä, että

paikkakunnan työväestö alkaa huomata asemansa ja liittyä yhteiseen rintamaan taistelemaan sortajia vastaan.”¹⁰⁰

Syrjäseutujen maalaisköyhälistö äänesti yleensä sosialidemokraatteja, mutta järjestötoimintaan heitä oli vaikea houkutella mukaan. Vuoden 1918 kokemuksetkaan eivät saaneet puolueen kannattajia aktiivisemmiksi. Vaikka sosialidemokraattien kannatus säilyi Rääkkylässä vahvana, työväenyhdistysten toimintaan se ei heijastunut: jäsenmäärät laskivat ja yhdistyksiä lakkautettiin. Asia todetaan myös Oravisalon ty:n vuosikertomuksessa 1919:¹⁰¹

”Ainakin Oravisalon köyhälistöä on vaivannut haluttomuus liittyä T.V. yhdistyksen jäsenyyteen. Liekö ollut osaksi pelkoakin v. 1918 tapahtumista. Jolloin hyöky laine ulottui tänne meidänkin rauhaisaan kylänurkkaamme. Temmaten parhaimpia voimiamme keskuudestamme, kenen iäjäksi, kenen toistaiseksi. Virumaan pimeihin vankila komeroihin. Odottamaan nälkäkuolemaa, joten jäljelle jäi silloisista toimihenkilöistä rippeet. Mutta nämä eivät ole aivan unohduksiin jättäneet asiaa, jota jokainen järjestäytynyt työläinen kantaa sydämessään. Muistaen kohtalotovereitaan ovat ne työväen aatteellista asiaa vieneet voimiensa mukaan edeen päin.”

Sosialidemokraattisen puolueen jäsenmäärä koko maassa putosi vuoden 1920 aikana voimakkaasti, ja jatkoi laskusuuntaansa seuraavinakin vuosina. Oravisalon työväenyhdistyksen jäsenmäärä lähti laskusuuntaan vuonna 1918. Jäsenistön vähenemiseen vaikutti taloudellisesti kireämpi aikakausi, joka ajoi liikkuvan työväestön pois

kotipaikkakunniltaan, valistustyön vähäisyys sekä ammattiosastojen itsenäistyminen. Toistuvat vaalit ja kunnalliselämän vaatimukset painoivat yhdistyselämää niin, että vuosina 1924 ja 1925 Oravisalon ty:ssä oli enää 14 jäsentä kumpanakin vuonna.

Muualla kuin kirkolla toimivilla yhdistyksillä nousi keskeiseksi poliittiseksi tehtäväksi hankkia ehdokkaita kunnallisvaaleihin ja lautakuntiin. Yhdistyksessä järjestettiin esivaaleja, ja niiden kautta pidettiin yhteyttä valtuutettuihin. Perinteinen iltamatoiminta alkoi myös pyöriä. Kieltolain tultua voimaan ryhdyttiin epäkiitolliseen kampanjointiin sen puolesta. Laiton viinankeitto oli ikiaikainen ongelma Rääkkylässä eikä kieltolaki sitä estänyt. Oravisalo ja sen työväestö näyttää olleen tässä suhteessa ilahduttava poikkeus. Kansan Voiman nimimerkki ”Minä” kuvasi tilannetta Rääkkylässä heinäkuussa 1919:¹⁰²

”Rääkkylässä eletään aivan vanhaan malliin. Viina kiehuu ja lirisee miltei joka korvessa, pahin pula on tehdaskompeista. Eräissä kylissä täällä eivät kuulu kykenevän työväenyhdistyksiäkään toimintaan saattamaan sen takia, että ei saada viinankeitosta vapaita miehiä edes johtokunnan jäseniksi.

Mutta tekisin Rääkkylän ”immeisillen” huonon palveluksen, jos en erottaisi vuohia pois lammasten seasta. Oravisalo kannattaa merkitä jonkun kehittyneen naapuripitäjän joukkoon siksi, että siellä työväki edes yrittää olan takaa järjestyneen työväen lailla toimintaa. Jos minuakin milloin tuntuu lamaannus tapaavan, niin siitä olen tähän saakka päässyt menemällä Oravisalon ty:n talolle, sillä siellä on mukava katsella varsinkin toimintaan innostuneita naisia, joten Oravisalon työläiset jätän piirityksen ulkopuolelle ja toivon heti valitettavan presidentin nimessä kaikkea menestystä.”

Vuodet 1926 ja 1927 olivat yhdistyksen elpymisen ja kokoamisen aikaa. Vuonna 1927 jäsenmäärä ylitti 30 hengen rajan pitkästä aikaa. Jäsenistö oli hyvin miesvaltaista. Täysin miesvaltaiseksi se muuttui 1930-luvulla.

Oravisalon sosialidemokraattinentyöväenyhdistysoli ilmeisesti myös aatteellisesti yhtenäinen 1920-luvun toiminnallisesti vaikeina vuosina, ainakin toiminnan määrätietoisuus viittaa siihen. Järjestöelämään kuuluivat olennaisena osana erilaiset huvitilaisuudet. Vappujuhlat olivat tietenkin jokavuotisia vaikuttavia tapahtumia, mutta jatkuvasti järjestettiin myös erilaisia illanviettoja ja perhejuhlia. Vuosikymmenen lopulla työväenyhdistys alkoi kiinnittää lisääntyvää huomiota kunnallispolitiikkaan ja muodosti keskuudessaan erityisen valiokunnan käsittelemään kunnallisia asioita.¹⁰³

Yhdistyksen toimihenkilöt

Työnjohtaja Hjalmar ”Jalmari” Hänninen oli puheenjohtajana 1912, vuosina 1913-1914 ja 1917 oli puheenjohtajana maanviljelijä Juho Kinnunen. Vuoden 1918 alusta pidätykseensä 24.2.1918 saakka puheenjohtajana toimi räätäli Pekka Kettunen. Vuosina 1915-1916 ja 1921-1922 puheenjohtajan nuijaa heilutti puuseppä Juho Pykäläinen. Vuosina 1917, 1919-1920 ja 1923 puheenjohtajana oli torppari Pekka Turunen. Työmies Heikki Sallinen johti yhdistystä vuosina

1924-1931 ja 1938-1948, tilallinen Eero Reijonen 1932-1935 ja talollisen poika Juho Ikonen 1936-1937. Pitkäaikaisin sihteeri oli työmies Antti Kähkönen.¹⁰⁴ Rahastohoitajina vuosina 1912-1932 toimivat Heikki Ilvonen, Juho Ollinp. Ikonen, Juho Kähkönen, Antti Lappalainen, Juho Pykäläinen, Pekka Ikonen ja Heikki Sallinen.

Vuosina 1912-1932 johtokunnan pitkäaikaisimmat jäsenet olivat: Juho Pykäläinen (14 vuotta), Heikki Sallinen (14), Pekka Ikonen (13), Heikki Ilvonen (9), Pekka Makkonen (9), Kalle Kurki (8), Pekka Turunen (8), Pekka Kettunen (7), Heikki Sallinen (7) ja Eero Reijonen (7). Johtokunta oli kokoontunut 20 vuoden aikana 66 kertaa ja pöytäkirjoihin kertyi 282 pykälää. Yhdistyksen kuukausikokoukset oli pidetty useimmiten kuukauden ensimmäisenä sunnuntaina. Vuosina 1912-1932 kokouksia oli pidetty 198 kertaa ja pöytäkirjoihin kertyi 1382 pykälää.¹⁰⁵

Vahtimestarin tointa "syрjästä käsin" ovat hoitaneet vuosina 1917-1919 Pekka Ikonen ja 1920-1928 Juho Jääskeläinen, jonka "uurastus toimessansa ansaitsee kiitoksella mainittavan". Vuosina 1929-1930 vahtimestarina toimi Heikki Sallinen ja 1931-1932 "paikan päällä asuvana" Pekka Makkonen.

Yhdistyksellä oli ravintola-, järjestys- ja huvitoimikunnat. Järjestystoimikunnalle annettiin kiitosta "yleisön siivosta käyttäytymisestä iltamatilaisuuksissa". Yksi vakava poikkeus

sattui, kun ”paikkakunnalla tunnettu ’rentuileva’ nuorimies ... sai huomaamatta kohottaa ampuma-aseen iltamasalissa viatonta nuorukaista kohden, ampumalla hänet. Tapaus on ainoa laatuaan tällä paikkakunnalla.”

Voimat riittävät vaaleihin ja kunnallisiin tehtäviin

Jo ensimmäisinä toimintavuosinaan oli yhdistys esittänyt ehdokkaitaan kunnallisiin luottamustoimiin, mutta vasta vuodesta 1917 siinä onnistuttiin. Valituiksi heitä tuli ensi vaiheessa elintarvikelautakuntaan ja työttömyyskomiteaan.

Keväällä 1917 pakotettiin Rääkkylän porvarillinen hallinto asettamaan elintarvikelautakunta. Asia tuli kuntakokouksessa esille yhdistyksen jäsenten aloitteesta. Pekka Kettunen valittiin kuntakokouksessa 22.5.1917 elintarvikelautakuntaan, jossa hän toimi tilastomiehenä ja matemaatikkona. Tammikuun 2. päivänä 1918 hänet valittiin lautakunnan puheenjohtajaksi. Helmikuun 24. päivänä tapahtuneen väkivaltaisen pidätyksen takia Kettunen joutui toimesta pois ja samoihin aikoihin julistettiin muutkin lautakunnan työläismieliset jäsenet kapinallisina siitä erotetuksi. Heidän joukossaan oli mm. Jalmari Hänninen.¹⁰⁶

Työttömyyskomiteassa, joka 28.12.1917 kuntaan valittiin, oli puheenjohtajana Pekka Kettunen ja jäsenenä Juho Pykäläinen

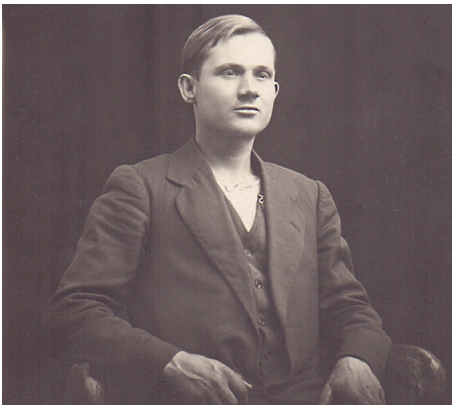
Oravisalosta. Työttömyyskomitean työ oli haastavaa, sillä tammikuussa 1918 kerätyn tilaston mukaan kunnassa oli työttömiä 275 miestä, joiden yhteinen perheenjäsenten luku oli 889 henkilöä. Sisällissota muutti tämänkin komitean kokoonpanoa, eikä yhdistyksellä enää ollut mitään mahdollisuuksia järjestönä eikä jäsentensä kautta vaikuttaa asioihin.¹⁰⁷

Vuoden 1918 lopulla poliittinen toiminta alkoi palata normaaleihin uomiin myös sikäli, että 9. joulukuuta 1918 pidettiin ensimmäiset kunnallisvaalit, joissa oli yleinen ja yhtäläinen äänioikeus. Vuoden 1918 kunnallisvaaleissa oli Rääkkylässä vain porvarillisia valitsijalistoja, kun poliisiviranomaiset kielsivät sen mahdollisuuden sosialisteilta. Porvarilliset valtuutetut täyttivät kaikki paikat kunnanvaltuustossa vuoden 1918 vaaleissa. Kunnallisvaalit olivat tästä pitäen täydennysvaalit. Joka vuosi valittiin aina kolmannes valtuutetuista.

Jokavuotiset kunnallisvaalit ja aina kolmen vuoden kuluttua tapahtuvat valtiolliset vaalit sekä varsinkin kunnalliselämä lautakuntineen vaikeuttivat sen, ettei yhdistystoimintaan riittänyt samalla tavoin voimavaroja kuin 1910-luvulla. Silloin ei ollut sellaista kunnallista toimintaa. Monen aktiivisen jäsenen voimavarat mobilisoitiin kunnalliseen toimintaan. Jokavuotisissa kunnallisvaaleissa ajateltiin demokratian toteutuvan ja kunnan jäsenen aktivoituvan, mutta kävikin päinvastoin. Pian alkoi äänestysinnostus laskea, vaikka

kuinka yritettiin korostaa vaalien merkitystä. Kun kunnallis- ja eduskuntavaalit sattuivat samaan vuoteen, niin vain pieni aktiivisten ryhmä jaksoi puuhata vaalien eteen, ja vähäiseksi alkoi kutistua äänestämään lähtevienkin joukko. Innostuksen lasku koitui tällöin sosialidemokraattien tappioksi, sillä vuonna 1921 he saivat selvästi vähemmän kuin porvarilliset (675-534) ja vuonna 1924 enää 428 ääntä porvarillisten 531 ääntä vastaan.

Vuosien 1919-1921 kunnallisvaaleissa sosialidemokraatit menestyivät niin, että vuonna 1922 heillä oli valtuustossa 14 paikkaa kymmentä porvarillista vastaan. Näistä 14:stä oli Oravisalon työväenyhdistyksen jäseniä valtuutetut Heikki Ilvonen, Juho Kinnunen, Anni Kinnunen, Mikko Ikonen ja Pekka Kettunen. Seuraavana vuonna paikat jakaantuivat tasan, ja Pekka Kettunen valittiin valtuuston puheenjohtajaksi. Vuonna 1923 pidetyissä vaaleissa tilanne muuttui. Silloin voimasuhteet kääntyivät porvarillisten hyväksi paikkajaon ollessa 14-10. Valtuusto säilyi porvarienemmistöisenä 1920-luvun loppuun.¹⁰⁸

*Maanviljelijä
Mikko Ikonen Oravisalo
s. 5.1.1893 Rääkkylässä.
Kuva otettu luultavasti v. 1916.
Isä Pekka, äiti Ulla os. Kurki.
Lapset: Kalevi, Veikko, kaatui
sodassa, Helmi, Pekka, kuoli
sotasairalassa Joensuussa,
Reino, Kaisa ja Toivo.
Kuva Pekka Kettusen arkisto.*

Rääkkylän voimakkain työväenyhdistys

Oravisalon työväenyhdistys on toimintansa aikana ollut jatkuvasti Rääkkylän johtava työväenyhdistys. Sillä oli keskeinen asema kunnallisjärjestössä ja kunnanvaltuustossa. Oheiseen taulukkoon on koottu Rääkkylän työväenyhdistysten tilastotietoja vuodelta 1931, jotka tukevat osaltaan asiaa.¹⁰⁹

Rääkkylä:	Jäsenluku kesäkuun lopulla v. 1931			Jäsenluku joulukuun lopulla v. 1931			Oma talo	Kirjasto	
	Miehiä	Naisia	Yhteensä	Miehiä	Naisia	Yhteensä		Niteitä	Arvo mk
Heinonniemen ty	3	2	5	3	2	5	-	-	-
Niemen ty	16	-	16	16	-	16	-	-	-
Oravisalon ty	19	-	19	24	-	24	1	120	1500
Rasivaaran ty	10	-	10	8	-	8	1	104	250
Tähtinimen ty	5	-	5	5	-	5	-	-	-
Kunnassa yht.	53	2	55	56	2	58	2	224	1750

Oravisalon työväenyhdistys oli vuonna 1931 jäsenmäärältään Rääkkylän suurin työväenyhdistys, sillä oli oma talo ja arvokkain kirjakokoelma. Työväenyhdistysten jäsenmäärät olivat vaatimattomia, kun otetaan huomioon sosialidemokraattien saama kannatus eduskunta- ja kuntavaaleissa. Oravisalon työväenyhdistyksen vuosikertomuksessa 1930-luvun alussa valitellaan, että ”kuten ennemminkin on toiminta kuluneenkin vuoden aikana ollut paremmin yksien toimintahenkilöiden varassa. Samat henkilöt saapi huolehtia kaiken.”¹¹⁰

1930-luvun edetessä ja taloudellisen elämän elpyessä järjestötoiminta vahvistui ja Oravisalon yhdistys vaurastui ”vastuksista huolimatta”, vaikka se ei suoraan heijastunut jäsenmäärään. Aktiivijäsenten määrä pyöri 20 henkilön korvilla. Jäsenmääriä tarkasteltaessa on muistettava, että yhdistyksen opintokerho Alkuun kuului 1930-luvulla nelisenkymmentä jäsentä, mikä maaseutupaikkaan nähden oli runsaasti. Vuoden 1934 toimintakertomuksessa todetaan ytimekkäästi ”vaurastunut ja toiminta edelleen vilkastunut”.¹¹¹

Oravisalon työväenyhdistys oli Rääkkylän voimakkain työväenyhdistys. Muualla vaalipiirissä tilanne ei läheskään ollut yhtä hyvällä tolalla, sillä vuonna 1934 todettiin suuren joukon Pohjois-Karjalan puolueosastoista olevan Lapuan liikkeen aiheuttaman iskun jälkeen edelleen toimettomuuden tilassa. Oravisalon työväenyhdistys sai sen sijaan piirijärjestöltä kehuja. Piirisihteeri Samuli ”Setä-Samuli” Tervo totesi vuoden 1935 vierailullaan: ”Täällä on harvinaisen hyvä ja voimakas järjestö, joka on vaalipiirin parhaimpia.”¹¹²

Oravisalon työväenyhdistyksessä jäsenten vaihtuvuus oli erittäin korkea. Tähän oli kaksi pääsyytä: jäsenmaksut ja jäsenten liikkuvuus töiden perässä muille paikkakunnille. Niistä 29:stä vuonna 1912 liittyneestä perustajajäsenestä kymmenen vuotta myöhemmin vain kaksi henkilöä oli ollut yhdistyksen jäsen yhtäjaksoisesti koko ajan. He olivat Heikki Ilvonen ja Juho Pykäläinen. Kymmenvuotiskautena 1912-

1922 eronneista jäsenistä oli yksi kuollut Kuopion vankileirillä elokuussa 1918, paikkakunnalta pois muuton takia oli eronnut 24 henkilöä, yksi oli erotettu, kuudesta oli "todistettavasti tullut porvarillisia" ja 28 "ties mistä syystä jättäneet veronsa maksamatta".¹¹³

Koska Rääkkylässä ei ollut juuri nimeksikään teollisuutta, koostui jäsenistö enimmästään maaseututyöväestä ja pienviljelijöistä. Tämä kansanosa joutui sitten epävarmoina aikoina etsimään toimeentulonsa muilta paikkakunnilta, etenkin metsätöiden parista, ja oli näin poissa paikkakuntansa järjestötoiminnasta. Tämä sama heikko taloudellinen tekijä sääteli myös työväestön joukkotoiminnan kehitystä Oravisalon työväenyhdistyksen alueella.¹¹⁴

ÄÄRILIIKKEITÄ VASTAAN

Suurin Rääkkylää koskenut yhteiskunnallinen muutos oli maailmansotien välisenä aikana torpparivapautus vuonna 1918. Se loi pitäjään runsaasti itsenäisiä maatiloja ja joukon itsenäisiä pikkumökkejä. Se vahvisti pitäjän pientilavaltaista ilmettä ja maa- ja metsätalouden varaan perustunutta elinkeinorakennetta. Seuraavan puolen vuosisadan ajan Rääkkylän taloudellinen ja sosiaalinen kehitys, kylien elämänmeno ja väestön toimeliaisuus rakentuivat paljolti pientilavaltaisen maatalouden pohjalle. Torpparivapautus oli merkittävä askel tiellä kohti pientilavaltaista Rääkkylää. Samalla syntyi taistelu pienviljelijöiden sieluista. Heidän äänistään taistelivat sosialidemokraattien ohella kommunistit, maalaisliitto ja pienviljelijöiden puolue.

Työväenliike jakautuu

Työväenliikkeen jakautuminen sosialidemokraattiseen ja kommunistiseen suuntaukseen oli luonnollisesti vuoden 1918 pitkävaikutteisimpia seurauksia. Tosin jakautuminen olisi varmaankin tapahtunut ilman vuoden 1918 tapahtumia, olihan kyse kansainvälisestä ilmiöstä. Ensimmäisen kerran kommunistit olivat vaaleissa mukana vuoden 1922 eduskuntavaaleissa. Vaaleissa Rääkkylä oli jaettu kuuteen äänestysalueeseen.

RÄÄKKYLÄN VAALITULOKSET ÄÄNESTYSALUEITTAIN VUODEN 1922 EDUSKUNTAVAALEISSA¹¹⁵

	KOK		ML		ED		SDP			
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Rääkkylä	79	24,0	91	27,7	14	4,3	142	43,2	2	0,6
Oravisalo	55	15,1	92	25,2	32	8,8	167	45,8	8	2,2
Haapasalmi	14	7,4	80	42,6	2	1,1	87	46,3	3	1,6
Rasivaara	35	15,3	86	37,6	6	2,6	86	37,6	15	6,6
Nieminen	26	9,5	86	31,4	4	1,5	153	55,8	5	1,8
Heinoniemen	25	23,8	35	33,3	1	1,0	35	33,3	2	1,9

KOK = Kokoomus, ML = Maalaisliitto, ED = Edistyspuolue, SDP = Suomen sosialidemokraattinen puolue, KOMM. = Kommunistit

Rääkkylässä eivät radikaalit mielipiteet saaneet suurta kannatusta. Kommunistien kannatus jäi vaatimattomaksi. Lisäksi käytetty nimitys kommunisti oli osin yksinkertaistus, koska puolue esiintyi Sosialistisen Työväenpuolueen nimellä ja osa sen äänestäjistä oli enemmänkin tyytymättömiä sosialidemokraatteihin kuin, että olisivat omaksuneet kommunistiset käsitykset. Suomen Sosialistinen Työväenpuolue (STTP) sai vuoden 1922 vaaleissa vain 35 ääntä, vajaat 1/20 sosialidemokraattien 670 äänestä. Rasivaarassa kommunistit keräsivät 15 ääntä ja 6,6 %. Oravisalossa he saivat 8 ääntä ja 2,2 %. Muilla äänestysalueilla vain hajaääniä. Kommunistien heikkoon menestykseen saattoi vaikuttaa

osaltaan se, että Pohjois-Karjalassa sosialidemokraattinen liike asemoitui puolueen vasemmalle laidalle, joten kommunismille ei ollut yksinkertaisesti tilaa.

Sosialidemokraattien osuus oli nyt 45,9 %. Se oli ykkönen kaikilla äänestysalueilla. Heinoniemessä ja Rasivaarassa puolue jakoi ykköstitilan maalaisliiton kanssa. Maalaisliitto kasvatti kannatustaan huomattavasti ja sai 470 ääntä. Kokoomuksen ja edistyksen suhde muuttui vuodesta 1919 vuoden 1922 vaaleihin kokoomuksen eduksi, kokoomus 225 ja edistys 59. Heilahdus poliittisesti oikealle, joka oli suorastaan yleiseurooppalainen ilmiö, näkyi Rääkkylässäkin.

Äärioikeiston laineet

Myönteisen taloudellisen kehityksen katkaisi 1930-luvun alussa syvä kansainvälinen lama. Suomen maaseudulla ja Rääkkylässä se alkoi jo aikaisemmin ja siihen vaikutti vuonna 1929 saatu huono sato. Lama merkitsi varsinkin maaseudulla hakkuiden vähenemistä, puun hinnan ja tekopalkkojen rajua laskua ja työttömyyden nousua. Rääkkylässä samoin kuin muuallakin lama näkyi velallisten vaikeuksina, konkurssien sekä pakkohuutokauppojen lisääntymisenä. Kun puun hinnan hinta ja metsätyöpalkat romahtivat, se merkitsi myös verotulojen laskua, ja saman aikaista köyhäinhuutojen nousua. Sekä valtiolta että kunnalta tuli ohjeeksi ”elää säkkiä myöten”.¹¹⁶

Taloudellisista vaikeuksista ja vuoden 1918 sodan muistoista ammensi poliittisia vastakohtia ja kansallisia arvoja korostava äärioikeistolainen liike. Kuten monet muutkin liikkeet se kuitenkin jäi Rääkkylässä varsin vaisuksi. Se nojasi lähinnä virkamiehiin ja toimihenkilöihin. Talonpojille oli Rääkkylässä tyypillistä, suhtautuminen enemmän kielteisesti kuin myönteisesti.

Lapuan liike sai jonkin verran jalansijaa tietyissä piireissä Rääkkylässä. Lapuan liikkeen ja sen seuraajan Isänmaallisen kansanliikkeen (IKL) napamiehiä kunnassa olivat kirkkoherra Taavetti Kaipainen, apteekkari Erik Eklund, rehtori K. A. Wegelius, kunnanlääkäri Ilmari Kohonen, kauppias Antti Hirvonen, kanttori Aarne Saarelainen ja suntio Juho Hirvonen. Mukana oli siis maaseutupitäjän harvalukuinen eliitti lähes yhtenäisenä rintamana. Lapuan liike ja IKL oli Rääkkylässä kuten koko Pohjois-Karjalassa ”herrasväen liike”. Talonpoikaisväestöä oli vähän mukana. Myöhemmin Rääkkylän maalaisliittolaiset ja yleensä talonpoikaisväestö kääntyivät liikettä vastaan. Esimerkiksi talonpoikaismarssille Helsinkiin heinäkuun alussa 1930 ei osallistunut yhtään rääkkyläläistä. Lapuan liikkeen Rääkkylän paikallisosaston jäsenmäärä oli vuoden 1931 alussa 16.¹¹⁷

Heinäkuun lopulla annetun lain mukaan valtuustokautta oli lyhennetty ja vuoden 1930 joulukuussa suoritettiin vaalit. Vaalit käytiin täysin Lapuan liikkeen merkeissä. Kunnallisvaaleissa paikkajakautumaksi tuli 10-9 sosialistien hyväksi. Tällä kertaa

yhdistyksen alueelta valittiin valtuustoon neljä edustajaa, kun valtuutetuiksi tulivat Mikko Ikonen, Kalle Kurki, Juho Kähkönen ja Eero Reijonen. Heistä yhdistyksen jäseniä olivat Kalle Kurki ja Eero Reijonen.¹¹⁸

Vuoden 1933 kunnallisvaaleissa sosialidemokraatit menettivät kolme paikkaa ja saivat ainoastaan seitsemän valtuutettua. ”Tähän vaikutti uusien tuulahdusten sattuessa Pienvilj. eli ’pulamiesten’ valheelliset tietonannot valitsijoiden herkkään uskoon”, todetaan kunnallistoimikunnan vuosikertomuksessa. Oravisalo pystyi silti säilyttämään kaikki neljä aiempaa valtuutettuaan.¹¹⁹

Lapuan liikkeen terrorivuonna 1930 työväenyhdistyksen jäsenmäärä laski alhaisimmilleen, kun vuoden lopulla kirjattiin vain 13 jäsentä. Vaikka Rääkkylässä Lapuan liikkeen terroria ei ilmennyt, oli yleinen poliittinen ilmapiiri sellainen, mikä lamasi paikkakunnan työväenyhdistysten toiminnan. Vallitseva pula-aika ja työttömyys olivat toinen merkitsevä tekijä. Talvella 1931 piiritoimikunta otti muiden muassa Rääkkylän kuntien työväenyhdistykset erityistarkkailun alaiseksi. Paikkakunnalle tehtiin pääasiassa piirisihteerin toimesta useita tarkastusmatkoja, jolloin järjestöjen toiminnassa havaittiin yleistä leväperäisyyttä ja tiliepäselvyyksiä. Erityisen huonon maininnan sai Rääkkylän Pötsölahden työväenyhdistys, jonka jäsenten sanottiin vajonneen ”syvälle juoppouteen” ja jonka johtokunnan jäsenistä osa istui vankilassa kieltolakirikkomuksista.¹²⁰

Kolmantena tekijänä vaikutti pienviljelijäpuolueen esiinmarssi. Pohjois-Karjalassa pienviljelijäväestö ei reagoanut vallitsevaan tilanteeseen, kuten taloudelliseen lamaan, maatalouden rakenneongelmiin ja jossain määrin myös kommunismiin, kannattamalla Lapuan liikettä vaan tyytymättömyys purkautui nimenomaan vuonna 1929 perustetun Suomen pienviljelijäin puolueen saamana menestyksenä vuoden 1933 vaaleissa.¹²¹

Rääkkylässäpuolueenkannatusoli Pohjois-Karjalassa Nurmeksen maalaiskunnan jälkeen toiseksi korkein (24.7 %). Puolue ei kyennyt lunastamaan pienviljelijöille antamia lupauksia; se ajautui hajaannukseen maakunnassa jo joulukuussa 1933. Puolue hajosi omiin sisäisiin jännitteisiin.¹²²

Lapuan liikkeen ja oikeistoradikalismin aikakautta kuvaamaan lainattakoon yhdistyksen vuosikertomusta vuodelta 1932:¹²³

"Samoin saadaan todeta kuluneen vuoden olleen työläisjoukoille vielä enemmän puutteellisemman ja kurjemman, kuin mitä tiedetään enemmin olleenkaan, ja kaikki tämä tiedetään johtuneen työttömyydestä, sillä työn antajat on yleismaailmallista pula-aikaa hyväkseen käyttäen tahallisesti lopettaneet työmahdollisuudet työläisiltä. Näillä tällaisilla toimenpiteillä tiedetään olevan vissit tarkoitusperänsä. Näistä saadaan vaan toistamiseen todeta, kuinka oikeistolais-diktatuuriin pyrkivä aines hyökkää yhä aseellisesti suojeluskuntalaisainesta apunaan käyttäen, työläisiä, työläisjärjestöjä ja jopa vapaamielisiä porvareitakin vastaan, sekä tiedetäänpä järjestetyn pari aseellista kapinayritystä laillista hallitusta vastaan, kaikki nämä kuluneen vuoden tapahtumia, niin että 'vassistien' niin sanotut 'kuningasilveilyt' ei tästä maasta näytä loppuvan."

Taistelu pienviljelijän äänistä

Vuosikymmenen loppua kohti Rääkkylä oli kuten Suomikin vaurastuva ja eheytyvä yhteisö. Se kulki 1930-luvun poliittisesti yhtä jalkaa maan kanssa. Millainen kannatus eri puolueilla oli Oravisalossa ja Rääkkylässä? Siitä meillä on käytettävissä äänestysalueittaiset tiedot vuosien 1933 ja 1936 eduskuntavaaleista.

VUOSIEN 1933 JA 1936 EDUSKUNTAVAALIEN TULOS ÄÄNESTYSALUEITTAIN¹²⁴

VUOSI 1933	SDP		ML		ED		KOK		IKL		PIENVILJ	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Haapasalmi	75	27,4	48	17,5	-	-	14	5,1	-	-	136	49,6
Heinoniemi	27	23,1	35	29,9	5	4,3	7	6,0	4	3,4	39	33,3
Kirkonkylä	56	34,1	36	22,0	4	2,4	31		4	2,4	33	20,1
Nieminen	183	50,8	119	33,1	1	0,3	22	6,1	3	0,8	32	8,9
Oravisalo	121	41,1	79	26,8	8	2,7	35		5	1,7	47	15,9
Rasivaara	128	37,8	76	22,4	9	2,7	27	8,0	7	2,1	92	27,1
Salokylä	86	46,2	19	10,2	2	1,1	6	3,2	3	1,6	70	37,6
Varpasalo	53	41,4	41	32,0	4	3,1	15		2	1,6	12	9,4
Yhteensä	729	39,1	453	24,3	33	1,8	157	8,4	28	1,5	461	24,7
VUOSI 1936	SDP		ML		ED		KOK		IKL		PIENVILJ	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Haapasalmi	70	24,7	94	33,2	-	-	4	1,4	1	0,4	114	40,3
Heinoniemi	18	16,8	50	46,7	1	0,9	7	6,5	2	1,9	29	27,1
Kirkonkylä	41	29,3	43	30,7	6	4,3	28		1	0,7	21	15,0
Nieminen	156	43,6	139	38,8	-	-	28	7,8	1	0,3	34	9,5
Oravisalo	102	37,6	90	33,2	8	3,0	31		12	4,4	28	10,3
Rasivaara	87	30,3	125	43,6	3	1,0	22	7,7	3	1,0	47	16,4
Salokylä	79	43,2	32	17,5	3	1,6	3	1,6	3	1,6	63	34,4
Varpasalo	62	40,8	60	39,5	3	2,0	22		3	2,0	2	1,3
Yhteensä	615	34,5	633	35,5	24	1,3	145	8,1	26	1,5	338	19,0

SDP = Suomen sosialidemokraattinen puolue, ML = maalaisliitto, ED = edistyspuolue, kok = kokoomus, IKL = Isänmaallinen Kansanliike, PIENVILJ = Suomen Pienviljelijäin Puolue

Vuoden 1933 eduskuntavaalit suoritettiin vielä murrosvaiheessa, vaikka talous oli lähtenyt nousuun ja nousu näkyi jo Rääkkylässä. Vaaleissa oli kaksi murrosajan esille nostamaa puoluetta, nimittäin Suomen Pienviljelijäin Puolue ja kokoomuksen kanssa vaaliliitossa ollut Isänmaallinen

Kansanliike (IKL). Viimeksi mainitusta ei tullut merkittävää tekijää. Isänmaallinen Kansanliike sai vain 28 ääntä ja 1,5 %. Oikeistoradikalismilla ei ollut jalansijaa Rääkkylässä.

Suomen Pienviljelijäin Puolue sen sijaan keräsi 461 ääntä ja 24,7 % äänistä, mikä oli Pohjois-Karjalassa Nurmeksen maalaiskunnan jälkeen toiseksi korkein. Puolueen kannatus oli lähes 2,5-kertainen verrattuna koko vaalipiiriin (10,1 %). Se nousi kerta heitolla Rääkkylän toiseksi suurimmaksi puolueeksi. Tulos oli todellinen aikansa ”jytty”, sillä edellisissä vuoden 1930 vaaleissa puolue oli saanut ainoastaan 10 ääntä koko Rääkkylässä.

Vuonna 1929 perustetussa puolueessa arvosteltiin maalaisliittoa ja sosialidemokraatteja pienviljelijöiden unohtamisesta. Vahvinta Pienviljelijäin puolueen kannatus oli Haapasalmen äänestysalueella, jossa se sai liki puolet äänistä. Puolue taisteli sosialidemokraattien ja maalaisliiton kanssa samoista pienviljelijäväestön äänistä. Se vei ääniä molemmilta puolueilta, mutta ennen muuta maalaisliitolta, joka menetti selvästi asemiaan. Vuoteen 1930 verrattuna maalaisliitto menetti Rääkkylässä peräti 15,4 prosenttiyksikköä kannatuksestaan. Sdp:n tappio oli 5,3 prosenttiyksikköä.

Vuoden 1933 vaaleissa sosialidemokraatit olivat edelleen suurin puolue, se sai 729 ääntä ja 39,1 %. Puolueen vahvinta aluetta oli Niemisen äänestysalue, jossa se sai yli puolet

äänistä. Heinoniemeä lukuun ottamatta se oli ykkönen kaikilla äänestysalueilla. Maalaisliitto koki kovan kolauksen, kun se tipahti kolmanneksi suurimmaksi puolueeksi 453 äänellä ja 24,3 %:lla. Seuraavissa vuoden 1936 eduskuntavaaleissa maalaisliitto nousi suurimmaksi puolueeksi 633 äänellä ja 35,5 %:lla. Sekä Sdp että pienviljelijät menettivät asemiaan. Sosialidemokraatit saivat 34,5 ja pienviljelijät vajaa 20 % äänistä.

Miten Oravisalo sijoittui Rääkkylän poliittisella kartalla? Kylän äänestyskäyttäytyminen noudatteli pitkälti koko kunnan vastaavaa. Suurin puolue Oravisalossakin oli Sdp, mutta poikkeavaa oli pienviljelijöiden selvästi keskimääräistä alhaisempi kannatus. Vuoden 1933 vaaleissa Pienviljelijäin Puolue sai Oravisalossa 15,9 ja vuonna 1936 vain 10,3 % äänistä. Kokoomus ja edistyspuolue sen sijaan keräsivät oravisalolaisilta selvästi keskimääräistä enemmän ääniä. Maalaisliiton kannatus oli samalla tasolla kuin koko kunnassa.

Vuoden 1939 eduskuntavaaleissa Sdp:n äänimäärä kasvoi. Se sai 660 ääntä ja 34,5 %. Ajanjaksolla 1919-1939 sosialidemokraattisen puolueen kannatus Rääkkylässä laski noin 16 %. Kannatustaan puolue menetti vaalipiirissä eniten Nurmeksien ohella juuri Rääkkylässä, jossa kannatusta vei pienviljelijäliike. Kannatuksen laskua selittää myös vuokratiljelmien määrän väheneminen.¹²⁵

VALISTUSTOIMINTAA JÄSENILLE

Lukurengas ja näytelmäseura

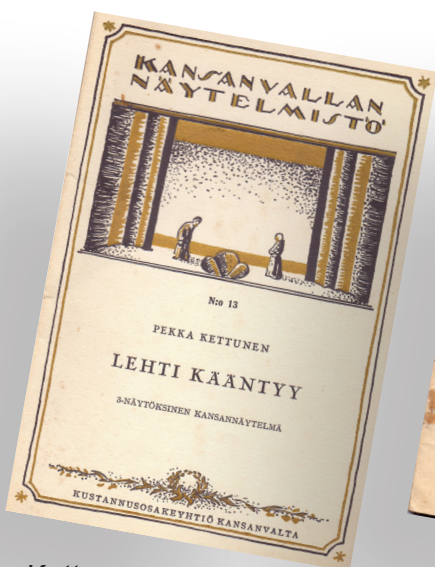
Työväenyhdistys oli sitä mieltä, että kortinpeluu, viinan salamyynti ja -keitto sekä velttous olivat pahasta. Alkuaikojen innokkaat uranuurtajat olivat 1910-luvulla pettyneitä nuorisoon. Yhdistys- ja poliittisen toiminnan pioneirit olivat ottaneet kasvatustehtävän, josta tärkeä osa oli hyvän kansalaisen kasvattaminen ja osana sitä tapojen hiominen. Se tuli hyvin konkreettisenä esiin työväentalon järjestyssäännöissä ja monissa muissa yhteyksissä.

Työväenyhdistyksen huvitoimikunta perustettiin jo yhdistyksen ensimmäisenä toimintavuonna. Toimikunta oli tärkeä osa työväenyhdistyksen toimintaa, sillä sen avulla järjestettiin mielenvirkistystä ja kerättiin samalla rahaa myös yhdistyksen muuta toimintaa varten. Huvitoimikunta kokoontui ahkerasti, toisinaan jäsentensä kotona, toisinaan työväentalolla.

Yhdistyksen keskuudessa on alkuvuosina ollut lukurengas, joka on lahjoittanut kirjansa yhdistykselle. Suoranaista lainauskirjojen ostoa ei yhdistys alkuvaiheessa tehnyt, vaan se sai kirjat lahjoituksena. Kirjastolle valittiin hoitaja ja toimikunta. Kirjastonhoitajista pitkäaikaisempia olivat Pekka Kettunen (1912-1913, 1920-1921) ja Heikki Sallinen (1926-1932). Vuonna 1932 kirjasto käsitti 130 nidettä.¹²⁶

Keskusteluseuratoimivuosina 1914-1916. Keskustelua on käyty mm. raittiudesta, naisasiasta, torpparikysymyksestä, elintarvike- ja työttömyyskysymyksestä, uskonnosta ja koulukysymyksestä. Kerho julkaisi omana äänenkannattajanaan Tuohus-nimistä aikakauslehteä.¹²⁷

Näytelmäseura perustettiin vuoden 1920 vuosikokouksessa. Sen jäsenet olivat enimmäkseen muissakin toimissa yhdistyksessä, joten "näytelmien harjoitukset ovat olleet liikarasisituksena, aiheuttaen sen, että näytelmät ovat harjoitellut liika hatarasti". Merkittävimmät esitetyt näytelmät olivat "Lalli", "Mustalaisen kosto", "Iimäellä", "Juhannustulilla", "Lääkäri vastoin tahtoa", "Hetken lapsia", "Kun lesket lempivät" ja "Laivan kannella".

*Pekka Kettusen
Lehti kääntyy -kansannäytelmän
kansi vuodelta 1930.
Pekka Kettusen kokoelma.*

*Pekka Kettusen
Voi maailmaa: kaksinäytöksinen
huvinäytelmän kansi vuodelta 1929.
Pekka Kettusen kokoelma.*

Yhdistyksen 20-vuotiskertomuksessa todetaan, että ”saatavana olleella näyttelijäkunnalla voisi esittää vaativampiakin kappaleita, mutta yhdistys on ollut liiankin itära näyttämöä varustaessaan”. Näytelmien ohjaajana toimi paikkakunnalla ollessaan Pekka Kettunen, joka tarvittaessa maalasi kaikki kulissit. Kun näyttämöpuoli tuli olemaan toimettona eikä tuloja ollut, yhdistys vuokrasi sen Rääkkylän Osuuskaupalle sivumyymälähuoneeksi 1931-33.¹²⁸

Näyttämökulissit 1930-luvulta.

Kuva 1. Raimo Virkkunen 2017. Kuva 2. Juha Paajaste 2017.

Opintokerho Alku

Siinä missä työväenliike on pyrkinyt levittämään aatettaan laajalle yleisölle, on myös sisäänpäin suunnatulla valistus-, sivistys-, ja kasvatustyöllä ollut merkittävä asema. Liikkeessä tiedostettiin tiedon olevan valtaa ja samalla tieto koettiin välineeksi paremman elämän tavoittelussa. Paikallisjärjestöjen tasolla tämä pyrkimys näkyi opintokerhojen ja luentotilaisuuksien järjestämisenä.

”Tiedon ja valistuksen siementen kylväjäksi” perustettiin opintokerho Alku 6.11.1921. Se kuului Työväen Sivistysliiton alaisuuteen. Jäseniä oli 16. Opintokokouksissa luettiin raittius- ja terveysoppia, yhteiskunta-, puhe- ja esiintymisoppia. Kaunokirjallisuudesta luettiin mm. Aleksis Kiven Seitsemän veljestä ja Jack Londonin Rautakorkoa.

Opintokerho oli nukuksissa kuutisen vuotta, kunnes heräsi uuteen toimintaan vuonna 1930. Puheenjohtajana toimi Heikki Sallinen, sihteerinä Antti Kähkönen ja opinto-ohjaajana Eero Reijonen. Kerho toimi vilkkaasti. 1930-luvun puolivälissä sen jäsenmäärä oli neljäkymmentä. Kerho kokoontui työväentalolla ja se sai vuosittain valtionavustusta kirjoina. Kerho hankki varoja itselleen iltamien pidolla. Opiskeluaineena pidettiin etupäässä ”Sosialismihistoriaa ja Lausuntaoppia”. Opintokerhon kokouksen ohjelma oli esimerkiksi lokakuussa 1930 seuraavanlainen:¹²⁹

- "1. Tervehdyssanat V. Turunen
2. Runo Anne Multanen
3. Kertomus Onni Reijonen
4. Runo Aarne Makkonen
5. Kertomus Heikki Lemettinen
6. Huumoria V. Turuselta
7. Keskustelukysymys, jonka esittää ja alustaa Simo Kurki."

Kuvassa Reijolan talon veljeksiä.

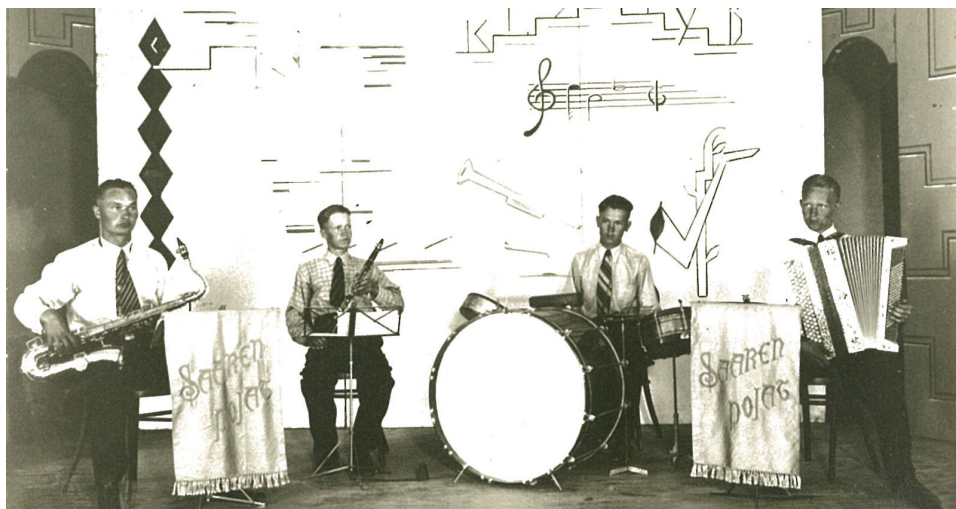
Vasemmalta Väinö, Veikko, Onni, Uuno-Olavi, Aatto ja Eero.

Kuva joskus vuosilta 1932-34. Kuva Reijolan arkisto.

Kerho julkaisi 1930-luvun alkuvuosina Penkoja-nimistä kerholehteä, jota luettiin illanvietoissa. "Toimitus missä sattuu. Toimitus auki yöt ja päivät noin 60 t vuorokaudessa. Ilmestyy tarp. vaatiessa. Päätoimittaja Onni Kähkönen, toimitussihteeri Veikko Ikonen ja vastaava toimittaja

Jaakko Laakkonen”. Näin luonnehdittiin lehden toimitusta 17.12.1933 ilmestyneessä numerossa. Lehdessä ilmestyi mm. pakinoita, runoja ja arvoituksia. Opintokerhon toiminta oli seisauksissa sotavuosina, kuten lähes kaikki yhdistystoiminta. Sotien jälkeen ensimmäisenä opinto-ohjaajana toimi Kalevi Ikonen, puheenjohtajana Eino Laasonen ja sihteerinä Veikko Karppanen. Vuonna 1945 kerhon jäsenmäärä oli 56. Sodan jälkeen opintokerho muokkautui sos.-dem. nuoriso-osastoksi, mikä jatkoi kunniakkaalla tavalla kerhon alkamaa työtä.¹³⁰

Uutena renkaana yhdistyksen toimintaa tuli ”poikiemme järjestämä monimiehinen orkesteri” Saarenpojat, jonka säännöt hyväksyttiin 3. marraskuuta 1935. Se toimi aktiivisesti sotavuosiin saakka. Orkesterin koko omaisuus kaikkine varoineen ja velkoineen luovutettiin orkesterin tekemällä päätöksellä 2.3.1941 Oravisalon työväenyhdistykselle.¹³¹

*Orkesteri Saarenpojat. Soittajat vasemmalta Olavi Ahonen, Yrjö Ilvonen, Reino Ilvonen ja Toivo Ilvonen.
Kuva Kari Kinnusen kotialbumi.*

Yhdistyksessä jatkui valistuksen ja kasvatuksen henki, korostettiin tietoa ja arvosteltiin viinankeittoa ja juopottelua. Valistuslinjaa seuraten iltamissa oli monipuolista ohjelmaa, mutta varmaan iltamien tanssi oli tärkeä vetonaula. Esimerkiksi vuonna 1935 pidettiin ohjelmallisia iltamia kuusi, vierailuillamia kolme ja tanssi-iltamia 11. Joulujuhla kuului myös ohjelmaan.¹³²

Voimistelu- ja urheiluosasto

Yhdistyksen voimistelu- ja urheiluosasto Oras perustettiin vuonna 1913. Voimistelun opastajana toimi Pekka Kettunen ja urheilun osalta Juho Kinnunen. Se toimeenpani muutamia jäsenten välisiä kilpailuja. Vuonna 1914 ostettiin seuralle kuula, keihäs ja teetettiin hyppytelineet.

Osasto kuitenkin nukahti pian, yritti sitten jonkun ajan kuluttua uudestaan Köntys-nimisenä, pitäen mm. voimisteluharjoituksia. Yhdistys ylläpiti urheilua jäsenten kesken järjestämällä hiihtokilpailuja talvisin. Kesäkilpailuja oli selvästi harvemmin. Välillä toiminta oli hyvinkin aktiivista. 1930-luvulla miesten hiihtokilpailuissa matkana oli 10 km, naisilla ja pojilla 2,5 km. Kilpailu Rääkkylän sos. dem. kunnallisjärjestön kiertopalkinnosta aloitettiin vuonna 1925. Oravisalon työväenyhdistys voitti kiertopalkinnon itselleen ylivoimaisesti vuonna 1932.¹³³

SODASTA HAJAANNUKSEEN

Sotavuodet

Vuoden 1939 menestyksellisten vaalien jälkeen puolue valmistautui innolla kunnallisvaaleihin. Valmistelut jäivät kuitenkin kesken, sillä Neuvostoliitto hyökkäsi Suomeen 30. marraskuuta. Oravisalon työväenyhdistyksenkin nuorempi miespolvi joutui sotaan. Vanhemmat miehet, jotka eivät joutuneet rintamapalvelukseen, tulivat kiinnitetyksi lukuisiin sotatilanteen vaatimiin tehtäviin.

Oravisalon työväentalo oli syksystä 1939 Salmin siirtolaisten majoituspaikkana. Väli rauhan aikana työväentalo oli armeijan käytössä, osan ajasta jopa lääkärin vastaanottoaikkana ja pienenä sairaalana. Sota-ajan se oli armeijan majoituskäytössä. Kesällä 1941 siirtoväen määrä Rääkkylässä oli 320 henkeä. Kaikenlainen puolue- ja järjestötoiminta kävi näin ollen lähes mahdottomaksi. Joulukuussa 1939 jäsenmäärä oli historiallisen alhainen, kun jäseniä oli vain 10. Jäsenmaksun maksaneita oli vuosina 1940 ja 1941 kumpanakin 16. Jatkosodan aikana jäsenverot ovat jääneet kantamatta ja tilittämättä. Yhdistyksen pöytäkirjat ja toimintakertomukset puuttuvat sotavuosilta, joten lähempää tarkastelua sotavuosien toimintaan ei voida tehdä.¹³⁴

Kaikkiaan Rääkkylään haudattuja ja siellä kirjoilla olleita menehtyi sodissa 1939-1945 Kansallisarkiston tietokannan mukaan 165. Tämän lisäksi tuli muualle haudattuja, mutta Rääkkylässä kirjoilla olleita 10, joten kaikkiaan Rääkkylässä kirjoilla olleita 175 joko kaatuitaikuoli myöhemmin haavoihinsa tai sitten sotaolosuhteissa sodan aikana sairauteen. Rääkkylän sankarihaudassa lepää 182 sankarivainajaa, joista 17 on kotoisin muulta kuin Rääkkylästä. Osalle yhdistyksen jäseniä tuli kohtaloksi jäädä ikuisesti sankariksi, osalle invaliditeetti.¹³⁵

Jatkosodan jälkeen tapahtuneen asutustoiminnan seurauksena maaseudun taloudellinen ja henkinen toimeliaisuus lisääntyi entisestään. Siirtolaisten ja muiden maansaantiin oikeutettujen myötä kylillä oli enemmän väkeä kuin koskaan aiemmin. Suuret ikäluokat syntyivät ja kylillä oli eloa, toimintaa ja tulevaisuuden uskoa.

Rääkkylään sijoitettiin evakkoja Ruskealasta ja Pälkjärveltä yhteensä 240 henkeä. Rääkkylän osalta siirtoväki näyttäisi olleen huipussaan vuonna 1950. Tällöin Rääkkylässä oli siirtoväkeä 621 henkeä eli 8,4 % väestöstä. Vähiten koko maakunnassa siirtoväen asuttaminen vaikutti tilalukuun ja peltoalaan juuri Rääkkylässä, jonne perustettiin 47 uutta tilaa ja peltoala kasvoi viitisen prosenttia. Muita asutustiloja perustettiin 58 eli maanhankintalain mukaisia asutustiloja tuli yhteensä 115 tilaa. Rääkkylässä asutustiloja oli 1950-luvun lopussa joka kymmenes tila. Asutuskaudella 1945-1955 Rääkkylän väkiluku suorastaan väheni suuren muuttotappion takia.¹³⁶

Sodasta kärsityistä menetyksistä huolimatta sodan jälkeisen ajan urheilu lähti Rääkkylässä ripeään nousuun. Poliittisesti aktiivisen vasemmiston mielestä tarvittiin TUL:n alainen seura myös Oravisaloon. Oravisalon työväentalolla perustettiin 1.4.1948 TUL:n alainen voimistelu- ja urheiluseura Oravisalon Oravat. Seuran puheenjohtajaksi valittiin Aarne Kinnunen ja sihteeriksi Antti Turunen. Johtokunnan vakinaisiksi jäseniksi valittiin lisäksi Aulis Kolehmainen, Eino Karppanen, Veikko Karppanen ja Kalevi Ikonen. Voimisteluohjaajaksi valittiin Aarne Kinnunen, pesäpallo-ohjaajaksi Aulis Kolehmainen ja kenttäurheilun ohjaajaksi Veikko Karppanen. Piiriltä tulleita urheiluhousuja jaettiin heinäkuussa 1947 seuraaville: Antti Turuselle, Lauri Tuonoselle, Veikko Karppaselle ja Väinö Ahoselle. Seuran jäsenmäärä oli 25.¹³⁷

SKDL haastajana

Sota-ajan menetykset ja uusi poliittinen tilanne sodan jälkeen nostivat Rääkkylässä kuten muuallakin väittelyn sodanajan politiikan oikeellisuudesta. Poliittiset vastakohdat korostuivat, mutta eivät Rääkkylässä olleet niin jyrkkiä kuin monilla muilla paikkakunnilla. Kommunistit ja heidän yhteistyö- ja peitejärjestöksi perustettu SKDL haastoivat muut ja saivat sekä kannattajia että myös ymmärtäjiä.

Vuoden 1945 maaliskuussa pidetyissä eduskuntavaaleissa otettiin kantaa taloudellisiin ja sosiaalisiin kysymyksiin, mutta ennen kaikkea kysymys oli sota-ajan politiikasta. Vaikka kommunisteilla oli ennen sotaa hyvin vähäinen kannatus, niin vuoden 1945 vaaleissa kovaäänisellä haastajalla oli vastakaikua. SKDL sai reilun viidenneksen äänistä, 544 ääntä (22,1 %). Se oli varsin paljon ottaen huomioon Rääkkylän työväenliikkeen maltillisen perinteen.

Sosialidemokraatit, jotka kilpailivat samoista äänestäjistä, keräsivät vain hiukan enemmän eli 589 ääntä (23,9 %). Maalaisliitto oli nyt rääkkyläläisten suurin puolue, 755 ääntä (30,7 %). Kokoomus sai 297 ääntä, pienviljelijät 267 ja edistys kutistui 11:een.

Sodan jälkeen nousi vahva kiinnostus politiikkaa kohtaa. Se oli koko maassa ja Rääkkylässäkin kommunistien ja SKDL:n haastetta ja muiden osalta vastaamista tähän haasteeseen. Kun Rääkkylässä ei 1920-luvulla ollut merkkejä kommunistien järjestötoiminnasta, niin sodan jälkeen haastaja SKP-SKDL pystytti omat järjestönsä. Vuosina 1946-1948 rekisteröitiin Rääkkylässä 10 SKDL:n sateenvarjon alla toimivaa yhdistystä, joista Oravisalon Demokraattinen Yhdistys 30.3.1946.¹³⁸

SKDL haastoi ennen kaikkea sosialidemokraatit, ja työväenyhdistysten sisällä alkoi rajanveto. Sosialidemokraattisessa puolueessa tehtiin selkeä rajanveto

vuoden 1946 kesäkuussa pidetyssä ylimääräisessä puoluekokouksessa, kun puolueen enemmistö torjui yhteistyön SKDL:n kanssa ja miehitti yksin puoluejohdon. Syksyllä 1946 käynnistettiin SKDL:ää arvosteleva "Jo riittää"-kampanja.

Vuoden 1948 kesällä suoritettiin eduskuntavaaleissa myös suuri rajanveto. Kuten koko maassa, Rääkkylässäkin olivat vastakkain lähinnä SKDL ja muut. Kysymys ei ollut Rääkkylän asioista, vaan valtakunnan. Vaaleissa kansandemokraatit kärsivät odotetusti tappion. Sen sijaan Rääkkylässä kansandemokraatit kasvattivat äänimääräänsä 544 äänestä 685:een. Sdp menetti kannatustaan, 589:stä 512:aan. Maalaisliitto kasvatti kannatustaan 755:stä 1417:een. SKDL sai 23,4 %, maalaisliitto 48,5 % ja sosialidemokraatit 17,5 %.

Sodan jälkeen toimitetuissa eduskuntavaaleissa SKDL:lla oli sosialidemokraatteja suurempi kannatus Rääkkylässä. Rääkkylässä edellytykset kommunismin leviämislle olivat hyvät, sillä kaikki muu poliittinen toiminta oli sodan jälkiseurauksena ollut täysin lamaannuksissa. Järjestämällä ensimmäisenä toimintaa, saivat kommunistit kannatusta Rääkkylässä. Vuoden 1954 vaaleissa Sdp nousi suurimmaksi työväenpuolueeksi neljän äänen turvin (639-635), mutta menetti asemansa jo seuraavissa vaaleissa. Sosialidemokraatit ohittivat SKDL:n vasta vuoden 1966 eduskuntavaaleissa. Rääkkylässä Sdp:n kannatus oli selvästi heikompaa kuin koko vaalipiirissä, kuten oheisesta taulukosta havaitaan.¹³⁹

SOSIAALIDEMOKRAATTIEN KANNATUS (%) EDUSKUNTAVAALEISSA RÄÄKKYLÄSSÄ JA KUOPION LÄÄNIN ITÄISESSÄ VAALIPIIREISSÄ 1945-1958

Vaalit	Rääkkylä	Kuopion itäinen piiri
1945	23,9	37,2
1948	17,5	35,4
1951	19,2	35,0
1954	22,1	33,4
1958	21,2	32,8

Yhdistys ja sen jäsenet

Sodan päättymisen ja miesten kotiuttaminen elvyttivät järjestötoiminnan nopeasti. Kunnallisjärjestöjen toiminta elpyi sodan jälkeen verrattain hitaasti. Kunnallisjärjestöä vailla olevissa kunnissa järjestön tehtäviä hoiti joku työväenyhdistys. Rääkkylässä se oli Oravisalon työväenyhdistys.¹⁴⁰

Yhdistyksen puheenjohtajana jatkoi vuoteen 1948 Heikki Sallinen. Hänen jälkeensä puheenjohtajana toimivat työmies Väinö Karppanen, tilallinen Eero Reijonen ja talollisen poika Kalevi Ikonen. Työmies Veikko Karppanen johti yhdistystä vuosina 1959-1964. Yhdistyksen sihteerinä toimi vuoteen 1940 Antti Kähkönen. Hänen jälkeensä sihteerinä toimivat mylläri Yrjö Makkonen, talollisenpoika Kalevi Ikonen ja tilallinen Yrjö Ilvonen, jonka kausi kesti 10 vuotta (1959-1969).¹⁴¹

Eero Reijonen 1950-luvulla. Reijolan arkisto.

Vuonna 1940 yhdistyksen jäsenmäärä oli 15, josta se nousi vuoteen 1951 mennessä 41:een. Tällä tasolla se säilyi 1950-luvun ajan. Varsinainen puoluehajaannuksen aika ei Oravisalon Työväenyhdistyksen jäsenmäärässä näkynyt.

Puolue repeää kahtia

Sdp:n johdossa oli 1950-luvun alkuvuosina alkanut jakaantuminen kahden erilaisen talouspoliittisen ajattelun kannattajiksi suhteessa hinta- ja palkkasäännöstelyyn sekä maatalouden tukiaisiin. SAK:n taholla esiintyi myös näkemyksiä ammattiyhdistysliikkeen ja puolueen yhdenvertaisuudesta, mutta Sdp:n eduskuntaryhmään palannut Väinö Tanner torjui vaatimukset. Näkemyserot kärjistyivät vuonna 1955, mutta ne jäivät Sdp:n puoluekokouksessa ratkaisematta. Erimielisyydet alkoivat puoluekokouksen jälkeen kuitenkin levitä SAK:n sosialidemokraattisjohtoisten liittojen sisällä samalla kun SAK:n sisällä esiintyi eriäviä mielipiteitä siihen kuuluvien ammattiliittojen asemasta ja itsenäisyydestä.

Puolueen hajaannus henkilöityi Väinö Leskisen, Emil Skogin ja Aarre Simosen ympärille. Leskisläisiksi kutsutut puolustivat palkansaajien ja kuluttajien oikeuksia vaatien maataloustukien vähentämistä. Skogilaiset (vuodesta 1964 simolaiset) sen sijaan ymmärsivät pienviljelijöiden asemaa. Vuoden 1957 puoluekokouksen näkemyserot johtivat jo avoimesti yhtäältä "skogilaisten" ja toisaalta "leskisläisten" ryhmittymän muodostumiseen. Huhtikuussa 1957 pidetyssä ylimääräisessä puoluekokouksessa leskisläiset saivat niukan enemmistön. Puolueen puheenjohtajaksi valittiin Leskisen tukema Väinö Tanner, joka oli vielä puolueen riviväelle ylin auktoriteetti. Kokouksen jälkeen yritetyt sovintoneuvottelut eivät johtaneet tuloksiin. Puolue hajosi käytännössä kahtia.

Vähemmistö muodosti entisen puheenjohtaja Skogin nimeä kantaneen ryhmittymän, ja he jättäytyivät puoluejohdon ulkopuolelle ja järjestäytyivät puolueoppositioksi, ns. "Ryhmä 94:ksi". Vuonna 1959 he päättivät perustaa Työväen ja Pienviljelijäin Sosialidemokraattisen Liiton (TPSL). Puolueen puheenjohtajaksi valittiin Emil Skog.

Perusjärjestötasolleedetessäänriitajakoisosialidemokraattisen työväenliikkeen kahtia, SAK:n enemmistön, TUL:n ja puolueen opposition jäädessä toiselle ja puolueen enemmistön ja osan SAK:laisista sosialidemokraateista toiselle. SAK jäi skogilaisille, mutta koki myös hajaannuksen. Lopulta SAK:n rinnalle syntyi puolueen tukemana Suomen Ammattijärjestö (SAJ). Myös TUL hajosi, kun sosialidemokraattien johtamat urheiluseurat irtautuivat ja perustivat uuden keskusliiton, TUK:n. Osuuskauppaliike ja työväen rahalaitokset sen sijaan pysyivät puolueen leskisläisten hallussa.

Puoluehajaannus heijastui myös Oravisalon työväenyhdistyksen toimintaan. Vuoden 1958 toimintakertomuksessa todetaan: "Täytyy vielä lopuksi tässä ikäväkseni todeta, että myöskin tässä meidän yhdistyksessämme on ilmennyt samanlaista kahtiajakoisuutta kuin mitä koko puolueessamme, sen takia on kokouksemme olleet eripuraisia ja riitaisia. Toivon että rähinät lopetettaisiin ja palautettaisiin yksituumaisuus ja sopu keskenämme."¹⁴²

Eduskuntavaaleissa kesällä 1958 saivat sos.dem. opposition

edustajat omilta listoiltaan valituksi kolme kansanedustajaa. Lisäksi Sdp:n ryhmästä irtaantui vaalien jälkeen 11. Oppositiolle muodostui siten 14 edustajaa ja Sdp:lle 37 kansanedustajan suuruiset ryhmät. Valtakunnallisessa politiikassa alkoi sosialidemokraattien pitkä alhon tie.

Rääkkylässä näkyvin opposition edustaja oli Oravisalon työväenyhdistyksen puheenjohtaja Kalevi Ikonen. Kun vaalipiiristä kansanedustajaksi valitun Vilho Turusen havaittiin välittömästi vuoden 1958 vaalien jälkeen jättäytyneen oppositioon, annettiin menettelystä paheksuva julkilausuma. Kalevi Ikonen pyysi tällöin pöytäkirjaan merkittäväksi eriävän mielipiteensä. Vuosikokouksessa 8. helmikuuta 1959 kuultiin yhdistyksen puheenjohtaja Ikonen erojaispuhe yhdistyksen toiminnasta.¹⁴³ Yhdistyksen puheenjohtajaksi valittiin Veikko Karppanen, sihteeriksi Yrjö Ilvonen ja rahastonhoitajaksi Heikki Kinnunen. Kun Kalevi Ikonen julkisesti esitti kuuluvansa ”simoslaisiin”, erotettiin hänet yhdistyksen jäsenyydestä helmikuussa 1960. Puolueriidan aikana osa jäseniä joutui lähtemään.¹⁴⁴

Puoluekokous 1963 ja Rafael Paasion valinta puolueen puheenjohtajaksi käynnisti sovintoneuvottelut sosialidemokraattien ja vanhan opposition eli TPSL:n välillä. Pohjois-Karjalassa piirijärjestöjen välillä päästiin sopimukseen. Molempien puolueiden piirikokoukset hyväksyivät samana päivänä, 21.3.1964, puolueiden yhdistymisen. TPSL:n

puoluekokous toukokuussa ei kuitenkaan hyväksynyt sovintoesitystä, vaan lykkäsi sovinnon aikaan saamista. Puolueiden yhdistyminen lykkäytyi tämän seurauksena aina 1970-luvun alkuun saakka.¹⁴⁵

Joulukuussa 1965 yhdistyksen pöytäkirjaan kirjattiin: "Kalevi Ikonen jatkaa jäsenyyttään Oravisalon Työväenyhdistyksessä vuodesta 1966 alkaen." Tämä oli käytännössä päätepiste puoluehajaannukselle Oravisalossa ja Rääkkylässä.¹⁴⁶

Huvitoiminta

Opintokerho Alku ja orkesteri Saarenpojat tekivät maaliskuussa 1936 aloitteen tanssilavan rakentamisesta Kivisalmeen veljekset Reijosen maalle laiturin taakse. Rakennustoimikuntaan valittiin Eero Reijonen ja Toivo Ilvonen.

Kivisalmen huvimaja rakennettiin kevättalvella 1936 kesätoimintaa varten. Huvimajan vihkiäiset oli tarkoitus pitää 31.5.1936, mutta nimismies ei myöntänyt siihen lupaa. Yhdistys vastaanotti huvimajan rakennustoimikunnalta tammikuussa 1937. Lähes puolentoista vuoden odottelun jälkeen huvimajalle saatiin käyttöoikeus.¹⁴⁷

Tämä maja purettiin 1957 ja samalle paikalle rakennettiin uusi ja entistä ehompi huvimaja. Pertti Korhonen laati

uuden huvimajan rakennuspiirustukset, jotka on päivätty 18.12.1956. Rakentamisesta päätettiin lopullisesti helmikuun vuosikokouksessa 1957. Oravisalon työväenyhdistyksen kokouksessa 10.3.1957 päätettiin ottaa Rääkkylän Saarien osuuskassasta lainaa lavan rakentamista varten 300 000 markkaa. Tanssilavarakennusta varten ostettiin 60 rullaa kattohuopaa. Talkoot vanhan huvimajan purkamiseksi pidettiin 20.4.1957. Samassa kuussa hyväksyttiin Pertti Korhosen tekemä urakkatarjous ”Oravisalon Työväenyhdistyksen huvimajan rakentamisesta Kivisalmeen”, joka suuruudeltaan oli 145 000 markkaa (noin 3 800 euroa). Lavan tuli valmistua kuukauden sisällä. Juhannustanssit päätettiin pitää Kivisalmen huvimajalla 21.6.1957.

Lavan vuokraksi päätettiin seuraavaa: myyty lippuja 80-100 kpl vuokra 1000 mk, 100-130 pääsylippua vuokra 1500 mk ja 130 pääsylipusta ylöspäin 2000 mk. Jos lippuja myytiin yli 200 kpl oli vuokra 2500 mk. Jos lipun hinta oli yli 100 mk nostettiin eri sarjoissa vuokraa 500 markalla. Ensimmäisenä lava vuokrattiin Kisa-Veikoille 21.7.1957. Työväentalon (Kulmapirtti 7^{16a}) ja huvimajan (Kiviranta 1^{19a}) tontit ostettiin yhdistykselle vuonna 1960. Tanssitoimintaa pyöritettiin kymmenisen vuotta. Kivirannan tontti myytiin toukokuussa 1969 konsulentti Erkki Suhoselle.¹⁴⁸

SOSIALIDEMOKRAATTIEN NOUSU

Vaalimenestys vaihtelee

1950-luvulta lähtien Rääkkylä oli hitaasti, mutta varmasti tyhjenevä pitäjä. Väkiluvun kasvu pysähtyi jo 1940-luvun loppuvuosina. Työmahdollisuuksien puuttuminen – kauppaliikkeet ja muutama saha tai korjaamo – eivät voineet uutta polvea sijoittaa. Suurimmat tilat alkoivat hankkia lypsykoneita ja traktoreita, mikä vähensi palveluväen ja avustavien perheenjäsenten tarvetta. Sieltä lähdettiin ja oli lähdettävä maailmalle, kuten lukemattomista muista Suomen syrjäkunnista. Tämä tunnustettiin, mutta samaan aikaan tehtiin työtä hartiavoimin kyläkuntien säilyttämiseksi. Rääkkylä kuului vuosina 1951-1960 Kiihtelysvaaran ja Tuupovaaran ohella niihin kuntiin, jotka kärsivät yli 20 promillen muuttotappion vuotta kohden.¹⁴⁹

1960-luvun alussa kuntainliittojen velvollisuuksiin 14 markkaisesta veroäyristä jouduttiin käyttämään 3 markkaa. Tulonmuodostus asukasta kohti oli 67 000 markkaa, mikä merkitsi sitä, että Rääkkylä oli koko läänin huonompia pitäen perää Juuan kanssa. Toisaalta maatalousvaltaisessa kunnassa sosiaaliset menot eivät sentään olleet kaikkein ankarampia, sillä siellä elettiin, jos ei paljon irtonaisen rahan kanssa mälläten, niin kuitenkin omilla toimeen tullen. Väkiluvussa tapahtui hidasta, mutta varmaa vähenemistä. Vielä vuonna

1950 räikkyläläisiä oli lähes 7400, mutta vuonna 1960 vain hieman yli 6200.

Oravisalon työväenyhdistyksen jäsenmäärä oli laskenut vuoteen 1962 mennessä viiteentoista, joista naisjäseniä oli kolme. Eduskuntavaalien 1962 tulos oli odotetusti tappiollinen. Sosialidemokraattien ääniosuus laski edellisistä eduskuntavaaleista lähes 10 prosenttiyksikköä. Puolueen kannatus oli Räikkylässä alhaisempi kuin koskaan ennen. Sdp sai 330 ääntä ja 11,7 %.

Vaalien suurimmat voittajat olivat maalaisliitosta eronnut Suomen Pientalonpoikien Puolue eli vennamolaiset ja TPSL. TPSL:n ääniosuus jäi kuitenkin 4,2 %:een. Kunnallisvaaleissa lokakuussa 1964 selkiytyi Räikkylässä sosialidemokraattien asema. TPSL ei saanut uuteen valtuustoon edustusta, ja sosialidemokraattien osuus kasvoi neljään. SKDL/SKP oli edelleen suurempi viiden valtuutetun ryhmällään. Valtuustossa säilyi ei-sosialistinen enemmistö luvuin 12-9.

Kunnallisvaaleista lokakuussa 1968 muodostui taitekohta sosialidemokraattien ja kansandemokraattien keskinäisessä voimamittelössä. Vaaleissa sosialidemokraatit saivat 482 ääntä ja 4 paikkaa, kun kansandemokraatit saivat tyytyä 338 ääneen ja 3 paikkaan. Suurin puolue oli keskustapuolue 11 paikalla ja Smp:n ryhmä (2 paikkaa) oli kokonaisuudessaan uusi. Kokoomus sai yhden paikan. Valtuustoon tuli selvä seitsemän paikan ei-sosialistinen enemmistö (14-7).

Valtakunnallisessa politiikassa alkoi hiljalleen näkyä sosialidemokraattisen puolueen uuden linjanvedon ja eheytyksen seuraus kannatuksen kasvuna. Vuoden 1966 eduskuntavaaleissa enemmistö paikoista tuli vasemmiston puolueille. TPSL:n kannatus oli sulanut täysin, sillä se sai Rääkkylässä vain 16 ääntä. Sosialidemokraatit nousivat suurimmaksi työväenpuolueeksi 520 äänellä ja 19,5 %:lla. Maaltapaon poliittisena seurauksena maalaisliitto ja SKDL menettivät kannatustaan.

SOSIAALIDEMOKRAATTIEN KANNATUS (%) EDUSKUNTA- JA KUNNALLISVAALEISSA RÄÄKKYLÄSSÄ JA POHJOIS-KARJALAN VAALIPIIRISSÄ 1962-1970

Vaalit	Rääkkylä	Pohjois-Karjalan vaalipiiri
Eduskuntavaalit 1962	11,7	22,0
Kunnallisvaalit 1964	18,5	28,6
Eduskuntavaalit 1966	19,5	31,2
Kunnallisvaalit 1968	19,0	26,0
Eduskuntavaalit 1970	13,5	22,3

Suomen Maaseudun Puolueesta (SMP) tuli vuoden 1970 "rotestivaalien" suurin voittaja ja samalla kunnan toiseksi suurin puolue 25,5 prosentin ääniosuudella. 1930-luvullahan Suomen Pienviljelijäin Puolue oli myös saanut saman suuruisen ääniosuuden. Vaalien suurimmat häviäjät olivat keskustapuolue, yli yhdeksän prosenttiyksikköä, sekä

sozialidemokraatit, jotka menettivät kuusi prosenttiyksikköä. Sdp oli suurin työväenpuolue 13,5 prosentilla, kun kansandemokraatit saivat tyytyä 10,1 prosenttiin. Suuresta vaalitappiosta huolimatta keskustapuolue säilytti suurimman puolueen aseman 39,1 prosentilla.

TYÖVÄENYHDISTYS 1970-LUVULLA

Oravisalon työväenyhdistyksen perustamisesta tuli vuonna 1971 kuluneeksi 60 vuotta. Maaliskuun 12. päivänä järjestetyn juhlan puhujaksi saapui kansanedustaja Osmo Kaipainen. Yhdistyksen kunniapuheenjohtajaksi kutsuttiin Mikko Ikonen ja kunniajäseniksi Hilja ja Kalle Kurki sekä Eino Holopainen ja Heikki Laasonen. Yhdistyksen johtokuntaan kuuluivat seuraavat jäsenet: Eino Pakarinen, Heikki Kinnunen, Esko Kinnunen, Erkki Herranen, Kalevi Ikonen, Anja Kurki, Jussi Hirvonen ja Pekka Kaartinen. Tämä joukko johti yhdistystä seuraavat kolme vuosikymmentä.¹⁵⁰

Tilallinen Eino Pakarinen heilutti puheenjohtajan nuijaa vuosina 1965-1977. Hänet tunnettiin myös kovana urheilijana. Hypönniemellä syntynyt Pakarinen saavutti hiihtourallaan merkittävän palkintokokoelman, jonka hän luovutti Rääkkylän kunnalle. Sitä säilytettiin kunnantalon aulan vitriineissä usean vuoden ajan. Helmikuussa 1977 Eino Pakarinen erosi puheenjohtajan paikalta ja yhdistyksestä, jolloin

puheenjohtajaksi nousi pitkäaikainen varapuheenjohtaja Esko Kinnunen. Kinnunen toimi puheenjohtajana 1977-1982, minkä jälkeen hän jatkoi vielä varapuheenjohtajana vuoteen 1989. Uudeksi varapuheenjohtajaksi valittiin Panu Rantala, jota vuonna 1995 seurasi Erkki Herranen.

Vuonna 1970 yhdistyksen sihteeriksi palasi Kalevi Ikonen, jonka kausi päättyi vuonna 1982. Ikosesta tuli yhdistyksen puheenjohtaja (1983-1994). Häntä seurasi Panu Rantala (1995-1997). Uudeksi sihteeriksi valittiin Marjatta Tolvanen (1983-2009). Pitkäaikainen rahastonhoitaja oli Heikki Kinnunen. 1980-luvulla ja 1990-luvun alussa rahastonhoitajana toimi Simo Malinen. Vuonna 1994 rahastonhoitajaksi tuli Vieno Rautala. Yhdistyksen johtavista naisista mainittakoon Anja Kurki, Helmi Turunen ja Marjatta Tolvanen.¹⁵¹

*Marjatta Tolvanen
toimi yhdistyksen sihteerinä
27 vuotta (1983-2009).
Lisäksi hän istui kunnanval-
tuustossa viisi kautta.
Kuva Marjatta Tolvasen
kotialbumi.*

Yhdistyksellä oli sääntömääräiset kokouksensa ja edustuksensa, joiden puitteissa yhdistyksen toiminta vuodesta toiseen kulki. Vuosittain on pidetty vappu- ja pikkujoulujuhlat. Uusina toimintamuotoina tulivat kuvaan äitienpäiväjuhlat, retkeilytoiminta ja vierailut vanhustentalossa. Näin haettiin muuttuneisiin oloihin soveltuvaa virkistävää yhdessäoloa, virikkeitä muustakin kuin suoranaisesta poliittisesta toiminnasta. Kokemukset olivat niin myönteisiä, että retkistä tuli yhdistystoimintaan melkein pä säännöllinen muoto.

Heikkoutena oli jäsenistön aktiivisuuden heikentyminen. Päätöksenteko oli ainakin osittain jäänyt pienentyneen aktiivijäsenten joukon varaan. Jäsenistö harmaantui ja huoli yhdistyksen tulevaisuudesta nousi esiin. Toimintakertomuksessa vuodelta 1976 todetaan:¹⁵²

”Omassa sisäisessä toiminnassamme on vuosi 1976 ollut edellisten kaltainen, mitään mullistavia ei ole tapahtunut ja mitempää pystyi, kun jäsenistömme on harmaatukkaista, mieluummin jo keski-ijän sivuuttanutta. Kun tätä taustaa vasten ajattelee toimintaamme, tulee mieleen väkisin ajatus, katkeaako vuonna 1911 esi-isien alkama työ. Tätä kysymystä on pohdittu yhdistyksen piirissä, vastausta vaan ei ole saatu... Ajatellessa eteenpäin toimintaa valtaa joskus mielen pessimismi. Kuitenkin pitäisi jaksaa, on vuosikymmenien vakaa aate, on oma ryjysija (talo).”

Oravisalon työväenyhdistyksen jäsenmäärä vuonna 1976 oli 45, kun Kompakan työväenyhdistykseen kuului 3 ja Rääkkylän sos. dem. yhdistykseen 19 jäsentä. Vuoden 1980 lopulla yhdistyksen jäsenmäärä oli noussut 57:een.¹⁵³ Oravisalo oli selvästi suurin

työväenyhdistys kunnassa. Jäsenmäärä oli kohtuullinen, vaikka nuorten mukaan saamisen vaikeutta valiteltiin koko 1970-luvun. Maaltapako verotti erityisesti parhaassa työiässä olevaa väestöä. Vaikka jäsenmäärä ei laskenutkaan, jäsenistön keski-ikä nousi jyrkästi. Vapaajäseniä tuli yhä enemmän. Tämä oli ongelma kaikessa yhdistystoiminnassa.

Eduskuntavaaleissa Sdp:n kannatus Rääkkylässä on ollut keskimäärin 10 prosenttiyksikköä alhaisempi kuin koko vaalipiirissä. Kunnan valtuustoluokka oli keskustaloluokka, joka nautti selvästi suurempaa kannatusta kuin koko vaalipiirissä. Rääkkylässä se sai keskimäärin noin 10 prosenttiyksikköä suuremman ääniosuuden kuin koko maakunnassa. Rääkkylä oli puolueen ydinalueita.

SOSIAALIDEMOKRAATTIEN KANNATUS (%)

EDUSKUNTA- JA KUNNALLISVAALEISSA

RÄÄKKYLÄSSÄ JA POHJOIS-KARJALAN

VAALIPIIRISSÄ 1972-1980.¹⁵⁴

Vaalit	Rääkkylä	Pohjois-Karjalan vaalipiiri
Eduskuntavaalit 1972	15,1	25,1
Kunnallisvaalit 1972	20,1	29,0
Eduskuntavaalit 1975	17,0	28,4
Kunnallisvaalit 1976	19,9	30,0
Eduskuntavaalit 1979	15,9	28,3
Kunnallisvaalit 1980	25,9	31,4

Rääkkylässä kunnallispoliittiset voimasuhteet pysyivät 1970-luvulla melko vakaina. Suurin puolue oli keskustapuolue, toiseksi suurin Sdp ja kolmanneksi suurin SKDL. Kunnallisvaaleissa Sdp sai yleensä neljä paikkaa, joista kaksi paikkaa tuli Oravisalolle. Vuoden 1976 kunnallisvaaleissa puolueen paikkamäärä nousi viiteen, mutta oravisalolaisten valtuutettujen määrä tipahti yhteen. Seuraavissa kunnallisvaaleissa äänestysvilkkaus nousi ennätykseen (79,9 %). Sdp saavutti vuosikymmeneen parhaan tuloksen, 487 ääntä ja 6 paikkaa. Oikeiston ja vasemmiston voimasuhteet pysyivät ennallaan. Puolueitten valtuustopaikat jakaantuivat seuraavasti: keskusta (10), Sdp (6), kokoomus (4), SMP (3), SKDL (2), kristilliset (1) ja liberaalit (1). Valtuustosta tuli porvarienemmistöinen paikoin 19-8.

KUNNALLISVAALITULOKSIA 1970-LUVULLA

	1969- 72	1973- 76	1977- 80
SDP	4	4	5
SKDL	3	2	3
Kesk	11	11	14
Kok	1	2	2
SMP	2	2	-
SKYP	-	-	1
Krist	-	-	2

*Oravisalon työväentalo 2002.
Valokuva Outi Suoranta.*

"Manu-presidentiksi!"

Oravisalon sos. dem. työväenyhdistyksen toiminta seurasi 1980-luvulla pääosin edeltävien vuosien toimintalinjoja. Yhdistyksellä on ollut sääntömääräiset kokouksensa ja edustuksensa. Yhdistyksen poliittinen toimintaympäristö oli 1970-luvun jälkeen muuttunut merkittävästi ja yhteiskunnan poliittinen ilmapiiri oli 1970-luvun vasemmistolle otollisten vuosien jälkeen heilahtanut yleisen politiikan vastaisuuden kautta oikealle.

Osin myös kiinnostus poliittiseen osallistumiseen heikkeni, jopa poliittisesti sitoutuneiden keskuudessa. Kokouksissa ei käyty kovinkaan ahkerasti, luotettiin ilmeisesti siihen, että valitut edustajat kyllä asiat hoitavat.

1980-luvun merkittävimpiä tapahtumia oli uuden presidentin valitseminen. Keskustelu vallan vaihdosta käynnistyi toden teolla vuonna 1981. Tilaisuutta pidettiin erinomaisena saada Suomeen ensimmäinen sosialidemokraattinen presidentti. Sosialidemokraattinen puolue nimesi tohtori Mauno Koiviston presidenttiehdokkaaksi.

Vuoden 1982 presidentinvaalit saivat ihmiset liikkeelle, vaikka kiinnostus politiikkaan olikin muuten alkanut heiketä. Oravisalon työväenyhdistyksessäkin voimat keskitettiin vaalityöhön. Äänestysprosentti kohosi hyvin korkealle ja naiset lähes saavuttivat Rääkkylässä miehet. Tuloksista ilmeni, että puolueen ehdokkaita äänesti valitsijamiesvaaleissa huomattavan runsaasti myös muut kuin totut sosialidemokraattien kannattajat. Sosialidemokraattien ääniosuus kunnassa oli 38,6 % (koko vaalipiirissä 47,5 %). ”Manu-ilmiö” näkyi siis Rääkkylässäkin vahvasti. Paras esimerkki siitä, että Koiviston vaaliliiton äänistä suurin osa oli vain ikään kuin lainassa, saatiin eduskuntavaaleissa maaliskuussa 1983. Puolueen kannatus Rääkkylässä oli 20,1 %.¹⁵⁵

Vuoden 1988 suorassa henkilövaalissa Koivisto sai Rääkkylässä 41,7 % annetuista äänistä. Edellä oli niukasti Paavo Väyrynen, joka keräsi 42,9 %. Vaalit kiinnostivat ihmisiä, sillä äänestysprosentti kohosi 81,2 %:iin. Presidentinvaalien tuloslaskennan hyvin varhaisessa vaiheessa kävi selväksi, että suora vaali ei toteutuisi, vaan valitsijamiehet joutuisivat töihin. Koivisto sai valitsijamiesvaalien toisella kierroksella 189 ääntä ja vaalin tulos oli ratkennut.¹⁵⁶

KOHTI NYKYPÄIVÄÄ

Rakennemuutoksen muovaama kunta

Rääkkylän elinkeinorakenne on ollut kovin yksipuolinen. Maa- ja metsätaloudesta sai toimeentulonsa 1960-luvulla 80 % ja vielä 1980-luvulla lähes puolet ammatissa toimivasta väestöstä. Rääkkylä oli edelläkävijä maatalouden ja sen liitännäiselinkeinojen kehittämistyössä. Rääkkylästä luotiin sipulipitäjä ja maan suurin herukkapitäjä. 1970-luvulla Ahvenanmaa ja Rääkkylä olivat suurimpia sipulintuotantoalueita.¹⁵⁷

Vihannesviljelyn ohella Rääkkylässä kehitettiin marjanviljelyä. Kun 1970-luvun lopulla Rääkkylään istutetut 250.000 mustaherukkapensasta olivat täydessä tuotoksessaan, Rääkkylä oli maamme suurin mustaherukkapitäjä. Rääkkylässä oli mustaherukan viljelyalue tuolloin yli 60 hehtaaria. Rääkkylä oli tässä työssä maakuntamme kunnista ensimmäinen ja muita edellä, jopa 10 vuotta.¹⁵⁸

Teollisten työpaikkojen määrä oli vähäinen. Esimerkiksi vuonna 1970 teollisuudesta sai elantonsa vain 5 % ammatissa toimivasta väestöstä. Tästä seurasi, että verotulokertymä oli niukka; asukasta kohti laskettu äyrimäärä oli alhaisimpia koko maassa. Kunnan palveluvarustuksen kehittäminen oli jälkeenjäänyt, investointien määrä oli vähäinen.¹⁵⁹

Pohjois-Karjalassa ensimmäinen kunnallinen teollisuushalli rakennettiin Rääkkylään vuonna 1967. Rääkkylä siirtyi ensimmäisenä kuntana Pohjois-Karjalassa peruskouluun. Koulutuksen saralla Rääkkylä oli edelläkävijä, sillä myös kaksivuotinen kansalaiskoulu perustettiin ensimmäisenä kuntana Pohjois-Karjalassa Rääkkylään. Merkittävä kehitys Rääkkylän koululaitoksessa oli 1954 tapahtunut yksityisen oppikoulun saaminen paikkakunnalle.¹⁶⁰

Tuupovaaran kanssa ensimmäisinä ryhdyttiin rakentamaan vanhustentaloja. Rääkkylän ensimmäinen vanhustentalo Ilvestupa rakennettiin kahdessa kuukaudessa kesällä 1969. Ilvestupa rakennettiin pääasiassa talkootyönä ja lahjoituksina saaduista rakennustarvikkeista. Ilvestuvan rakentaminen oli tapaus, joka aikanaan sai suurta huomiota osakseen. Osoittihan se, että maaseudulta löytyy tarvittaessa auttamishalua ja yhteishenkeä. Ilvestuvan rakentaminen oli rääkkyläläisen yhteistyön ja hengen suuri näyte. Se oli myös osoitus siitä, että vanhusten asuntokysymys oli paikkakunnalla vaikea sosiaalinen ongelma. Yhdistyksen työn tuloksena 14 vanhusta sai elokuussa 1969 kunnollisen asunnon viimeisiksi elonsa vuosiksi.¹⁶¹

Oheiseen kaavioon on merkitty Rääkkylän väkiluvun kehitys 1930-2010.¹⁶²

RÄÄKKYLÄN VÄKILUVUN KEHITYS 1930-2010 ¹⁶³

1930	6 869
1940	7 226
1950	7 360
1955	6 804
1960	6 250
1965	5 757
1970	5 140
1975	4 472
1980	4 063
1985	3 879
1990	3 556
1995	3 364
2000	3 175
2005	2 838
2010	2 554

Rääkkylä saavutti väestöllisen huippunsa jo 1949, jolloin asukkaita oli noin 7 800. Se oli suurempi kuin Joensuun kaupunki, jonka asukasluku tuolloin oli noin 7 700. Heinonniemen kylä liitettiin vuoden 1954 alussa Kiteen kuntaan, jossa liitoksessa Rääkkylän asukasluku väheni noin 400 asukkaalla. Tuolloin erittäin suurissa taloudellisissa vaikeuksissa ollut Rääkkylä, alueen väestön toivomuksesta on "vastaanpanematta" luopunut vesistön takana olevasta, vaikeasti huollettavasta alueesta.¹⁶³ 1960- ja 1970-luvulla väkiluku laski noin 110 hengen vuosivauhtia. Vuonna 1980 asukasluku oli 4 063. Vuonna 2005 se oli laskenut alle 3 000:een. Vuonna 2010 asukasluku oli 2 554.

Maaltapakoon liittynyt muuttotappio on vuosikymmenien ajan ollut myös Rääkkylän väestön vähenemisen pääsyy. Pelkästään siitä ei väheneminen ole kuitenkaan johtunut, sillä muuttoliikkeen seurauksena on myös väestön ikärakenne muuttunut ja luonnollinen väestönlisäys eli syntyneiden määrän enemmisyys kuolleiden määrään verrattuna on vaihtunut kuolleiden määrän enemmistöksi ja samalla väestöä vähentäväksi tekijäksi. Historiallinen käänne tapahtui vuonna 1970.¹⁶⁴

Asutus keskittyi kirkonkylälle, jonka asukasmäärä yli kaksinkertaistui 1970-luvulla. Samaan aikaan kunnan asukasluku väheni yli viidestä tuhannesta noin neljään tuhanteen. Maatalousvaltaisen ja palveluvarustukseltaan pienen Rääkkylän kohdalla kirkonkylän kasvu selittynee suurimmaksi osaksi sisäisestä muuttoliikkeestä maaseudulta keskustaajamaan.¹⁶⁵ Vuonna 2012 taajama-aste oli 27,8 %. Alkutuotannon työpaikkojen osuus oli 33,2 %, jalostuksen 16,1 % ja palvelujen 49,1 %. Eläkkeellä olevien osuus väestöstä oli 40,2 %, kun se koko maassa oli 24,2 %. Työttömyysaste oli 16,7 %, kun se koko maassa oli 10,7. Vanhusväestön suuri osuus ja korkea työttömyys ovat olleet Rääkkylän ensisijaisia vitsauksia.¹⁶⁶

Rääkkylästä saaristokunta

Rääkkylästä tuli varsinainen saaristokunta ensimmäisten joukossavuonna 1981. Ilmeisesti tähän lopputulokseen vaikutti kunnan erittäin heikko taloudellinen asema, saaristoväestön korkea osuus ja kunnan epäoikeudenmukainen kohtelu aluepoliittisessa vyöhykejaossa. Siinä Rääkkylä jäi toiseen perusvyöhykkeeseen eikä sitä edes määrätty lisätukialueeksi.¹⁶⁷

Rääkkylässä oli saaristolain antamisen aikoihin kolme lossia. Saaristo-osassa eli Oravisalossa ja Varpasalossa asui tuolloin ilman kiinteää tieyhteyttä yli 500 henkilöä, noin 13 % kuntalaisista. Kaksi vuosikymmentä aiemmin saaristoväestön osuus oli ollut viidennes. Rääkkylän asema on liikenteellisesti huono. Kunnan alueella ei ole rautatietä eikä valtakunnallista päätietä. Tästä johtuen esimerkiksi teollisuuden saaminen kuntaan on ollut vaikeaa. Kun laivaliikenne vielä ennen sotia oli tärkeää, kunta oli päinvastoin hyvässä liikenteellisessä asemassa. Laiva kävi parhaimmillaan yhdessätoista laiturissa. Silloin oli myös teollisuutta, joka 1960-luvulle tultaessa oli pääosin loppunut.

Rääkkylän pääseminen varsinaiseksi saaristokunnaksi antoi vauhtia jo 1970-luvulla kunnassa aloitetulle palveluvarustuksen ja elinkeinojen kehittämistyölle. Kunnan tulotaso parani ratkaisevasti, kun asema saaristokuntana huomioitiin valtionosuuksia myönnettäessä. Tärkeintä oli kuntien yleisestä

rahoitusavustuksesta annetun lain muuttaminen niin, että saaristokunnissa verotulojen tasausta maksettaessa käytettiin korkeinta mahdollista tasausrajaa. Lisääntyvä valtionosuus vaikutti veroäyrin hintaan yhdestä kahteen penniä.

Kunnan tulotason paraneminen teki mahdolliseksi toteuttaa 1980-luvulla ja 1990-luvun alkuvuosina mm. kirjaston, terveyskeskuksen, vanhainkodin, kunnanviraston, päiväkodin ja urheilukentän rakentaminen. Myös poliisille, postille, Kelalle ja työvoimatoimistolle rakennettiin toimitilat, samoin tehtiin vuokrattavia liike- ja teollisuustiloja. Kirkonkylän kunnallistekniikkaajahaja-asutuksen vesihuoltoakohennettiin ja asuntotuotantoa tuettiin. Rääkkylä velkaantui 1980-luvulla ja 1990-luvun alussa rakentaessaan palveluvarustustaan. Suurimmillaan velka oli lähes 7.000 markkaa/asukas.

Saaristokuntapäätöstä tarkistettiin vaalikausittain. Kivisalmen silta valmistui 1980-luvun puolivälissä. Ilman kiinteää tieyhteyttä oleva saaristoväestö väheni. Ilmeisesti tästä johtuen Rääkkylän saaristokunta-asema oli katkolla. Taistelu asemasta jatkui – ja Rääkkylä säilyi saaristokuntana. Saaristoasiain neuvottelukunnan jäsenen ja Rääkkylän kunnanjohtajan Ilkka Simanaisen mukaan tähän oli varmaan syynä se, että kunnan taloudellinen asema ja kehitysvaihe olivat 1980-luvulla ja vielä pitkälle 1990-lukua sellaiset, että ilman verotulon täydennykseen tulevaa saaristolisää olisi kunta joutunut taloudelliseen umpikujaan. Niinpä saaristokunta-asema

säilyi siihen saakka, kun Ihalansalmen silta rakennettiin ja koko kunnan saaristoväestölle tuli kiinteä tieyhteys. Vuonna 2000 Rääkkylä siirtyi siltarakentamisen vuoksi saaristokunta-asemasta saaristo-osakunnaksi.

EU-Suomeen

Vaikka ihmiset ovat lähes aina kokeneet elävänsä suurta murroskautta, 1990-luvun alusta alkaneen kauden voi monia muita aikoja perustellummin sellaiseksi nimetä. Siihen liittyy lama ja siirtyminen ylikansalliseen päätöksentekoon ja vielä samaan aikaan uuden tiedonsiirtoteknologian laajamittainen käyttöönotto. Ihmisten osana on ollut sopeutua ja muuttua.

Uusi aikakausi kulminoitui Suomen liittymiseen Euroopan unionin jäseneksi vuoden 1995 alussa. Neuvoa-antava kansanäänestys Suomen liittymisestä Euroopan unioniin toimitettiin lokakuussa 1994. Jäsenyyteen suhtauduttiin epäillen varsinkin maatalousharjoittajien keskuudessa. Rääkkylässä kävi äänestämässä 63,3 prosenttia äänioikeutetuista. Ei-äänien osuus kaikista annetusta äänistä oli 63,9 prosenttia.¹⁶⁸

Sienten viljely alkoi sipuli- ja marjaperinteestään tunnetussa Rääkkylässä jo 1980-luvulla, mutta varsinainen sieniviljelykeskittymä siitä muodostui 1990-luvun lopulla,

jolloin kuntaan valmistui maailman uudenaikaisin siitakesienimö. Sienimö liittyi Keski-Karjalan kuntien, Pohjois-Karjalan liiton ja Euroopan aluekehitysrahaston rahoittamaan hankkeeseen, jonka turvin Keski-Karjalaan perustettiin osterivinokkaita ja siitaketta viljelevien yritysten verkosto sekä siitakesienien tutkimukseen keskittynyt sienikeskus.¹⁶⁹

Järjestötoiminnan heikkeneminen

Oravisalon työväenyhdistyksen kokouksissa olivat päällimmäisenä yleensä paikalliset, kunnallispoliittiset tai yhdistystoimintaan liittyvät kysymykset. Muuten toiminta keskittyi 1990-luvulla pitkälti omalle talolle ja sen kunnostukseen, josta tuli vuosia kestävä urakka. Tähän palataan tarkemmin myöhemmin. Työväenyhdistykselle perustettiin naistoimikunta vuonna 1990, jonka koollekutsujaksi valittiin Marjatta Tolvanen. Yhdistyksen jäsenmäärä vaihteli 30-40 hengen välillä 1990-luvun alkupuoliskolla.¹⁷⁰

Järjestötoiminnan heikentyminen kertoo ihmisten vieraantumisesta politiikkaan. Valtakunnan tasolla kaikkien suurimpien puolueiden jäsenmäärät kääntyivät laskuun jo 1970- ja 1980-lukujen taitteessa. Syrjäseutujen väestömäärä väheni ja pienentyvissä porukoissa asioiden hoito tahtoi jäädä samojen ihmisten harteille. Niinpä vuonna 1997 nousi esiin kysymys Rääkkylän ja Kompakan yhdistysten liittymisestä

Oravisalon työväenyhdistykseen. Näin saataisiin yksi toimiva yhdistys.

Kirkonkylän ja Kompakan kanssa pidettiin palaveri marraskuussa 1997. Palaverissa oli mukana myös sos. dem. piirin toiminnanjohtaja Reijo Jeskanen. Kompakan puolella oli valmiutta yhdistymiseen, sillä ”tuntuu turhauttavalta pitää yllä muutaman hengen takia omaa yhdistystä”. Kirkonkylän yhdistyksessä oli 9 jäsentä. Myös sen ainoa paikalla ollut edustaja oli yhdistymisen kannalla. Uudeksi nimeksi kaavailtiin Rääkkylän-Oravisalon työväenyhdistys. Vuoden 1999 alussa Kompakan yhdistys liittyi Oravisalon työväenyhdistykseen. Kirkonkylän yhdistys haluttiin pitää omanaan. Nimenmuutos jäi tekemättä. Huhtikuussa 2001 todettiin kunnallisjärjestö edelleen tarpeelliseksi, vaikka toimivia yhdistyksiä oli vain kaksi vaaditun kolmen sijaan.¹⁷¹ Yhdistymisasia Rääkkylän työväenyhdistyksen kanssa tuli uudelleen esille elokuussa 2008. Neuvottelukokouksessa molemmat yhdistykset olivat myötämielisiä asian suhteen. Hanke ei kuitenkaan edennyt ja kirkonkylän työväenyhdistys on jatkanut toimintaansa itsenäisenä yhdistyksenä.¹⁷²

Vuonna 1998 vanha kaarti väistyi johdosta, kun Oravisalon työväenyhdistyksen uudeksi puheenjohtajaksi valittiin Jouko Päivinen ja varapuheenjohtajaksi Teuvo Mutanen. Sihteerinä jatkoi Marjatta Tolvanen. Johtokuntaan kuuluivat lisäksi Pekka Kaartinen, Erkki Herranen, Aarne Turunen, Toivo Konttinen

ja Panu Rantala. Vuonna 2001 varapuheenjohtajana toimi Sari Tyynelä. Yhdistyksen puheenjohtajana oli vuonna 2002 Pertti Venäläinen, jonka tilalle vuonna 2003 tuli uudelleen Jouko Päivinen. Jouko Päivisestä tuli yhdistyksen historian pitkäaikaisin puheenjohtaja (1998-2001, 2003-2017). Häntä seurasi Petteri Pakarinen.

Vuonna 2008 yhdistyksen jäsenmäärä oli 32 henkilöä. Marjatta Tolvanen luopui vuonna 2009 sihteerin tehtävästä 27 vuoden jälkeen, kun hänet valittiin yhdistyksen varapuheenjohtajaksi. Hänelle kertyi myös viisi kautta Rääkkylän valtuustossa. Uudeksi sihteeriksi tuli Leena Härkänen. Vuonna 2010 johtokuntaan kuuluivat lisäksi Pekka Kaartinen, Pekka Hyttinen, Eila Hyttinen, Petteri Pakarinen ja Reijo Karppanen.¹⁷³

Oravisalon Työväenyhdistys saavutti sadan vuoden merkkipaalun 17.3.2012 muuttuneissa oloissa. Poliittinen yhdistystoiminta ei enää vetänyt väkeä puoleensa. Maaseutukuntien uusin yhdistysmuoto ovat kylätoimikunnat. Käytännössä näihin toimikuntiin yritettiin houkutella mukaan kaikki jäljelle jääneet kylien asukkaat eri aatesuunnista, järjestöistä sekä ammatti- ja ikäryhmistä. Kyläkunnan asukkaiden yhteistyön kautta pyrittiin kehittämään autioituvan maaseudun elinolosuhteita ja palveluja. Kylätoimikuntia perustettiin erityisen innokkaasti Itä- ja Pohjois-Suomeen. Monissa kylätoimikunnissa pyrittiin vaikuttamaan erityisesti

palveluiden säilyttämisen puolesta. Toimikuntien tehtävänä oli myös toimia yhdessäolo-organisaationa, joka voisi järjestää kyläkuntansa alueella esimerkiksi juhlia, näytelmiä ja talkoita. Oravisalossa tämä toiminta on saanut kiitosta ja tunnustusta. Oravisalo-Varpasalo -kyläpari valittiin Pohjois-Karjalan Vuoden kyläksi 2012.¹⁷⁴

Vaaleissa nousuja ja laskuja

Rääkkylässä sosialidemokraattien kannatus vakiintui noin 20 prosenttiin 1980-luvulla. Valtiollisissa vaaleissa tämän rajapyykin yli ei päästy kertaakaan 1970-luvulla. 1990-luvulle tultaessa kiinnostus vaaleihin alkoi hiipua koko maassa ja myös Rääkkylässä. Siihen sisältyi tunne, ettei vaaleilla voi vaikuttaa, mutta se ei suinkaan liittynyt vain vähenevän väestön alueiden, vaan vielä leimallisemmin nopeasti kasvaneiden alueiden poliittiseen käyttäytymiseen.

Vuoden 1995 eduskuntavaaleissa sosialidemokraatit saavuttivat Rääkkylässä sotien jälkeisen ajan parhaan tuloksen, kun puolue saavutti 26,4 %:n ääniosuuden. Vaalit olivat menestys myös valtakunnallisesti ja Sdp:stä tuli pääministeripuolue. Vuoden 1999 eduskuntavaalit olivat Rääkkylän sosialidemokraateille haasteelliset monestakin syystä. Puolueen kannatus oli Rääkkylässä hienoisessa laskussa. Myös pitkäaikainen hallitusvastuu laman jälkeisessä Suomessa

yhdessä kokoomuksen kanssa hankaloitti vaaliasetelmia. Vaaleissa 1999 Sdp:n kannatus laski Rääkkylässä 17,0 prosenttiin. Uusi nousu alkoi vuoden 2000 kunnallisvaaleissa, jolloin Sdp sai kolme lisäpaikkaa valtuustoon. Ääniosuus kohosi lähelle vaalipiirin keskitasoa (31,2 %). Ääniharavana oli terveyskeskuslääkäri Tapio Hämäläinen (187 ääntä), joka vuoden 1999 alussa oli siirtynyt Sdp:n valtuustoryhmään vasemmistoliiton listoilta.¹⁷⁵

Valtuustoon valittiin Tapio Hämäläinen, Matti Kontiainen, Petteri Pakarinen, Jouko Päivinen, Marjatta Tolvanen, Sari Tyynelä ja Pertti Venäläinen. Rääkkylän valtuustosta tuli oikeistoenemmistöinen paikkaluvuin 14-7. Puolueittain paikat jakaantuivat seuraavasti: keskusta (12), Sdp (7), kokoomus (1) ja SKL (1). Keskustalla oli yksinkertainen enemmistö valtuustossa kuten edellisellä vaalikaudella, jolloin se sai myös 12 paikkaa. Vallan käytön kannalta päätöksentekoon riitti yleensä yksinkertainen enemmistö. Vuoden 1995 kuntalaissa oli poistettu muun muassa kuntien taloudenpitoa koskeneet kahden kolmasosan määräenemmistövaatimukset. Vasemmistoliitto menetti molemmat paikkansa ja perussuomalaiset ainoan paikkansa.¹⁷⁶

SOSIAALIDEMOKRAATTIEN KANNATUS (%) EDUSKUNTA- JA KUNNALLISVAALEISSA RÄÄKKYLÄSSÄ JA POHJOIS-KARJALAN VAALIPIIRISSÄ 1983-2012.¹⁷⁷

Vaalit	Rääkkylä	Pohjois-Karjalan vaalipiiri
Eduskuntavaalit 1983	20,7	31,9
Kunnallisvaalit 1984	17,9	32,2
Eduskuntavaalit 1987	19,2	31,0
Kunnallisvaalit 1988	16,6	32,4
Eduskuntavaalit 1991	20,0	30,0
Kunnallisvaalit 1992	18,7	36,6
Eduskuntavaalit 1995	26,4	39,4
Kunnallisvaalit 1996	16,1	33,5
Eduskuntavaalit 1999	17,0	36,8
Kunnallisvaalit 2000	31,2	33,9
Eduskuntavaalit 2003	40,1	34,9
Kunnallisvaalit 2004	8,6	32,3
Eduskuntavaalit 2007	29,2	31,6
Kunnallisvaalit 2008	12,4	29,7
Eduskuntavaalit 2011	13,8	26,4
Kunnallisvaalit 2012	8,6	26,1

Eduskuntavaaleissa 2003 sosialidemokraatit saivat ylivoimaisesti sotien jälkeisen ajan parhaimman tuloksen, kun ääniosuus kohosi 40,1 prosenttiin. Tulokseen vaikutti ennen muuta oma ehdokas, Rääkkylän terveyskeskuslääkäri Tapio Hämäläinen, joka keräsi 2 485 ääntä. Edustajapaikkaan olisi kuitenkin tarvittu lisää lähes parituhatta ääntä.¹⁷⁸

Vuoden 2004 kunnallisvaaleissa koettiin romahdus, kunääniosuus jäi 8,6 prosenttiin. Valituiksi tulivat Jouko Päivinen ja Marjukka Viljala. Sisäiset ristiriidat vaikuttivat tulokseen. Neljä vuotta myöhemmin sama tuuli, joka puhalsi vaaleissa valtakunnallisesti, henkäili myös näillä kulmilla. Rääkkylässä vaalien suurimmat voittajat, Perussuomalaiset, palasivat valtuustoaikaan kahden edustajan voimin. Rääkkylässä Vihreät menettivät toisen paikkansa. Kokoomus palasi yhden valtuutetun voimin päätöksentekoon. Keskusta hallitsi vielä viime vuosikymmenellä pitäjää enemmistönsä turvin, mutta nyt se yhden paikan menettäneenä joutuu ottamaan pienemmät puolueet entistä tarkemmin huomioon. Viime vaalien virta demareista Vasemmistoliittoon kääntyi nyt toisin päin. Vasemmistoliitto menetti kaksi paikkaa, Sdp säilytti kaksi paikkaansa.¹⁷⁹

Perussuomalaisten ”jytkyt” ovat vieneet myös sosialidemokraattien ääniä vaaleissa. Vuoden 2011 eduskuntavaaleissa sosialidemokraattien kannatus oli 194 ääntä ja 13,8 %, millä tasolla oltiin edellisen kerran vuoden 1970 eduskuntavaaleissa. Kannatus laski 15,4 prosenttiyksikköä. Poikkeusvaaleissa Perussuomalaiset nousivat Rääkkylän historiassa ensimmäistä kertaa suurimmaksi puolueeksi, 535 ääntä ja 38,0 %. Edellisissä vaaleissa se oli saanut 3,4 % äänistä. Ikiaikainen valtapuolue keskusta jäi toiseksi (35,3 %).¹⁸⁰

Kunnallisvaaleissa 2012 Sdp sai 8,6 %:n ääniosuuden. Valtuustopaikat säilyivät kahdessa, kun valituiksi tulivat Jouko Päivinen ja Petteri Pakarinen. Vasemmistoliitto sai kolme paikkaa entisen neljän sijaan. Kokoomus ja Vihreät menettivät ainoat paikkansa. Suurin voittaja oli Perussuomalaiset, jotka saivat kolme lisäpaikkaa. Kunnan valtapuolue on ollut ”iät ja ajat” keskusta, joka vaaleissa säilytti yhdeksän valtuustopaikkaansa. Rääkkylän valtuustosta tuli oikeistoenemmistöinen paikkaluvuin 16-5. Puolueittain paikat jakaantuivat seuraavasti: keskusta (9), perussuomalaiset (5), vasemmistoliitto (3), KD (2) ja Sdp (2).

Työväentalon ylläpito

Talkootyön merkitystä työväentalon ylläpidon kannalta ei voitane yliarvioida. Rutiininomaisista huoltotöistä huolehti talolla asuva talonmies, mutta kaikki suuremmat työt pyrittiin tekemään yhdessä, palkatta. Ilmeisesti talkooväkeä myös saatiin kiitettävästi. Myöhemmin saattoi tapahtua, että jäsen tuki kunnostustöitä rahallisesti, mikäli ei itse päässyt osallistumaan talkoisiin.

Työväentalon kunnostukseen anottiin ja saatiin Opetusministeriön avustusta ensimmäisen kerran vuonna 1979. Oravisalon työväentalo kuului kolmen ensimmäisen

avustusta saaneen talon joukkoon Pohjois-Karjalassa. Seuraavalla vuosikymmenellä avustusta saatiin useina vuosina. Kuntakin tuki talon korjausta muun muassa 12 000 markalla vuonna 1982.¹⁸¹

Tukien myötävaikutuksella talo saatiin melko hyvään kuntoon ja hetkeksi voitiin huokaista helpotuksesta. Talon ikkunat uusittiin ja muun muassa sähköt saatiin asianmukaisiksi. Vuonna 1990 suoritettiin talon ulkovuoraus ja maalaus. Opetusministeriöltä saatiin avustusta vuosina 1988-1990 yhteensä 40 000 markkaa. Sisätiloissa tehtiin myös remonttia, mm. keittiö ja wc-tilat uusittiin. Avustus ei olisi kuitenkaan yksin riittänyt pitkälle ilman talkoita ja yhdistyksen aktiivien kädentaitoja. Talkookulttuuri oli olemassa niin kauan kuin talokin, vaikka talkoiden suosio vaihtelikin.¹⁸²

Korjauksen tarve ei kuitenkaan vanhassa talossa tekemällä loppunut. Talon ylläpito rasitti yhdistyksen taloutta ja paineita talosta luopumiseen esiintyi aika ajoin. Vuosien kuluessa talon käyttötavat ja -tarve olivat muuttuneet. Työväentalo oli vuokrattuna 1950-luvun lopusta 1960-luvun puoliväliin kauppias Väinö Päiviselle. Huvitilaisuuksien käydessä vähiin ja harrastuspiirien lakattua tai siirryttyä muihin tiloihin pohdittiin talonhyödyntämistäasuntona. 1970-luvunalustalähtientaloon otettiin vuokralaisia. 1980-luvulla työväentalon asunnonpuoli ja baari vuokrattiin kansalaisopistolle, joka järjesti siellä kurssejaan. Keittiönpuoli vuokrattiin nuorisolautakunnalle.

Vuonna 1986 todettiin, että "talommekin on ruvennut kelpaamaan erittäin moneen tarkoitukseen lähinnä kylätalona erilaisten tilaisuuksien keskipisteenä". Talolla kokoontuivat mm. eläkeläisten kerho ja 4 H-kerho.¹⁸³

Syyskuussa 2008 pidetyssä kokouksessa päätettiin laittaa talo myyntiin, koska oli "kohtuutonta pitää vähillä varoilla taloa pystyssä".¹⁸⁴ Lokakuun 13. päivänä 2009 pidetyssä yleisessä kokouksessa päätettiin yksimielisesti talon myynnistä Peltityö Paajasteelle.¹⁸⁵

Talon rakentaneelle sukupolvelle talo symboloi sitä voimantunnetta, jonka suurlakon jälkeinen yhteiskunnallinen aktivoituminen oli herättänyt. Usko omiin vaikutusmahdollisuuksiin oli kova, ja työväentalo itsessään paransi näitä mahdollisuuksia oleellisesti. Vuosisadan alkupuoliskon työväentalot olivatkin jäsenilleen usein kuin toinen koti, sen varsinaisen ollessa usein hyvin vaatimaton. Korostuneemman poliittisen leiman työväentalot saivat vasta sisällissodan myötä. Tällöin työväentalo alkoi erota muista seurantaloista ja yhdistyskodeista tietyn poliittisen liikkeen paikallisena symbolina.

Iltaamaperinteen häviämiseen johtaneet yhteiskunnalliset muutokset rapauttivat myös työväenyhdistyksen kulttuuri- ja harrastustoimintaa ja veivät ihmisiä työväentalolta. Samankaltainen kehityskulku oli yleinen työväenyhdistyksissä kautta maan.

Viimeistään 1960-luvulla yhdistys sai todeta huvitilaisuuksien järjestämisen kannattamattomaksi ja talolle alettiin etsiä muuta käyttöä. Loppuun saakka omalla talolla pysyivät ainoastaan yhdistyksen kokoukset, tosin niitäkin oli alettu pitää muissa tiloissa 1980-luvulta lähtien. Yhä enemmän pohdittiin, onko talo kaiken panostuksen arvoinen. Juokseviin menoihin, jotka vanhassa talossa eivät olleet aivan pienet, oli löydettävä rahaa vaikeinakin aikoina. Lopulta taloudelliset tekijät veivät voiton tunnesyiltä ja yli 90 vuotta palvelleesta työväentalosta päätettiin luopua.

SADAN VUODEN TAIVAL

Sosialidemokratialla on Rääkkylässä jo pitkä toiminnan kaari, sillä ensimmäinen työväenyhdistys perustettiin helmikuussa 1906 kirkonkylälle. Oravisalon työväenyhdistyksen syntysanat lausuttiin maaliskuussa 1912, ja siitä kehittyi Rääkkylän voimakkain työväenyhdistys.

Työväenyhdistys aloitti järjestöllisen rakennustyön, käynnisti sivistystoiminnan, työväen omat kulttuuririennot ja rakensi oman työväentalon Oravisaloon. Näytelmäharrastus eli vahvana samoin urheilutoiminta.

Sisällissota katkaisi armottomalla tavalla monta kehityksen säiettä kevättalvella 1918. Sisällissodan jälkeen jakautui työväenliike kahtia. Oravisalossa se näkyi heikommin kuin muualla. Suurempi haaste koitui pienviljelijäpuolueesta.

Vaikeuksien kautta yhdistys kasvoi. Kun Lapuan liike pulan vuosina 1930-luvun alussa pakotti vasemmistososialistit ja kommunistit lopettamaan toimintansa, jäi vastuu työväenliikkeen toiminnasta sosialidemokraattien harteille.

Raskaat sotavuodet keskeyttivät uudelleen niin järjestötoiminnan kuin muutkin riennot. Rauhan tultua pääsi yhdistys takaisin arkiseen aherrukseensa työväestön etujen puolustajana Rääkkylässä.

Työväenliikkeen sisäinen voimanmittelö käynnistyi uudelleen sotien jälkeen. Pitkään olivat sosialidemokraatit alakynnessä ja kansandemokraatit/kommunistit kannatukseltaan vahvempia. Taitekohta sosialidemokraattien hyväksi tapahtui vasta 1960-luvun lopulla.

Vahvimman jäljen yhdistys ja sen edustajat ovat painaneet rääkkyläläisen sosialidemokratian aatteelliseen linjaan. Yhdistyksen jäsenten panos kunnan kunnallispolitiikassa ja kunnan kehittämisessä on ollut merkittävä, oikeastaan kaikilla päätöksenteon tasoilla. Työväenyhdistys on ollut vaikuttaja Rääkkylässä yli vuosisadan ajan, niin myrskyissä kuin tyvenissäkin.

Kovin suuri osa niistä henkilöistä, jotka ovat sadan vuoden aikana ahertaneet Oravisalon työväenyhdistyksen eri tehtävissä, jää nimettömänä historian lehdille. Heidän tekemänsä työn merkitys kuitenkin pysyy ja on heille kunniaksi. Työn ansiosta yhdistys on säilynyt toimintakykyisenä ja on voinut jatkuvasti vaikuttaa omalla panoksellaan rääkkyläläisten elinolojen parantamiseen. Suuri osa saarien väestöä on tavalla taikka toisella ollut mukana luomassa parempaa maailmaa ja tukemassa yhdistyksen toimintaa.

LIITE 1. SISÄLLISSODAN RÄÄKKYLÄLÄISET UHRIT

LÄHDE: <http://kronos.narc.fi/menehtyneet>.

Suomen sotasurmat 1914-1922.

SUKUNIMI	ETUNIMI	AMMATTI	SYNTYMÄ-AIKA	KUOLIN-AIKA	KUOLIN-KUNTA	KUOLIN-TAPA	OSAPUOLI
Hakulinen	Juho Heikki	talollinen	s. 1844	k. 8.6.1918		ammuttu	Ei kumpikaan
Hirvonen	Heikki		s. 24.6.1899	k. 22.3.1918	Jääski	kaatunut	Valkoinen
Holopainen	Heikki	talonpoika	s. 14.8.1895	k. 24.4.1918	Kuolema-järvi	kaatunut	Valkoinen
Holopainen	Juho	työmies	s. 11.5.1895	k. 24.4.1918	Kuolema-järvi	kaatunut	Valkoinen
Hyttinen	Sanfrid	koneen-hoitaja	s. 16.10.1887	k. 29.4.1918		kaatunut	Valkoinen
Ikonen	Juho Ollinp.	talollinen	s. 6.8.1896	k. 1.8.1918	Kuopio	kuollut sairauteen vankileirillä	Punainen
Ilvonen	Juho	talonpoika	s. 20.7.1889	k. 26.4.1918	Viipurin mlk	kaatunut	Valkoinen
Kamppuri	Pekka	maanviljelijä	s. 6.5.1888	k. 26.4.1918	Viipurin mlk	kaatunut	Valkoinen
Kuittinen	Heikki	talonpoika	s. 14.9.1897	k. 8.3.1918	Antrea	haavoit-tuneena kuollut	Valkoinen
Kurki	Pekka	maanviljely-opiston oppilas	s. 26.5.1893	k. 5.2.1918	Ujala	murhattu	Valkoinen
Kurki	Antti Juhani		s. 14.6.1896	k. 19.3.1918		kaatunut	Punainen
Lievonen	Veikko	renki	s. 16.6.1899	k. 6.3.1918	Valkjärvi	kaatunut	Valkoinen
Murtonen	Matti	talollinen	s. 25.4.1886	k. 6.8.1918	Tammisaari	kuollut vankileirillä	Punainen
Nousiainen	Juho	renki	s. 22.5.1885	k. 16.3.1918	Jääski	kaatunut	Valkoinen
Nousiainen	Otto	renki	s. 25.11.1890	k. 29.4.1918	Viipurin mlk	kaatunut	Valkoinen
Pakarinen	Eino Antti	talonpoika	s. 28.3.1900	k. 28.4.1918	Antrea	haavoit-tuneena kuollut	Valkoinen
Päivinen	Pekka	työmies	s. 1.9.1893	k. 28.4.1918	Luumäki	kaatunut	Valkoinen
Päivinen	Juho	työmies	s. 3.9.1888	k. 30.6.1918	Sortavala	kuollut vankileirillä	Punainen
Sallinen	Weikko	talonpoika	s. 26.8.1896	k. 20.9.1918		kaatunut	Valkoinen

Suhonen	Elias	työmies	s. 9.10.1880	k. 14.7.1918	Tammisaari	kuollut sairauteen vankileirillä	Punainen
Tirkkonen	Pekka	työmies	s. 24.10.1880	k. 18.6.1918	Sortavala	kuollut vankileirillä	Punainen
Turunen	Simo	työnjohtaja	s. 11.3.1896	k. 24.3.1918	Jääski	kaatunut	Valkoinen
Tuunainen	Weikko		s. 18.12.1894	k. 22.7.1918	Hämeen- linna	kuollut vankileirillä	Punainen

LÄHTEET JA KIRJALLISUUS

PAINAMATTOMAT LÄHTEET

Joensuun maakunta-arkisto, Joensuu (JoMA)

Kuopion läänin itäisen vaalipiirin keskuslautakunnan arkisto

Oravialon Työväenyhdistyksen arkisto (OTA)

Kansallisarkisto, Helsinki (KA)

Etsivän Keskuspoliisin/ Valtiollisen poliisin (EK-Valpo I) arkisto

Pikkukokoelmat (Pk)

Valtiorikosoikeudet ja valtiorikosylioikeus (VRO ja VRYO)

Valtiorikosoikeuksien ja -ylioikeuden aktit (VRO; VRYO)

Vapaussodan historian komitean arkisto (VHK)

Työväenarkisto, Helsinki (TA)

323.2 (471) "1918"

Tilastollisia tietoja puolueen toiminnasta v. 1929-1931 ja puolueeseen kuuluneissa piireissä v. 1931.

TMT 53:434 (Asikainen)

Yksityiskokoelmat

Ilkka Simanaisen kokoelma

Martti Tolvasen kokoelma

PAINETUT LÄHTEET

Oriveden rantaosayleiskaava, Rääkkylän kunnan rakennusinventoinnin tarkistus 2014

Pohjois-Karjalan sos.dem. piirijärjestön toimintakertomukset 1974-1980

Suomen Tilastollinen Vuosikirja (STV)

Suomen Virallinen Tilasto (SVT)

SANOMA- JA AIKAUSLEHDET

Kansan Voima

Karjalan Sanomat

Karjalatar

Koti-Karjala

Pohjois-Karjalan Suojeluskuntalainen

Rajavahti

PAINAMATTOMAT TUTKIMUKSET

Hinkkanen, Sami, Kirkko, papisto ja uskonto Joensuun sanomalehdissä kriisivuosina 1917–1919. Kirkkohistorian pro gradu -työ. Joensuun yliopisto 2009.

Kinnunen, Erkki, Lapuan liike Pohjois-Karjalassa 1930. Suomen historian pro gradu -työ. Joensuun yliopisto 1995.

KIRJALLISUUS

- Elsinen, Pertti, Pielisensuun kunta 1922-1953. Joensuun kaupungin historia IV. Joensuu 1986.
- Hersalo, N. V., Suojeluskuntain historia II. Vaasa 1962.
- Hersalo, Niilo, Suojeluskunnan historia I. Puolustustahtoinen kansa. Muinaisitsenäisyydestä valtiolliseen riippumattomuuteen. Lahti 1955.
- Huhta, Ilkka, Papit sisällissodassa 1918. Viro 2010.
- Hämynen, Tapio, Maakunta saa uutta väkeä – siirtoväen merkitys Pohjois-Karjalalle. Teoksessa Rajan maakunta. Pohjois-Karjalan historia 1939-2014, toim. Ismo Björn. Latvia 2014.
- Ikonen, Kalevi, Muistelmia Oravisalon työväenyhdistyksen 60-vuotistaipaleelta. Painamaton. (Ikonen 1971).
- Kahra, Eljas, Työttömyys vuosina 1928-1936. Työttömyysneuvoston julkaisuja. Helsinki 1938.
- Karhu, Jani, Kirkonkylien ja kaupunkien kasvu. Teoksessa Rajan maakunta. Pohjois-Karjalan historia 1939-2014, toim. Ismo Björn. Latvia 2014.
- Katajala, Kimmo, Nälkäkapina. Veronvuokraus ja talonpoikainen vastarinta Karjalassa 1683-1697. Historiallisia tutkimuksia 185. Jyväskylä 1994.
- Kauppinen, Pekka, Pitäjä rajojen maille. Kitee ja Rääkkylä vuoteen 1870. Pieksämäki 1994.
- Kimmanen, Anuleena, Herätys kylässä ja tuvissa: Rääkkylän Oravisalon kylä ja renqvistiläinen herätys 1820-luvulla. Suomen kirkkohistoriallisen seuran tutkimuksia. Helsinki 2008.
- Kinnunen, Erkki, Punavihreää politiikkaa. Teoksessa Maakunnan synty. Pohjois-Karjalan historia 1809–1939, toim. Kimmo Katajala – Jaana Juvonen. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 1089. Hämeenlinna 2006. (Kinnunen 2006b)
- Kinnunen, Erkki, Väestö ja elinkeinorakenne. Teoksessa Rajan maakunta. Pohjois-Karjalan historia 1939-2014, toim. Ismo Björn. Latvia 2014.
- Kinnunen, Erkki, Äänioikeus aktivoi osallistumaan. Teoksessa Maakunnan synty. Pohjois-Karjalan historia 1809–1939, toim. Kimmo Katajala – Jaana Juvonen. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 1089. Hämeenlinna 2006. (Kinnunen 2006a)
- Koponen, Onni, 50 vuotta sosialidemokraattista liikettä Pohjois-Karjalassa. Historiikki Joensuun Sosialidemokraattinen Piiri r.y:n toiminnasta vv. 1906-1956. Joensuu 1956.
- Kuusisto, Alina, Karjan varassa. Teoksessa Rajan maakunta. Pohjois-Karjalan historia 1939-2014, toim. Ismo Björn. Latvia 2014.
- Manninen, Ohto, Kansannoususta armeijaksi. Asevelvollisuuden toimeenpano ja siihen suhtautuminen valkoisessa Suomessa keuhkatalvella 1918. Historiallisia tutkimuksia 95. Forssa 1974.
- Manninen, Ohto, Valkoisen Suomen muotoutuminen. Historiallinen arkisto 67. Helsinki 1975.
- Nousiainen, Jaakko, Kommunismi Kuopion läänissä. Ekologinen tutkimus kommunismin joukkokannatukseen vaikuttavista tekijöistä Pohjois-Savossa ja Pohjois-Karjalassa. Joensuu 1956.
- Paavolainen, Jaakko, Kun vankilan portit avautuivat. Teoksessa Väki voimakas 4. Suomi 1917-1918. Hämeenlinna 1990.

- Paavolainen, Jaakko, Poliittiset väkivaltaisuuudet Suomessa 1918 I. Punainen terrori, Helsinki 1966.
- Paavolainen, Jaakko, Poliittiset väkivaltaisuuudet Suomessa 1918 II. Valkoinen terrori, Helsinki 1967.
- Paavolainen, Jaakko, Vankileirit Suomessa 1918. Helsinki 1971.
- Partanen, Jukka, Isänmaa ja raja. Suojeluskunnat Pohjois-Karjalassa 1917–1944. Saarijärvi 2012.
- Partanen, Jukka, Kansallisen kahtiajaon aika. Teoksessa Maakunnan synty. Pohjois-Karjalan historia 1809–1939, toim. Kimmo Katajala – Jaana Juvonen. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 1089. Hämeenlinna 2006. (Partanen 2006b)
- Partanen, Jukka, Tovereissamme meissä on voima. Pohjois-Karjalan so.dem. piirijärjestö 1906–2006. Saarijärvi 2006. (Partanen 2006a)
- Peltonen, Matti, Talolliset ja torpparit. Vuosisadan vaihteen maatalouskysymys Suomessa. Historiallisia tutkimuksia 164. Vammala 1992.
- Pohjois-Karjala. Joensuu 1955.
- Salkola, Marja-Leena, Työväenkaartien synty ja kehitys punakaartiksi 1917–18 ennen kansalaissotaa 2. Helsinki 1985.
- Siltala, Juha: Lapuan liike ja kyyditykset 1930. Keuruu 1985.
- Simanainen, Ilkka, Rääkkylän nimeäminen saaristokunnaksi oli ratkaisevaa kunnan kehitykselle. Teoksessa Kuusisto, Esko ja Leppänen, Jorma, Saaristoasiain neuvottelukunnan ja saaristopolitiikan historiikki 1949–2009. Hämeenlinna 2009.
- Soikkanen, Hannu, Kohti kansanvaltaa I 1899–1937. Suomen Sosialidemokraattinen Puolue 75 vuotta. Vaasa 1975.
- Soikkanen, Hannu, Kohti kansanvaltaa II: 1937–1944. Suomen Sosialidemokraattinen Puolue. Helsinki 1987.
- Soikkanen, Hannu, Kohti kansanvaltaa III 1944–1952. Eno 1991.
- Soikkanen, Hannu, Sosialismin tulo Suomeen. Ensimmäisiin yksikamarisen eduskunnan vaaleihin asti. Porvoo 1961.
- Suomenmaa VIII. Kuopion lääni. Helsinki 1927.
- Suoranta, Outi, Saaren selät. Rääkkylän kulttuuriympäristöohjelma. Jyväskylä 2003.
- Tilastollisia tiedonantoja n:o 63. Helsinki 1979.
- Tuomi, Maija-Liisa, Suur-Liperin historia. Joensuu 1984.

INTERNET LÄHTEET

- <http://kronos.narc.fi/menehtyneet>. ”Suomen sodissa 1939–1945 menehtyneet”- verkkotietokanta.
- <http://kronos.narc.fi/menehtyneet>. Suomen sotasurmat 1914–1922.
- <http://www.eduskunta.fi>, Kansanedustajamatrikkeli 1907–2000.
- <https://www.prh.fi>. Suomen patentti- ja rekisterihallituksen yhdistysnetti; Purkautuneitten yhdistysten PURKKI-tietokanta.
- <https://yle.fi/uutiset/3-6159472>.

LÄHDEVIITTEET

- 1 Simanainen 2009, 98.
- 2 Kimanen 2008, 40.
- 3 Esitys perustuu, ellei toisin mainittu Tuomi 1984 ja Kauppinen 1994.
- 4 Katajala 1994, 27,29, 339, 354,357, 362, 366-368.
- 5 Tietolaatikon teksti perustuu: Karjalatar 23.6.1914.
- 6 Suoranta 2003.
- 7 Kimanen 2008, 43.
- 8 Kimanen 2008, 33, 47, 64.
- 9 Tuomi 1984, 482.
- 10 Tuomi 1984, 483; Kauppinen 1994, 449-453;; Pohjois-Karjala (1955), 305; STV 1912;
- 11 Karjalatar 23.6.1914.
- 12 Karjalatar 23.6.1914.
- 13 Pohjois-Karjala 1955, 310; Koti-Karjala 5.9.2012.
- 14 Soikkanen 1961, 180.
- 15 Partanen 2006a, 30.
- 16 Rajavahti 24.5.1911; Koponen 1956, 18-19; Partanen 2006a, 30,34, 66.
- 17 Rajavahti 24.5.1911; Koponen 1956, 16-17; Partanen 2006a, 19, 26.
- 18 Rääkkylän kunnallistoimikunnan perustavan kokouksen ptk. 22.7.1917. OTA. JoMA.
- 19 Kinnunen 2006a, 346-351.
- 20 Peltonen 1992, 254-256.
- 21 Kinnunen 2006a, 346-351.
- 22 Karjalatar 2.4.1907.
- 23 SVT XXIX Vaalitilasto 2-6. Eduskuntavaalit 1908-1913.
- 24 Esimerkiksi yhdistyksen 60-vuotisjuhlia vietettiin maaliskuussa 1971. Ks. Ikonen 1971.
- 25 JoMA. OTA Hypönniemen & Varpasalon ty:n kptk. 5.3.1911; Oravisalon ty:n 10- ja 20-vuotiskertomukset.
- 26 Hypönniemen & Varpasalon ty:n entisten jäsenten kptk. 17.4.1911. OTA. JoMA.
- 27 Oravisalon ty:n ptk. 26.12.1912 ja 16.1.1916. OTA. JoMA.
- 28 Oravisalon työväen ptk. 17.3.1912, jonka mukana historiikki-liite. OTA. JoMA.
- 29 Oravisalon ty:n 10- ja 20-vuotiskertomukset. OTA. JoMA.
- 30 Oravisalon työväen ptk. 17.3.1912. OTA. JoMA.
- 31 Oravisalon ty:n kuukausikokouksen ptk. 8.4.1912 ja 5.5.1912, jonka mukana historiikki-liite. OTA. JoMA.
- 32 Oravisalon ty:n toimintakertomus (tästä eteenpäin tk) 1912. OTA. JoMA.

- 33 Oravisalon työväenyhdistyksen jäsenmaksujen kantaluettelo v. 1913. OTA. JoMA.
- 34 Oravisalon ty:n 10- ja 20-vuotiskertomukset. OTA. JoMA.
- 35 Oravisalon ty:n ptk. 14.3.1915, 4.4.1915, 23.1.1916. OTA. JoMA.
- 36 Oravisalon ty:n ptk. 6.1.1917 ja 4.2.1917. OTA. JoMA.
- 37 Oravisalon ty:n ptk:t ptk. 1.4.1917, 8.4.1917, 2.5.1917. OTA; Oravisalon ty:n 10- ja 20-vuotiskertomukset. OTA. JoMA.
- 38 Oravisalon ty:n 10- ja 20-vuotiskertomukset. OTA. JoMA.
- 39 Oravisalon ty:n ptk. 4.2.1917. OTA. JoMA; Ikonen 1971.
- 40 Ikonen 1971.
- 41 Oravisalon ty:n ptk. 9.3.1917. OTA. JoMA.
- 42 Karjalatar 21.4.1917.
- 43 Oravisalon ty:n ptk. 6.5.1917. OTA. JoMA.
- 44 Karjalatar 20.10.1917.
- 45 Oravisalon ty:n 20-vuotiskertomus. OTA. JoMA.
- 46 Partanen 2006a, 67-68.
- 47 Partanen 2006b, 357-361; Hinkkanen 2009, 44-45.
- 48 Salkola 1985, 114; Partanen 2006a, 67-70.
- 49 Salkola 1985, 131; Partanen 2006a, 70; Partanen 2006b, 360-361.
- 50 Oravisalon ty:n 10-vuotiskertomus 17.3.12-17.3.22. OTA. JoMA.
- 51 Esitys Rääkkylän työväen järjestyskaarteista perustuu seuraaviin lähteisiin, ellei toisin ilmoitettu: TA 323.2 (471) "1918" T. kert. (Rääkkylä); KA VRYO 12150 Jalmari Hänninen; VRYO 4683a Pekka Kettunen; Salkola 1985, 115.
- 52 Oravisalon ty:n pöytäkirjat 1917 ja vk 1917. OTA. JoMA.
- 53 Kansan Voima 6.11.1919 (lainaus).
- 54 VRYO 4683a, Kettunen Pekka. KA. Ks. myös Ilkka Simanaisen kirjoitus "Kansanedustaja Pekka Kettunen" ja siihen liittyvä aineisto. Ilkka Simanaisen kokoelma. Kopio tekijän hallussa.
- 55 Partanen 2012, 46-50.
- 56 Partanen 2012, 56.
- 57 Karjalainen 20.3.1924; Pohjois-Karjalan Suojeluskuntalainen 5/1939, s. 142-143; Kinnunen 2006, 189-190.
- 58 Manninen 1975, 450; Partanen 2006, 76.
- 59 VRYO 4683a, Kettunen Pekka. KA.
- 60 VRYO 4683a, Kettunen Pekka. KA; Partanen 2006a, 76-77.
- 61 Manninen 1975, 446-450.
- 62 KA VHK C III 4, 568 (Evert Blomberg 2.5.1918).
- 63 KA VHK C III 9, 93 (Aarne Pirinen viimeistään marraskuussa 1918).
- 64 KA VHK C III 4, 568 (Evert Blomberg 2.5.1918).
- 65 VRYO 4683a, Kettunen Pekka. KA.

- 66 VRYO 4683a, Kettunen Pekka. KA.
- 67 Valtiorikosoikeuden tuomioluettelot 1918 (Bb:10). KA; VRO:n ptk. ja päätös 3.8.1918, Kettunen Pekka/VRO. KA.
- 68 Pekka Kettunen korkealle valtorikosylioikeudelle 10.8.1928, VRYO 4683a, Kettunen Pekka. KA.
- 69 VRYO 4683a, Kettunen Pekka. KA.
- 70 Sama; Kansan Voima 24.2.1920 ja 13.12.1921.
- 71 Etsivän Keskuspoliisin Joensuun alaostaston tilannekatsaus huhtikuulta 1933. EK-Valpo I, Joensuun alaostasto. KA.
- 72 [Http://www.eduskunta.fi](http://www.eduskunta.fi), Kansanedustajamatrikkeli 1907–2000; Elsinen 1986; Ilkka Simanainen: "Kansanedustaja Pekka Kettunen". Ilkka Simanaisen kokoelma. Kopio tekijän hallussa.
- 73 Valtiorikosoikeuden tuomioluettelot 1918 (Bb:2). KA; VRYO 12150 Jalmari Hänninen. KA.
- 74 Terroritilasto (Rääkkylä). TA; Valtiorikosoikeuden tuomioluettelot 1918. KA; Oravisalon ty:n 10- ja 20-vuotiskertomukset. OTA. JoMA.
- 75 Paavolainen 1990, 272-274.
- 76 TMT 53:434 (Asikainen). TA; Ks. myös Kansan Voima 14.8.1920.
- 77 KA Pk 642 (Robert Immonen 1929); Karjalan Sanomat 5.3.1918; Immoesta sotapappina ks. erityisesti Huhta 2010, 67-73, 75, 105, 114-116, 182.
- 78 Karjalainen 10.3.1918, 21.3.1918 ja 20.6.1918; Partanen 2012, 63-64.
- 79 Partanen 2012, 64.
- 80 Manninen 1974, passim; Hinkkanen 2009, 76.
- 81 KA VHK C III 4, 569 (Evert Blomberg 2.5.1918); KA VHK C III 9, 93 (Aarne Pirinen viimeistään marraskuussa 1918).
- 82 Manninen 1974, 85-90, 150.
- 83 Manninen 1974, 92, 95-96, 110, 112.
- 84 Manninen 1974, 265 ja 281.
- 85 Manninen 1974, 173 alaviite 4. Terroritilaston mukaan Rasivaaraan ei perustettu kaartia, toisin kuin Manninen esittää. Vrt. TA 323.2 (471) "1918" T. kert. (Rääkkylä).
- 86 TA 323.2 (471) "1918" T. kert. (Rääkkylä); Manninen 1974, 160-161.
- 87 KA VHK C III 9, 93 (Aarne Pirinen viimeistään marraskuussa 1918).
- 88 KA Pk 642 (Robert Immonen 1929).
- 89 TMT 53:434 (Asikainen). TA.
- 90 Manninen 1974, 79, 161-162.
- 91 <http://vesta.narc.fi/cgi-bin/db2www/sotasurmahaku/input>. Suomen sotatallimat 1914-1922; Manninen 1974, 150, 192, 195, 281-284.
- 92 <http://vesta.narc.fi/cgi-bin/db2www/sotasurmahaku/input>. Suomen sotatallimat 1914-1922. ti Tolvanen on selvittänyt Rääkkylän sisällissodassa surmansa saaneiden rääkkyläisten kotikylätietoja, joita on tässä hyödynnetty. Martti Tolvanen "Suomen sotatallimat sisällissodassa" v. 2006. Martti Tolvasen kokoelma. Kopio tekijän hallussa.
- 93 Soikkanen 1975, 325-326.
- 94 Oravisalon ty:n ptk. 22.12.1918. OTA. JoMA.
- 95 Oravisalon ty:n ptk. 26.1.1919 ja 26.2.1919. OTA. JoMA.

- 96 Oravisalon ty:n ptk. 22.12.1918 ja 15.2.1919. OTA. JoMA.
- 97 Oravisalon ty:n 20-vuotiskertomus 17.3.12-17.3.32. OTA. JoMA; TMT 53:434 (Asikainen), (lainaukset). TA.
- 98 Oravisalon ty:n ptk. 26.1.1919 ja 6.11.1921. OTA. JoMA; Oravisalon naisyhdistyksen jäsenkirja 1919-1920. OTA; Oravisalon ty:n 10- vuotiskertomus. OTA. JoMA; Kansan Voima 4.9.1919.
- 99 Partanen 2006a, 65.
- 100 Oravisalon ty:n tk 1917. OTA. JoMA.
- 101 Oravisalon ty:n tk 1919. OTA. JoMA.
- 102 Kansan Voima 10.7.1919.
- 103 Oravisalon ty:n tk:t 1920-1929. OTA. JoMA.
- 104 Yhdistysrekisteri-ilmoitukset ja tk:t 1913-1939. OTA. JoMA.
- 105 Oravisalon ty:n 10- ja 20-vuotiskertomukset. OTA. JoMA.
- 106 Oravisalon ty:n 10- ja 20-vuotiskertomukset. OTA. JoMA.
- 107 JoMA. OTA Rääkkylän kunnan työttömyyskomitean ptk. 2.1.1918 ja 19.1.1918 liitteinen; Oravisalon ty:n 10- ja 20-vuotiskertomukset.
- 108 SVT XXXIX Vaaliltilasto B 1 Kunnallisiv. 1921-1928; Kansan Voima 12.12.1924.
- 109 Tilastollisia tietoja puolueen toiminnasta v. 1929-1931 ja puolueeseen kuuluneissa piireissä v.1931. TA.
- 110 Oravisalon ty:n tk 1930. OTA. JoMA.
- 111 Oravisalon ty:n tk 1934. OTA. JoMA
- 112 Oravisalon ty:n tk:t 1934-1935. OTA. JoMA; Partanen 2006a, 122.
- 113 Oravisalon ty:n 10-vuotiskertomus. OTA. JoMA.
- 114 Ks. esim. Oravisalon ty:n tk:t 1934 ja 1937. OTA. JoMA.
- 115 Kansan Voima 10.8.1922.
- 116 Kahra 1938, 116-117.
- 117 Kuopion läänin itäisen vaalipiirin keskuslautakunnan arkisto, kansio 10-11. JoMA; Karjalainen 3.1.1931; Kinnunen 1995, passim.
- 118 Oravisalon ty:n tk 1930. OTA. JoMA; Karjalainen 3.1.1931.
- 119 Oravisalon ty:n tk 1933 ja Rääkkylän sos.dem. kunnallistoimikunnan tk 1933. OTA. JoMA.
- 120 Partanen 2006a, 121.
- 121 Kinnunen 1995, passim.
- 122 Kinnunen 2006b, 414.
- 123 Oravisalon ty:n tk 1932. OTA. JoMA.
- 124 Kuopion läänin itäisen vaalipiirin keskuslautakunnan arkisto, ko 10-11. JoMA.
- 125 Elsinen 1982, 98-99.
- 126 Sama.
- 127 Oravisalon ty:n tk:t 1914-1916. OTA. JoMA; Oravisalon ty:n 10- ja 20-vuotiskertomukset. OTA. JoMA.
- 128 Oravisalon ty:n 10- ja 20-vuotiskertomukset. OTA. JoMA.

- 129 Opintokerho Alku ptk. 12.10.1931. OTA. JoMA.
- 130 JoMA. OTA Oravisalon ty:n ptk. 6.11.1921; Oravisalon ty:n tk 1937; Oravisalon ty:n 10- ja 20-vuotis-kertomukset; Penkoja 17.12.1933; Opintokerho Alun tk 1930, 1931 ja 1944-1945.
- 131 Oravisalon ty:n tk 1935. OTA. JoMA; Saarenpoikien tilikirja 1935-1941. OTA. JoMA.
- 132 Sama.
- 133 JoMA, OTA Oravisalon ty:n tk 1914; Oravisalon ty:n 10- ja 20-vuotiskertomukset.
- 134 Jäsenluettelot 1939-1941. OTA. JoMA; Ikonen 1971.
- 135 Kansallisarkiston ylläpitämä ”Suomen sodissa 1939-1945”-verkkotietokanta, <http://kronos.narc.fi/menehtyneet>.
- 136 Kinnunen 2014,92-97.
- 137 Oravisalon Oravat ry:n perustamiskokouksen ptk. 1.4.1947, ptk. 13.7.1947. OTA. JoMA.
- 138 <https://www.prh.fi>. Suomen patentti- ja rekisterihallituksen yhdistysnetti; Purkautuneitten yhdistysten PURKKI-tietokanta.
- 139 Nousiainen 1956, 105, 110, 118-122; Partanen 2006a, 143.
- 140 Partanen 2006a, 148-149.
- 141 Oravisalon ty:n pöytäkirjat ja vuosikertomukset. OTA. JoMA.
- 142 Oravisalon ty:n tk 1958. OTA. JoMA.
- 143 Oravisalon ty:n vuosikokouksen ptk. 8.2.1959. OTA. JoMA.
- 144 Oravisalon ty:n johtokunnan ptk:t 11.2.1959, 17.2.1959 ja 14.2.1960. OTA. JoMA.
- 145 Partanen 2006a, 171.
- 146 Oravisalon ty:n kuukausikokouksen ptk. 16.12.1965. OTA. JoMA.
- 147 OTA. JoMA Oravisalon ty:n ptk. 1.3.1936, 10.1.1937 ja 14.4.1957; Oravisalon ty:n tk:t 1936-1937.
- 148 OTA. JoMA Oravisalon ty:n ptk. 24.2.1957, 10.3.1957, 20.3.1957, 14.4.1957, 16.4.1957, 19.5.1957, 11.7.1957 ja 9.5.1969; Pertti Korhosen rakennuspiirustus 18.12.1956; Pertti Korhosen työurakkasopimus 28.4.1957; Oriveden rantaosayleiskaava, Rääkkylän kunnan rakennus-inventoinnin tarkistus 2014.
- 149 Kinnunen 2014, 106.
- 150 Oravisalon ty:n johtokunnan ptk. 14.3.1971. OTA. JoMA.
- 151 Oravisalon ty:n pöytäkirjat ja vuosikertomukset. OTA. JoMA.
- 152 Oravisalon ty:n tk 1976. OTA. JoMA.
- 153 Pohjois-Karjalan sos.dem. piirijärjestön toimintakertomukset 1974-1980.
- 154 SVT XXIX Eduskunta- ja kunnallisvaalit 1972-1980.
- 155 SVT Presidentinvaalit 1982 ja Eduskuntavaalit 1983.
- 156 SVT Presidentinvaalit 1988.
- 157 Simanainen muistelee, Koti-Karjala 1.11.2013.
- 158 Simanainen muistelee, Koti-Karjala 1.11.2013.
- 159 Tilastollisia tiedonantoja n:o 63, 182.
- 160 Simanainen muistelee, Koti-Karjala 15.3.2015.

YKSIMIELISYYS ON VOIMAMME on kuvaus oravinsalolaisen sosialidemokraattisen liikkeen 100 vuoden taipaleesta. Teos on samalla kunniaosoitus puolueen veteraaneille.

Rääkkylän Oravisalon Työväenyhdistys perustettiin vuonna 1912. Tämä teos kertoo työväenyhdistyksen ja samalla koko kunnan poliittisen historian aina vuoteen 2012 saakka. Laajan huomion saa kuvaus Rääkkylästä vuoden 1918 sisällissodan kourissa. Oravisalon työväenyhdistys näytteli keskeistä roolia vallankumousvuosina 1917-1918.

YKSIMIELISYYS ON VOIMAMME on tutkimus oravinsalolaisista työväenyhdistyksen vaikuttajista ja toiminnasta sadan vuoden ajalta alkuperäisiin lähteisiin nojautuen. Yhdistyksen toiminnalle asettivat oman haasteensa heikot liikenneyhteydet ja taloudelliset vaikeudet. Vaikeuksista huolimatta Oravisalon työväenyhdistys kykeni kuitenkin saavuttamaan merkittäviä tuloksia työväestön olojen parantamisessa ja kunnallispolitiikassa.

